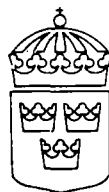

Regeringens proposition

1992/93:31

om ändrad sjukersättning m.m.

Prop.
1992/93:31

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 10 november 1992.

På regeringens vägnar

Bengt Westerberg

Bo Könberg

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att en ökad självrisk införs i systemen för sjukersättning i form av en dag utan ersättning (karensdag) vid varje sjukfall. För att skydda hälsosvaga personer med ofta återkommande sjukfall kompletteras de nya reglerna med ett allmänt högriskskydd så att antalet karensdagar begränsas till tio under en tolvmånadersperiod. För arbetstagare som har flera arbetsgivare skall begränsningen gälla i förhållande till var och en av dessa. Samtidigt avses det hittillsvarande högriskskyddet vad gäller personer med särskilt omfattande sjukfrånvaro bestå.

En utgångspunkt för förslaget om karensdag är, i likhet med de förändringar av reglerna för sjukersättning som trätt i kraft den 1 mars 1991 och den 1 januari 1992, att utfallet av förändringarna skall bli enhetligt bland olika grupper på arbetsmarknaden.

Samtidigt med karensdagsregeln föreslås att en särskild återinsjuknanderegeln införs med innebörd att en ny sjukperiod som börjar inom fem dagar sedan en tidigare sjukperiod upphört skall betraktas som en fortsättning på den tidigare sjukperioden vad gäller karensdag, ersättningens storlek och avgränsning av sjuklöneperiod. Härigenom tillgodoses bl.a. ett önskemål från riksdagen om förslag som undanröjer att nuvarande utformning av sjukförsäkringssystemet kan vara rehabiliteringshämmande.

I propositionen föreslås vidare att kompensationsgraderna för ersättning vid sjukdom förändras inom sjukpenningförsäkringen så att sjukpenningen skall utgöra 65 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten för de två första dagarna efter karensdagen och 80 procent för tid därefter t.o.m. den 365:e dagen i ett sjukfall. Efter dag 365 skall sjukpenning utgå med 70 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten. I den mån den försäkrade för samma tid som sjukpenningen avser får lön eller

andra skattepliktiga förmåner som, sammantagna med sjukpenningförmånen, medför att kompensationsgraden vid sjukdom med mer än 10 procent överstiger de för sjukpenningförsäkringen angivna nivåerna skall avdrag göras på sjukpenningen.

Karensdag skall även gälla sjukpenningförsäkring för egenföretagare och frivillig sjukpenningförsäkring om längre karenstid inte har begärts.

De förändrade reglerna för sjukersättning har sin bakgrund dels i behovet att förstärka statens ekonomi, dels i en strävan att åstadkomma bättre incitament inom försäkringen. I propositionen föreslås en förändring vad gäller rehabiliteringspenningen. Med hänsyn till behovet av att bibehålla incitament för den försäkrade att påbörja rehabilitering föreslås att sänkningen begränsas till 5 procentenheter så att ersättningen utgår med 95 % av den sjukpenninggrundande inkomsten.

För att underlätta för personer med nedsatt arbetsförmåga att bibehålla en anknytning till förvärvslivet och samtidigt erhålla förtidspension på en nivå som motsvarar den faktiska nedsättningen av arbetsförmågan föreslås att två nya förtidspensionsnivåer införs. Därmed kommer nivåerna att motsvara ersättningsnivåerna för sjukpenning genom att hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förtidspension/sjukbidrag kan beviljas. Dessa nivåer skall även gälla för särskild efterlevandepension samt förtida och uppskjutet uttag av ålderspension. Vidare föreslås att den nuvarande begränsningen för en fjärdedels sjukpenning till 365 dagar upphävs.

Vad avser sjukpenning i samband med medicinsk behandling och medicinsk rehabilitering, närståendepenning och smittbärandepenning föreslås att de tre inledande dagarna med 65 procent ersättning tas bort så att ersättning utges med 80 procent även för dessa dagar.

Mot bakgrund av den kostnadsbesparing som arbetsgivarna beräknas göra genom minskad utbetalning av sjuklön föreslås att arbetsgivaravgiften höjs med 0,47 procentenheter till 8,27 % på avgiftsunderlaget fr.o.m. den 1 januari 1993 och med ytterligare 0,16 procentenheter fr.o.m. den 1 januari 1994.

I samband med att regeringen i proposition 1991/92:38 om inriktning av den ekonomiska politiken aviserade förslaget om införande av karensdag betonades vikten av att skapa system som är rättvisa. Nu gällande sjuklöneavtal är anpassade till hittillsvarande regler om sjuklön enligt sjuklönelagen och sjukpenning enligt AFL. Ett införande av karensdag enligt de principer som föreslås torde innebära att avtalen i vissa stycken behöver anpassas. Utgångspunkt för förslagen är att den nödvändiga anpassningen av sjuklöneavtal även fortsättningsvis skall fungera så att särskilda lagstiftningsåtgärder med syfte att åstadkomma likformighet inte skall bli aktuella.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön

Härigenom föreskrivs att 6 – 8, 15 och 17 §§ lagen (1991:1047) om sjuklön skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Sjuklönen utgör följande andel av den lön och andra anställningsförmåner som arbetstagaren gått miste om till följd av nedsättningen i arbetsförmågan under sjuklöneperioden enligt 7 §, nämligen

1. 75 procent för de första tre dagarna med sjuklön i varje sjukperiod, dock med undantag som anges i 15 §, och

2. 90 procent för tid därefter.

6 §

För dagar i en sjuklöneperiod enligt 7 § som arbetstagaren gått miste om lön och andra anställningsförmåner till följd av nedsättningen i arbetsförmågan gäller

1. att sjuklön inte utges för den första dagen för vilken sjuklön kan utges enligt 8 § första stycket,

2. att sjuklönen för de två följande dagarna utgör 75 procent av anställningsförmånerna, och

3. att sjuklönen för tid därefter utgör 90 procent av anställningsförmånerna.

Vid tillämpning av bestämmelserna i första stycket skall ersättning som utges till arbetstagaren på grund av förmån av fri gruppsjukförsäkring, som åtnjuts enligt grunder som fastställs i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer, anses som sjuklön från arbetsgivaren. Om arbetstagaren har mer än en anställning får varje arbetsgivare i skäligen omfattning tillgodoräkna sig sådan ersättning som sjuklön.

Att sjuklönens storlek kan begränsas framgår av bestämmelserna i 8 §.

Om arbetstagaren under de senaste tolv månaderna till följd av bestämmelserna i första stycket 1 gått miste om sjuklön från arbetsgivaren för sammanlagt tio dagar, utgör sjuklönen för dag som avses i denna punkt 75 procent av den lön och andra anställningsförmåner som arbetstagaren gått miste om till följd av nedsättningen i arbetsförmågan.

Om avvikelse från vad som följer av första stycket 1 och 2 föreskrivs i 15 §.

7 §

Sjuklöneperioden omfattar den första dag arbetstagarens arbetsförmåga är nedsatt på grund av sjukdom och de därpå följande tretton kalenderdagarna i sjukperioden. En sjuklöneperiod börjar inte om arbetstagaren

inte avhåller sig från arbete åt arbetsgivaren. En sjuklöneperiod som börjat löpa bryts om anställningen upphör.

Som sjukperiod anses sådan tid under vilken arbetstagaren i oavbruten följd lider av sjukdom som avses i 4 §.

Om en sjukperiod börjar inom fem dagar från det en tidigare sjukperiod avslutats skall sjuklöneperioden omfatta endast så många dagar att den tillsammans med en sjuklöneperiod hos samma arbetsgivare under den tidigare sjukperioden utgör fjorton kalenderdagar. Vid tillämpning av 6 § skall beaktas dagar i den tidigare sjuklöneperioden.

8 §

Sjuklön skall inte avse mistade förmåner under tid innan arbetsgivaren fått anmälan om sjukdomsfallet. Sjuklönen skall dock avse sådana förmåner från och med den dag då sjukdomsfallet inträffade, om arbetstagaren varit förhindrad att göra anmälan och sådan gjorts omedelbart efter det att hindret upphört.

Arbetsgivaren är skyldig att utge sjuklön för mistade förmåner under tid från och med den sjunde kalenderdagen efter dagen för sjukanmälan endast om arbetstagaren styrker nedsättningen av arbetsförmågan under denna tid genom intyg av läkare eller tandläkare. Intyget behöver inte innehålla närmare uppgift om vilken sjukdom arbetstagaren lider av. Om sjuklön utges för mistade förmåner under tid före anmälan skall den första ersättningsdagen anses som sjukanmälningsdag.

Arbetsgivaren är skyldig att utge sjuklön för mistade förmåner under tid från och med den sjunde kalenderdagen efter dagen för sjukanmälan endast om arbetstagaren styrker nedsättningen av arbetsförmågan under denna tid genom intyg av läkare eller tandläkare. Intyget behöver inte innehålla närmare uppgift om vilken sjukdom arbetstagaren lider av. Om sjuklön utges för mistade förmåner under tid före anmälan skall den första ersättningsdagen eller den tidigare dag för vilken sjuklön inte utges enligt 6 § första stycket 1 anses som sjukanmälningsdag.

Finns det ett beslut enligt 10 § är arbetsgivaren inte skyldig att utge sjuklön om arbetstagaren inte iakttar vad som har ålagts honom i beslutet.

15 §

Om ett beslut enligt 13 § gäller för arbetsgivaren utgör arbetstagarens sjuklön, med avvikelse från vad som föreskrivs i 6 § första stycket 1, 90 procent av den lön och andra anställningsförmåner som arbetstagaren gått miste om

Om ett beslut enligt 13 § gäller för arbetsgivaren, utgör arbetstagarens sjuklön, med avvikelse från vad som föreskrivs i 6 § första stycket 1 och 2, 90 procent av den lön och andra anställningsförmåner som arbetstagaren gått

till följd av nedsättningen i arbetsförmågan under sjuklöneperioden enligt 7 §.

miste om till följd av nedsättningen i arbetsförmågan under sjuklöneperioden enligt 7 §.

Föreskriften i 6 § andra stycket skall tillämpas även i fråga om sjuklön enligt denna paragraf.

17 §¹

En arbetsgivare vars sammanlagda lönekostnader under ett kalenderår inte beräknas överstiga 90 gånger det för året gällande basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring kan försäkra sig hos den allmänna försäkringskassan för kostnader för sjuklön enligt denna lag. Vid beräkningen av de sammanlagda lönekostnaderna bortses från avgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter och lagen (1982:423) om allmän löneavgift samt skatt enligt lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster.

En arbetsgivare vars sammanlagda lönekostnader under ett kalenderår inte beräknas överstiga 90 gånger det för året gällande basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring kan försäkra sig hos den allmänna försäkringskassan för kostnader för sjuklön enligt denna lag. Vid beräkningen av de sammanlagda lönekostnaderna bortses från avgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter och skatt enligt lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster.

Regeringen föreskriver närmare villkor för försäkringen.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993. Äldre bestämmelser skall fortfarande gälla i fråga om sjuklön som avser tid före den dagen.

¹ Senaste lydelse 1991:1988.

2 Förslag till Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Prop. 1992/93:31

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 1, 4, 4 b, 7, 7 b, 8, 9 a, 10 - 10 c och 16 §§, 4 kap. 6 och 14 §§, 6 kap. 1, 2 och 4 §§, 7 kap. 1, 2, 3 a och 4 §§, 8 kap. 6 och 7 §§, 11 kap. 6 §, 12 kap. 1 och 4 §§, 13 kap. 1 §, 21 kap. 1 § samt 22 kap. 8 § lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ samt punkten 11 av ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap. 1 §²

Hos allmän försäkringskassa inskriven försäkrad äger enligt vad nedan sägs rätt till sjukpenning, om hans sjukpenninggrundande inkomst uppgår till minst sextusen kronor.

Villkoret om inskrivning hos försäkringskassan för rätt till sjukpenning anses uppfyllt om det har berott på åldersregeln i 1 kap. 4 § att villkoret inte har kunnat uppfyllas.

Rätt till sjukpenning enligt detta kapitel föreligger inte på grundval av anställningsförmåner för tid som ingår i en sjuklöneperiod, under vilken den försäkrades arbetsgivare har att svara för sjuklön enligt lagen (1991:1047) om sjuklön.

Uppkommer för den försäkrade rätt till sjukpenning enligt kapitlet i omedelbar anslutning till utgången av en sjuklöneperiod, skall sjukperioden enligt denna lag anses omfatta också sjuklöneperioden. Bestämmelserna i 4 § första stycket 1 och 10 - 10 b §§ tillämpas inte i sådant fall i fråga om sjukpenning som grundas på inkomst av anställningen. Undantaget beträffande 10 §, 10 a § första och fjärde - sjunde styckena och 10 b § gäller dock inte för en försäkrad som avses i 5 § tredje stycket 1 eller sjätte stycket.

4 §³

Om inte annat följer av 10 - 10 b §§ utgör hel sjukpenning för dag följande andel av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365, nämligen

1. 65 procent för de första tre dagarna med sjukpenning i varje sjukperiod, dock med undantag som anges i 4 b §,

För dagar i en sjukperiod gäller, om inte annat följer av 10 - 10 b §§,

1. att sjukpenning inte utges för den första dagen,

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senaste lydelse 1991:1977.

³ Senaste lydelse 1991:1639.

2. 80 procent för tid därefter till och med den nittionde dagen i sjukperioden,

3. 90 procent för tid därefter. Sjukpenningen avrundas till närmaste hela kronotal.

Om den försäkrade av arbetsgivaren erhåller lön under sjukdom för samma tid som sjukpenningen avser, skall sjukpenning som utges med den procentandel som anges i första stycket 1 eller 2 minskas med det belopp som lönen under sjukdom överstiger 10 procent av vad den försäkrade skulle ha fått i lön om han varit i arbete, och sjukpenning som utges med den procentandel som anges i första stycket 3 minskas med hela lönen under sjukdom. Till den del lönen under sjukdom utges i förhållande till lön i arbete som för år räknat överstiger den högsta sjukpenninggrundande inkomst som kan beräknas enligt 2 § skall minskning dock endast ske med belopp som överstiger 75 procent av lönen i arbete när sjukpenning utges med den procentandel som anges i första stycket 1 och 90 procent av lönen i arbete när sjukpenning utges med den procentandel som anges i första stycket 2 eller 3.

Vid tillämpning av bestämmelserna i andra stycket skall ersättning som utges på grund av förmån av fri gruppsjukförsäkring som åtnjuts enligt grunder som fastställs i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer anses som lön under sjukdom från arbetsgivare.

2. att hel sjukpenning för de två följande dagarna utgör för dag 65 procent av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365,

3. att hel sjukpenning för tid därefter till och med den trehundra- och sextiofemte dagen utgör för dag 80 procent av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365, och

4. att hel sjukpenning för tid därefter utgör för dag 70 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365. Sjukpenningen avrundas till närmaste hela kronotal.

Om den försäkrade av arbetsgivaren erhåller lön under sjukdom för samma tid som sjukpenningen avser, skall sjukpenning som utges minskas med det belopp som lönen under sjukdom överstiger 10 procent av vad den försäkrade skulle ha fått i lön om han varit i arbete. Till den del lönen under sjukdom utges i förhållande till lön i arbete som för år räknat överstiger den högsta sjukpenninggrundande inkomst som kan beräknas enligt 2 § skall minskning dock endast ske med belopp som överstiger 75 procent av lönen i arbete när sjukpenning utges med den procentandel som anges i första stycket 2, 90 procent av lönen i arbete när sjukpenning utges med den procentandel som anges i första stycket 3 och 80 procent av lönen i arbete när sjukpenning utges med den procentandel som anges i första stycket 4.

Om den försäkrade gått miste om sjukpenning till följd av bestämmelserna i första stycket 1 eller 10 a § första stycket 1 för sam-

manlagt tio dagar under de senaste tolv månaderna utges sjukpenning för dag som avses i första stycket 1 med 65 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365.

Det belopp varmed minskning skall göras avrundas till närmast lägre hela kronotal. Avräkning skall i första hand göras vid utbetalning av sjukpenning som avser samma tid som den lön under sjukdom som föranlett minskningen men får också göras vid närmast följande utbetalning av sjukpenning.

4 b §⁴

Den allmänna försäkringskassan kan efter skriftlig ansökan av den försäkrade besluta att hel sjukpenning för dag skall utges med 80 procent av den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst delad med 365 eller, vid sjukpenningberäkning enligt 10 a §, med motsvarande arbetstidsfaktor, även för *de tre första dagarna med sjukpenning i varje sjukperiod*. Ett sådant beslut får meddelas endast om den försäkrade lider av sjukdom som kan antas medföra ett större antal sjukperioder med rätt till sjukpenning under en tolv-månadersperiod.

Den allmänna försäkringskassan kan efter skriftlig ansökan av den försäkrade besluta att hel sjukpenning för dag skall utges med 80 procent av den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst delad med 365 eller, vid sjukpenningberäkning enligt 10 a §, med motsvarande arbetstidsfaktor, även för *dag som avses i 4 § första stycket 1 och 2 och 10 a § första stycket 1 och 2*. Ett sådant beslut får meddelas endast om den försäkrade lider av sjukdom som kan antas medföra ett större antal sjukperioder med rätt till sjukpenning under en tolv-månadersperiod.

Ett beslut enligt första stycket gäller från och med den kalendermånad då ansökan gjordes hos försäkringskassan, om inte annat sägs i beslutet. Beslutet skall gälla för viss tid som anges i beslutet eller, om det finns särskilda skäl, tills vidare. Beslutet skall upphävas om villkoret enligt första stycket andra meningen inte längre är uppfyllt.

En försäkrad som har gjort ansökan enligt första stycket är skyldig att genomgå undersökning av läkare eller tandläkare och att ge in utlåtande över undersökningen, om försäkringskassan finner att det behövs för ärendets bedömning. För den försäkrades utgifter för undersökningen och för utlåtande över undersökningen lämnas ersättning i enlighet med vad regeringen förordnar.

7 §⁵

Sjukpenning utges vid sjukdom som sätter ned den försäkrades arbetsförmåga med minst en fjärdedel. Med sjukdom jämfås ett tillstånd av nedsatt arbetsförmåga, som orsakats av sjukdom för vilken sjukpenning utgetts och som fortfarande kvarstår efter det att sjukdomen upphört.

Saknar den försäkrade arbetsförmåga utges hel sjukpenning. Om arbetsmågan inte saknas helt men

Saknar den försäkrade arbetsförmåga utges hel sjukpenning. Om arbetsmågan inte saknas helt men

⁴ Senaste lydelse 1990:1516.

⁵ Senaste lydelse 1991:1040.

Nuvarande lydelse

är nedsatt med minst tre fjärdedelar utges tre fjärdedels sjukpenning. Är arbetsförmågan nedsatt i mindre grad men med minst hälften utges halv sjukpenning. I annat fall utges en fjärdedels sjukpenning. *En fjärdedels sjukpenning får dock under samma sjukperiod utges för högst 365 dagar.*

Föreslagen lydelse

är nedsatt med minst tre fjärdedelar utges tre fjärdedels sjukpenning. Är arbetsförmågan nedsatt i mindre grad men med minst hälften utges halv sjukpenning. I annat fall utges en fjärdedels sjukpenning.

Försäkringskassan får när det finns skäl till det kräva att läkarintyg ges in för att styrka nedsättning av arbetsförmågan.

När en sjukperiod har pågått fyra veckor skall den försäkrade ge in ett läkarutlåtande till försäkringskassan, om kassan begär det. Ett sådant läkarutlåtande skall innehålla uppgift om behovet av rehabilitering, pågående och planerad behandling eller rehabiliteringsåtgärd samt, om möjligt, beräknad återstående sjukdomstid med nedsatt arbetsförmåga.

För utgifter för läkarundersökning och utlåtande som föranleds av en begäran enligt fjärde stycket lämnas ersättning i enighet med vad regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Riksförsäkringsverket föreskriver.

7 b §⁶

Sjukpenning enligt 7 § utges även när den försäkrade genomgår en medicinsk behandling eller medicinsk rehabilitering som syftar till att förebygga sjukdom eller att förkorta sjukdomstid eller att helt eller delvis förebygga eller häva nedsättning av arbetsförmågan. Som villkor gäller att behandlingen eller rehabiliteringen har ordinerats av läkare och ingår i en av försäkringskassan godkänd plan.

Arbetsförmågan skall anses nedsatt i den mån den försäkrade på grund av behandlingen eller rehabiliteringen är förhindrad att förvärvsarbeta.

Sjukpenning enligt denna paragraf utges med 80 procent av den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst delad med 365 eller, vid sjukpenningberäkning enligt 10 a §, med motsvarande arbetstidsfaktor även för dag som avses i 4 § första stycket 1 och 2 och 10 a § första stycket 1 och 2.

8 §⁷

Vid bedömningen av om arbetsförmågan är fullständigt nedsatt skall, om sjukdomen kan antas vara kortvarig, särskilt beaktas om den försäkrade på grund av sjukdomen är ur stånd att utföra sitt vanliga eller därmed jämförligt arbete. Om den försäkrade på grund av sjukdomen behöver avstå från förvärvsarbete under minst en fjärdedel av sin normala arbetstid en viss dag, skall hans arbetsförmåga anses nedsatt i minst motsvarande mån den dagen. Vid prövning av den försäkrades rätt till sjukpenning för tid under vilken han annars skulle ha uppburit föräldrapenning, skall arbetsförmågan anses nedsatt endast i den utsträckning som den försäkrades förmåga att vårda barnet är nedsatt på grund av sjukdomen.

⁶ Senaste lydelse 1991:1976.

⁷ Senaste lydelse 1992:275.

Om sjukdomen kan antas bli långvarig eller den försäkrade bedöms inte kunna återgå till sitt arbete, skall försäkringskassan undersöka om den försäkrade efter sådan åtgärd, som avses i 7 b § eller 22 kap. 7 §, kan försörja sig själv genom förvävsarbete om arbetsförhållandena ändras eller om annat lämpligt arbete erhålls. Därvid skall beaktas vad som rimligen kan begäras av honom med hänsyn till sjukdomen, hans utbildning och tidigare verksamhet samt ålder, bosättningsförhållanden och andra sådana omständigheter.

Om den försäkrade uppstår förtidspension eller särskild efterlevandepension enligt denna lag, skall vid prövning av den försäkrades rätt till sjukpenning bedömningen av hans arbetsförmåga ske med bortseende från den nedsättning av förmågan eller möjligheten att bereda sig inkomst genom arbete som ligger till grund för utgående pension.

Som sjukperiod anses tid, under vilken en försäkrad i oavbruten följd lider av sjukdom som avses i 7 § eller har rätt till sjukpenning enligt 7 b § eller rehabiliteringspenning enligt 22 kap. 7 §.

Sjukperiod omfattar sjuklöneperiod enligt lagen (1991:1047) om sjuklön enligt vad som sägs i 1 §.

Som sjukperiod anses tid, under vilken en försäkrad i oavbruten följd lider av sjukdom som avses i 7 § eller har rätt till sjukpenning enligt 7 b § eller rehabiliteringspenning enligt 22 kap. 7 §. *Uppkommer för den försäkrade rätt till sjukpenning enligt kapitlet i omedelbar anslutning till en sjuklöneperiod enligt lagen (1991:1047) om sjuklön, skall sjukperioden enligt denna lag anses omfatta också sjuklöneperioden.*

Om en sjukperiod börjar inom fem dagar från det en tidigare sjukperiod avslutats skall bestämmelserna i 4 och 10 a §§ tillämpas som om den senare sjukperioden utgör en fortsättning på den tidigare sjukperioden.

9 a §⁸

En kvinna som önskar erhålla havandeskapspenning skall göra ansökan därom. Den allmänna försäkringskassan får påfordra att kvinnan till stöd för sin rätt till havandeskapspenning inger utlåtande av sin arbetsgivare samt läkarutlåtande.

I beslutet om havandeskapspenning skall anges under vilken tid ersättning kan utges.

Vad i lag eller annan författning föreskrivs om sjukpenning gäller i fråga om havandeskapspenning med undantag av bestämmelserna om ersättning för merutgifter i 7 a § och om karenstid i 11 §. Havandeskapspenning utges inte i den mån kvinnan för samma tid

Vad i lag eller annan författning föreskrivs om sjukpenning gäller i fråga om havandeskapspenning med undantag av bestämmelserna om ersättning för merutgifter i 7 a § och om karenstid i 11 §. *Vidare skall havandeskapspenningen, med avvikelse från vad som*

⁸ Senaste lydelse 1991:1048.

uppbär sjukpenning eller sjuklön eller annan ersättning enligt lagen (1991:1047) om sjuklön.

anges i 4 § första stycket och 10 a §, utges med 65 procent även för den första dagen. Havandeskapspenning utges inte i den mån kvinnan för samma tid uppbär sjukpenning eller sjuklön eller annan ersättning enligt lagen (1991:1047) om sjuklön.

10 §⁹

För den dag då anmälan om sjukdomsfallet gjordes hos den allmänna försäkringskassan och de följande 13 dagarna i sjukperioden utges sjukpenning som svarar mot sjukpenninggrundande inkomst av anställning endast under förutsättning att den försäkrade skulle ha utfört förvärvsarbete om han inte hade varit sjuk. För en försäkrad som avses i 5 § tredje stycket 1 eller sjätte stycket skall vad som har sagts nu gälla även för tid efter de första 14 dagarna av sjukperioden. Vid beräkningen av sjukpenning skall 10 a och 10 b §§ tillämpas.

Om sjukpenning utges för tid före anmälan skall den första ersättningsdagen anses som sjukanmälningsdag.

Med tid för förvärvsarbete enligt första stycket jämfås

1. ledighet för semester, dock inte om den försäkrade uppbär semesterlön enligt semesterlagen (1977:480) och, enligt 15 § samma lag, kan begära att dag då han är oförmögen till arbete på grund av sjukdom inte räknas som semesterdag,
2. ledighet under studietid för vilken oavkortade löneförmåner utges,
3. ledighet under tid då den försäkrade genomgår sådan utbildning eller undervisning som anges i 5 § tredje stycket 2 eller uppbär korttidsstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349), och
4. ledighet för ferier eller för motsvarande uppehåll för lärare som är anställda inom utbildningsväsendet.

10 a §¹⁰

Om den försäkrades sjukpenning i fall som avses i 10 § svarar mot sjukpenninggrundande inkomst av enbart anställning beräknas beloppet av hel sjukpenning för dag enligt vad som följer av denna paragraf. Skall sjukpenning utges

Om den försäkrades sjukpenning i fall som avses i 10 § svarar mot sjukpenninggrundande inkomst av enbart anställning, gäller för dagar i sjukperioden som den försäkrade skulle ha utfört förvärvsarbete om han inte hade varit sjuk

⁹ Senaste lydelse 1991:1048.

¹⁰ Senaste lydelse 1990:1516

för mer än tre dagar görs skilda beräkningar för var och en av de perioder som avses i tredje - femte styckena. Av 4 b § framgår att den i fjärde stycket angivna procentsatsen i vissa fall skall gälla även när sjukpenning beräknas för de tre första dagarna. Vid sådan beräkning skall tid som avses i tredje och fjärde styckena anses som en period.

Skall sjukpenning utges för endast en dag skall till grund för beräkningen läggas det tal som erhålls när 65 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten delas med årsarbetstiden. Talet avrundas till närmaste hela krontal. Det multipliceras därefter med antalet timmar av ordinarie arbetstid eller däremot svarande normal arbetstid. Produkten utgör hel sjukpenning för dagen.

Skall sjukpenning utges för mer än en dag skall, vid beräkning av sjukpenning för de första tre dagarna, det tal som erhållits enligt andra stycket andra mening- en multipliceras med det sammanlagda antalet timmar av ordinarie arbetstid eller däremot svarande normal arbetstid som belöper på dagarna. Det tal som därvid erhålls delas med antalet dagar med sjukpenning. Kvoten utgör beloppet av hel sjukpenning för dag. Skall sjukpenning utges efter olika grader av nedsatt arbetsförmåga sammanläggs dock de timmar som avser samma grad för sig. Sjukpenning beräknas för varje sådan period för sig.

Skall sjukpenning utges för mer än tre dagar skall till grund för beräkningen av sjukpenning för den fjärde dagen och därefter följande dagar till och med den nittionde dagen i sjukperioden läggas det tal som erhålls när 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten delas med

1. att sjukpenning inte utges för den första dagen,

2. att hel sjukpenning för de två följande dagarna utgör 65 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten och beräknas enligt andra och tredje styckena, och

3. att hel sjukpenning för tid därefter utgör 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten och beräknas enligt andra och tredje styckena.

Skall sjukpenning utges för endast en dag skall till grund för beräkningen läggas det tal som erhålls när angiven procentandel av den sjukpenninggrundande inkomsten delas med årsarbetstiden. Talet avrundas till närmaste hela krontal. Det multipliceras därefter med antalet timmar av ordinarie arbetstid eller däremot svarande normal arbetstid. Produkten utgör hel sjukpenning för dagen.

Skall sjukpenning utges för mer än en dag med samma procentandel skall, vid beräkning av sjukpenning för dessa dagar, det tal som erhållits enligt andra stycket andra mening- en multipliceras med det sammanlagda antalet timmar av ordinarie arbetstid eller däremot svarande normal arbetstid som belöper på dagarna. Det tal som därvid erhålls delas med antalet dagar med sjukpenning. Kvoten utgör beloppet av hel sjukpenning för dag. Skall sjukpenning utges efter olika grader av nedsatt arbetsförmåga sammanläggs dock de timmar som avser samma grad för sig. Sjukpenning beräknas för varje sådan period för sig.

årsarbetstiden. Talet avrundas till närmaste hela krontal. Om sjukpenning inte skall utges för mer än fyra dagar tillämpas andra stycket tredje och fjärde meningarna i fråga om sjukpenning för den fjärde dagen. Skall sjukpenning utges för mer än fyra dagar tillämpas i stället tredje stycket på motsvarande sätt beträffande sjukpenning som beräknas för den fjärde dagen och därefter följande dagar.

Skall sjukpenning utges för tid efter den nittionde dagen i sjukperioden skall till grund för beräkningen av sjukpenning för den nittioförsta dagen och därefter följande dagar läggas det tal som erhålls när 90 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten delas med årsarbetstiden. Talet avrundas till närmaste hela krontal. Om sjukpenning inte skall utges för mer än nittioen dagar tillämpas andra stycket tredje och fjärde meningarna i fråga om sjukpenning för den nittioförsta dagen. Skall sjukpenning utges för mer än nittioen dagar tillämpas i stället tredje stycket på motsvarande sätt beträffande sjukpenning som beräknas för den nittioförsta dagen och därefter följande dagar.

Om antalet timmar eller det sammanlagda antalet timmar enligt andra - femte styckena inte uppgår till ett helt timtal skall avrundning ske till närmaste hela timtal, varvid halv timme avrundas uppåt. Sjukpenning avrundas till närmaste hela krontal.

Om antalet timmar eller det sammanlagda antalet timmar enligt andra och tredje styckena inte uppgår till ett helt timtal skall avrundning ske till närmaste hela timtal, varvid halv timme avrundas uppåt. Sjukpenning avrundas till närmaste hela krontal.

Om den försäkrade gått miste om sjukpenning till följd av bestämmelserna i första stycket 1 eller 4 § första stycket 1 för sammanlagt tio dagar under de senaste tolv månaderna, utges sjukpenning för dag som avses i första stycket 1 med 65 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten och beräknas enligt andra och tredje styckena.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Riksförsäkringsverket får meddela föreskrifter om schablonberäkning av ordinarie arbetstid och däremot svarande normal arbetstid.

10 b §¹¹

Om den försäkrades sjukpenning i fall som avses i 10 § svarar mot sjukpenninggrundande inkomst av såväl anställning som annat förvärvsarbete beräknas beloppet av hel sjukpenning för dag enligt följande. Den del av sjukpenningen som svarar mot inkomst av anställning beräknas enligt 10 a § första - *sjätte* styckena. Den del som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete beräknas enligt 4 § första stycket.

Om den försäkrades sjukpenning i fall som avses i 10 § svarar mot sjukpenninggrundande inkomst av såväl anställning som annat förvärvsarbete beräknas beloppet av hel sjukpenning för dag enligt följande. Den del av sjukpenningen som svarar mot inkomst av anställning beräknas enligt 10 a § första - *fjärde* styckena. Den del som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete beräknas enligt 4 § första stycket.

10 c §¹²

Utan hinder av föreskrifterna i 10 - 10 b §§ beräknas sjukpenning enligt 4 § första stycket när den försäkrade

1. är helt eller delvis arbetslös och anmäld som arbetssökande på arbetsförmedling samt är beredd att anta erbjudet arbete i en omfattning som svarar mot den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten,

2. skall uppbära sjukpenning för tid då annars havandeskapspenning, föräldrapenning eller rehabiliteringspenning skulle ha uppburits, eller

3. är inskriven vid arbetsmarknadsinstitut eller efter förmedling av en arbetsmarknadsmyndighet genomgår yrkesutbildning.

Vid beräkning av sjukpenning på en sjukpenninggrundande inkomst som omfattar ersättning för sådan vård som avses i 12 § skall sjukpenning som svarar mot denna ersättning beräknas enligt 4 § första stycket.

Vid beräkning av sjukpenning i fall som avses i första stycket 2 skall med dagar med sjukpenning enligt 4 § första stycket 1 jämföras dagar med rehabiliteringspenning.

16 §¹³

Om en arbetstagare har rätt till lön under sjukdom enligt statliga, kommunala eller landstingskommunala bestämmelser, kan regeringen föreskriva undantag helt eller delvis från bestämmelserna om rätt till sjukpenning.

I den mån sådant undantag inte har föreskrivits får arbetsgivaren i den ordning regeringen bestämmer uppbära arbetstagarens sjukpenning till den del den inte överstiger den utbetalda lönen.

En överenskommelse, som innebär att en arbetsgivare som har utgivit lön till en arbetstagare under sjukdom har rätt att uppbära dennes sjukpenning, är bindande för försäkringskassan om den har form av kollektiv

¹¹ Senaste lydelse 1990:1516.

¹² Senaste lydelse 1991:1974.

¹³ Senaste lydelse 1990:1516.

tivavtal och på arbetstagersidan har slutits eller godkänts av en organisation som är att anse som huvudorganisation. Ett sådant kollektivavtal får en arbetsgivare som är bunden av avtalet efter överenskommelse åberopa även i fråga om arbetstagare som inte omfattas av avtalet men sysselsätts i arbete som avses i det. Regeringen får meddela föreskrifter om sjukpenningberäkning och handläggning av sjukfall för arbetstagare hos staten som omfattas av sådant avtal.

Regeringen får även meddela föreskrifter om sjukpenningberäkning för arbetstagare med statligt reglerad anställning som är anställda hos en annan arbetsgivare än staten och som omfattas av sådant kollektivavtal som anges i tredje stycket.

Har en försäkrad drabbats av sjukdom utom riket och därvid erhållit underhåll genom utrikesförvaltningens försorg får förvaltningen i den ordning regeringen bestämmer från försäkringskassan erhålla den försäkrades sjukpenning, i den mån den inte överstiger vad som har utgivits i underhåll.

Sjukpenning som betalas ut enligt denna paragraf till en arbetsgivare skall minskas med lön under sjukdom som arbetsgivaren utger till arbetstagaren för samma tid som sjukpenningen avser, dock endast med den del av lönen under sjukdom som överstiger lönen i arbetet med 75 procent när sjukpenning utges med den procentandel som anges i 4 § första stycket 1 och med 90 procent när sjukpenning utges med den procentandel som anges i 4 § första stycket 2 eller 3. Härvid har bestämmelserna i 4 § femte och sjätte styckena motsvarande tillämpning.

Sjukpenning som betalas ut enligt denna paragraf till en arbetsgivare skall minskas med lön under sjukdom som arbetsgivaren utger till arbetstagaren för samma tid som sjukpenningen avser, dock endast med den del av lönen under sjukdom som överstiger lönen i arbetet med 75 procent när sjukpenning utges med den procentandel som anges i 4 § första stycket 2, med 90 procent när sjukpenning utges med den procentandel som anges i 4 § första stycket 3 och med 80 procent när sjukpenning utges med den procentandel som anges i 4 § första stycket 4. Härvid har bestämmelserna i 4 § tredje och femte styckena motsvarande tillämpning.

4 kap.
6 §¹⁴

Hel föräldrapenning utgör lägst 60 kronor om dagen (garantinivå).

Föräldrapenning för de första 180 dagarna utges med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning, beräknad enligt femte stycket, om föräldern under minst 240 dagar i följd före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten härför har varit försäkrad för en sjukpenning över garantinivån.

Utöver vad som anges i andra stycket utges föräldrapenning för varje barn för 180 dagar med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning, beräknad enligt femte stycket, och 90 dagar med belopp enligt garantinivån.

Vid flerbarnsbörd utges föräldrapenning enligt 3 § andra stycket för 90 dagar med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning, beräknad enligt femte stycket, och 90 dagar med belopp enligt garantinivån.

¹⁴ Senaste lydelse 1991:470.

När föräldrapenning enligt andra – fjärde styckena skall utges med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning, skall beräkningen ske enligt 3 kap. med undantag av 5 § fjärde – sjätte styckena samt 10 a och 10 b §§. Därvid skall dock föräldrapenning för dag beräknas efter 90 procent av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365.

När föräldrapenning enligt andra – fjärde styckena skall utges med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning, skall beräkningen ske enligt 3 kap. med undantag av 5 § fjärde – sjätte styckena samt 10 a och 10 b §§. Därvid skall dock föräldrapenning för dag beräknas efter 90 procent av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365, *och även utges för den första dagen.*

Utan hinder av vad som föreskrivs i andra – fjärde styckena skall, om föräldrarnas sjukpenninggrundande inkomst har sänkts enligt 3 kap. 5 § tredje stycket 5, föräldrapenningen till dess barnet fyller två år beräknas lägst på grundval av den sjukpenninggrundande inkomst som gällde innan sänkningen skedde eller den högre inkomst som löneutvecklingen inom yrkesområdet därefter föranleder, om föräldern avstår från förvärvsarbete för vård av barn. Är kvinnan gravid på nytt vid utgången av denna tid och beräknas barnets födelse ske inom sex månader eller föds barnet inom nämnda tid, skall hennes föräldrapenning även fortsättningsvis beräknas på motsvarande sätt.

14 §¹⁵

Hel tillfällig föräldrapenning utges till en förälder som avstår från förvärvsarbete. Halv eller fjärdedels tillfällig föräldrapenning utges till en förälder som arbetar högst hälften respektive högst tre fjärdedelar av den tid han skulle ha arbetat om han inte vårdat barnet. Bestämmelserna i 7 § andra stycket gäller i tillämpliga delar även i fråga om tillfällig föräldrapenning.

Om inte annat följer av tredje eller fjärde stycket eller 14 a § skall till grund för beräkningen av beloppet för hel tillfällig föräldrapenning för dag läggas det tal som erhålls när 80 eller, efter det att förmånen utgetts för 14 dagar för samma barn under ett år, 90 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten av anställning delas med årsarbetstiden. Vid beräkningen tillämpas 3 kap. 10 a § på motsvarande sätt för den tid som förmånen avser.

Om inte annat följer av tredje eller fjärde stycket eller 14 a § skall till grund för beräkningen av beloppet för hel tillfällig föräldrapenning för dag läggas det tal som erhålls när 80 eller, efter det att förmånen utgetts för 14 dagar för samma barn under ett år, 90 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten av anställning delas med årsarbetstiden. Vid beräkningen tillämpas 3 kap. 10 a § *andra – fjärde styckena* på motsvarande sätt för den tid som förmånen avser.

Skall tillfällig föräldrapenning utges på grundval av inkomst av annat förvärvsarbete beräknas hel förmån för dag efter 80 eller, efter det att förmånen utgetts för 14 dagar för samma barn under ett år, 90 procent av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365. Beloppet avrundas till närmaste hela krontal.

¹⁵ Senaste lydelse 1990:1516.

Skall tillfällig föräldrapenning utges på grundval av sjukpenninggrundande inkomst av såväl anställning som annat förvärvsarbete beräknas den del av förmånen som svarar mot inkomst av anställning enligt andra stycket medan den del av förmånen som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete beräknas enligt tredje stycket.

6 kap.

1 §¹⁶

Rätt till folkpension i form av *ålderspension* tillkommer försäkrad från och med den månad, varunder han fyller sextiofem år.

Uttag av ålderspension *må* begränsas till att avse hälften eller en fjärdedel av pensionen.

Uttag av ålderspension *får* begränsas till att avse *tre fjärdedelar*, hälften eller en fjärdedel av pensionen.

På särskild framställning av försäkrad utgår ålderspension för tid före den månad, varunder han fyller sextiofem år, dock tidigast från och med den månad, då han uppnår sextio års ålder. Pension enligt vad nu sagts må ej utgå till försäkrad, som äger komma i åtnjutande av tilläggspension enligt 12 kap. 1 § tredje stycket, med mindre han tillika gör motsvarande framställning enligt nämnda lagrum.

2 §¹⁷

Ålderspension utgör, där ej annat följer av vad i andra stycket samt 3 och 4 §§ sägs, för år räknat nittiosex procent eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 1 § första stycket, sjuttioåtta och en halv procent av basbeloppet. Åtnjuter maken enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket *två tredjedelar av hel förtidspension eller halv förtidspension, utgår dock ålderspension i förra fallet med åttiofyra och en tredjedels och i senare fallet med åttiosju och en fjärdedels procent av basbeloppet.*

Ålderspension utgör, där ej annat följer av vad i andra stycket samt 3 och 4 §§ sägs, för år räknat 96 procent eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 1 § första stycket, 78,5 procent av basbeloppet. Åtnjuter maken enligt 7 kap. 2 § *tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förtidspension, utgår dock ålderspension med 82,9 procent, 87,25 procent respektive 91,6 procent av basbeloppet.*

Börjar ålderspension utgå tidigare än från och med månad, varunder den försäkrade fyller sextiofem år, skall pensionen minskas med fem tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år. Om pensionen börjar utgå senare än från och med sistnämnda månad, ökas pensionen med sju tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå förflutit från ingången av den månad varunder den försäkrade uppnådde nämnda ålder; härvid må hänsyn dock ej tagas till tid efter ingången av den månad, under vilken den försäkrade fyllt sjuttio år, och ej heller till tid, då den försäkrade åtnjuter tilläggspension i form av ålderspension eller icke varit berättigad till folkpension.

¹⁶ Senaste lydelse 1992:378.

¹⁷ Senaste lydelse 1990:743.

4 §¹⁸

Då uttag avser hälften eller en fjärdedel av ålderspensionen skall minskning eller ökning enligt 2 och 3 §§ gälla motsvarande del av pensionen.

Då uttag avser *tre fjärdedelar*, hälften eller en fjärdedel av ålderspensionen skall minskning eller ökning enligt 2 och 3 §§ gälla motsvarande del av pensionen.

7 kap.

1 §¹⁹

Rätt till folkpension i form av *förtidspension* har försäkrad, som fyllt sexton år, för tid före den månad, då han fyller sextiofem år, om hans arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är nedsatt med minst *hälften* och nedsättningen kan anses varaktig.

Rätt till folkpension i form av *förtidspension* har försäkrad, som fyllt sexton år, för tid före den månad, då han fyller sextiofem år, om hans arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är nedsatt med minst *en fjärdedel* och nedsättningen kan anses varaktig.

Kan nedsättningen av arbetsförmågan inte anses varaktig men kan den antas bli bestående avsevärd tid, har den försäkrade rätt till folkpension i form av *sjukbidrag*. Sådant bidrag skall vara begränsat till viss tid; och skall i övrigt vad som är föreskrivet om förtidspension enligt första stycket gälla beträffande sjukbidrag.

2 §²⁰

Försäkrad, vars arbetsförmåga är nedsatt *i sådan grad att intet eller endast en ringa del därav återstår*, erhåller hel förtidspension.

Försäkrad, vars arbetsförmåga är *helt nedsatt*, erhåller hel förtidspension.

Är den försäkrades arbetsförmåga nedsatt *i mindre grad men likväl med avsevärt mer än hälften*, utges *två tredjedelar* av hel förtidspension.

Försäkrad, vars arbetsförmåga inte är helt nedsatt men är nedsatt med minst tre fjärdedelar, erhåller *tre fjärdedels förtidspension*.

I övriga fall utges halv förtidspension.

Är den försäkrades arbetsförmåga nedsatt *i mindre grad men med minst hälften*, utges halv förtidspension.

I övriga fall utges en fjärdedels förtidspension.

3 a §²¹

En försäkrad som uppbär hel ålderspension enligt denna lag har inte rätt till förtidspension. Om en

En försäkrad som uppbär hel ålderspension enligt denna lag har inte rätt till förtidspension. Om en

¹⁸ Senaste lydelse 1992:378.

¹⁹ Senaste lydelse 1991:1041.

²⁰ Senaste lydelse 1990:156.

²¹ Senaste lydelse 1992:378.

Nuvarande lydelse

försäkrad uppbär *partiell ålderspension enligt denna lag har han inte rätt till hel förtidspension. Inte heller har en försäkrad som uppbär halv ålderspension enligt denna lag rätt till två tredjedelar av hel förtidspension.*

Föreslagen lydelse

försäkrad uppbär *tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels ålderspension enligt denna lag, har han inte rätt till högre förtidspension än en fjärdedel, halv respektive tre fjärdedelar av sådan pension.*

4 §²²

Hel förtidspension utgör, där ej annat följer av vad i andra stycket sägs, för år räknat nittiosex eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 6 kap. 1 § första stycket, sjuttioåtta och en halv procent av basbeloppet. Åtnjuter båda makarna förtidspension och är pensionen för endera eller båda sådan som i 2 § andra eller tredje stycket sägs, skall dock vid beräkning av pension hel förtidspension utgöra, *om två tredjedelar av hel förtidspension utgår till andra maken, åttiofyra och en tredjedels* och, om halv förtidspension utgår till denne, åttiosju och en fjärdedels procent av basbeloppet.

Hel förtidspension utgör, där ej annat följer av vad i andra stycket sägs, för år räknat *96 procent* eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 6 kap. 1 § första stycket, *78,5 procent* av basbeloppet. Åtnjuter båda makarna förtidspension och är pensionen för endera eller båda sådan som i 2 § andra – *fjärde styckena* sägs, skall dock vid beräkning av pension hel förtidspension utgöra, *om tre fjärdedels* förtidspension utgår till andra maken, *82,9 procent*, om halv förtidspension utgår till denne, *87,25 procent* och, *om en fjärdedels förtidspension utgår till maken, 91,6 procent* av basbeloppet.

Om förtidspension utgår för tid efter det att ålderspension med stöd av 6 kap. 3 § upphört att utgå, skall förtidspensionen minskas med motsvarande tillämpning av bestämmelserna i 6 kap. 3 och 4 §§.

8 kap.
6 §²³

Rätt till *särskild efterlevandepension* har en efterlevande make som uppfyller villkoren för rätt till omställningspension enligt 4 §, om den efterlevandes möjlighet att bereda sig inkomst genom ett för honom lämpligt arbete är nedsatt med minst *hälften* alltsedan makens död och nedsättningen beror på arbetsmarknadsmässiga skäl, nedsatt hälsa eller annan därmed jämförlig omständighet samt kan antas vara inte endast kortvarig.

Rätt till *särskild efterlevandepension* har en efterlevande make som uppfyller villkoren för rätt till omställningspension enligt 4 §, om den efterlevandes möjlighet att bereda sig inkomst genom ett för honom lämpligt arbete är nedsatt med minst *en fjärdedel* alltsedan makens död och nedsättningen beror på arbetsmarknadsmässiga skäl, nedsatt hälsa eller annan därmed jämförlig omständighet samt kan antas vara inte endast kortvarig.

Rätten till särskild efterlevandepension inträder vid den tidpunkt då rätten till omställningspension upphör.

²² Senaste lydelse 1983:960.

²³ Senaste lydelse 1988:881.

7 §²⁴

En efterlevande make, vars möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete är *nedsatt i sådan grad att intet eller endast en ringa del därav återstår*, erhåller hel särskild efterlevandepension. Är den efterlevandes möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete *nedsatt i mindre grad men ändå med avsevärt mer än hälften, utges två tredjedelar av hel pension. I övriga fall utges halv pension.*

En efterlevande make, vars möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete är *helt nedsatt*, erhåller hel särskild efterlevandepension. Är den efterlevandes möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete *inte helt nedsatt men är nedsatt med minst tre fjärdedelar, utges tre fjärdedels pension. Är den efterlevandes möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete nedsatt i mindre grad men med minst hälften, utges halv pension. I övriga fall utges en fjärdedels pension.*

11 kap.
6 §²⁵

För varje år, för vilket pensionsgrundande inkomst fastställts för en försäkrad, skall *pensionspoäng* tillgodoräknas honom. I den mån den pensionsgrundande inkomsten härrör från inkomst av annat förvärvsarbete får dock pensionspoäng tillgodoräknas den försäkrade endast om tilläggs pensionsavgift för året till fullo erlagts inom föreskriven tid. Utan hinder av att sådan avgiftsbetalning inte skett skall pensionspoäng tillgodoräknas den försäkrade för de båda år som närmast föregått det då pension vid bifall till ansökningen skulle börja utgå. Pensionspoäng skall vidare alltid tillgodoräknas för pensionsgrundande inkomst som härrör från inkomst som avses i 3 § första stycket d).

Pensionspoäng som i första stycket sägs är den pensionsgrundande inkomsten delad med det vid årets ingång gällande basbeloppet. Pensionspoäng beräknas med två decimaler, dock lägst till en hundradels poäng.

Har försäkrad under minst halva året åtnjutit *halv eller två tredjedelar* av hel förtidspension enligt 13 kap. 2 §, skall han, utöver pensionspoäng enligt första stycket tillgodoräknas, om han åtnjutit halv förtidspension, hälften och, om han åtnjutit *två tredjedelar av hel förtidspension, två tredjedelar* av det poängmedeltal som avses i andra stycket av nämnda paragraf. Vad nu sagts skall *icke* gälla om pensionen enligt 6 kap. 1 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring är samordnad med livränta. Är endast en del av pensionen samordnad med livräntan, beaktas

Har försäkrad under minst halva året åtnjutit *en fjärdedels, halv eller tre fjärdedels* förtidspension enligt 13 kap. 2 §, skall han, utöver pensionspoäng enligt första stycket tillgodoräknas, om han åtnjutit *en fjärdedels förtidspension, en fjärdedel*, om han åtnjutit halv förtidspension, hälften och, om han åtnjutit *tre fjärdedels förtidspension, tre fjärdedelar* av det poängmedeltal som avses i andra stycket av nämnda paragraf. Vad nu sagts skall *inte* gälla om pensionen enligt 6 kap. 1 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring är samordnad med livränta.

²⁴ Senaste lydelse 1988:881.²⁵ Senaste lydelse 1984:867.

Nuvarande lydelse

dock så stor del av poängmedeltalet som svarar mot förhållandet mellan den del av pensionen, som *icke* är samordnad med livräntan, och pensionen.

Har försäkrad under olika tider av året åtnjutit hel förtidspension, *två tredjedelar av hel förtidspension* eller halv förtidspension, skall vid tillämpning av tredje stycket den pension som utgått under den längsta tiden anses ha utgått under hela tiden. Har pensionerna utgått under lika lång tid av året skall den för den försäkrade gynnsammaste beräkningsgrunden tillämpas.

Oavsett bestämmelserna i denna paragraf skall försäkrad för år, varunder han åtnjutit förtidspension enligt 13 kap. 2 §, alltid tillgodoräknas lägst pensionspoäng motsvarande vad enligt nämnda paragraf skall antagas hava tillgodoräknats honom för samma år. Den pensionspoäng som tillgodoräknas får sammanlagt inte överstiga 6,50.

12 kap.

1 §²⁶

Rätt till tilläggspension i form av *ålderspension* tillkommer försäkrad från och med den månad, varunder han fyller sextiofem år, under förutsättning att pensionspoäng tillgodoräknats honom för minst tre år.

Uttag av ålderspension *må* begränsas till att avse hälften eller en fjärdedel av pensionen.

Uttag av ålderspension *får* begränsas till att avse *tre fjärdedelar*, hälften eller en fjärdedel av pensionen.

På särskild framställning av försäkrad utgår, under förutsättning som i första stycket sägs, ålderspension för tid före den månad, varunder han fyller sextiofem år, dock tidigast från och med den månad, då han uppnår sextio års ålder. Pension enligt vad nu sagts må ej utgå till försäkrad, som äger komma i åtnjutande av folkpension enligt 6 kap. 1 § tredje stycket, med mindre han tillika gör motsvarande framställning enligt nämnda lagrum.

4 §²⁷

Då uttag avser hälften eller en fjärdedel av ålderspensionen skall minskning eller ökning enligt 2 och 3 §§ gälla motsvarande del av pensionen.

Då uttag avser *tre fjärdedelar*, hälften eller en fjärdedel av ålderspensionen skall minskning eller ökning enligt 2 och 3 §§ gälla motsvarande del av pensionen.

²⁶ Senaste lydelse 1992:378.

²⁷ Senaste lydelse 1992:378.

13 kap.

1 §²⁸

Rätt till tilläggspension i form av *förtidspension* har enligt vad nedan sägs försäkrad för tid före den månad, då han fyller sextiofem år, om hans arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är nedsatt med minst *hälften* och nedsättningen kan anses varaktig samt den försäkrade skall tillgodoräknas pensionspoäng för tid före det år, varunder pensionsfallet inträffat.

Rätt till tilläggspension i form av *förtidspension* har enligt vad nedan sägs försäkrad för tid före den månad, då han fyller sextiofem år, om hans arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är nedsatt med minst *en fjärdedel* och nedsättningen kan anses varaktig samt den försäkrade skall tillgodoräknas pensionspoäng för tid före det år, varunder pensionsfallet inträffat.

Kan nedsättningen av arbetsförmågan inte anses varaktig men kan den antas bli bestående avsevärd tid, har den försäkrade rätt till tilläggspension i form av *sjukbidrag*. Sådant bidrag skall vara begränsat till viss tid; och skall i övrigt vad som är föreskrivet om förtidspension enligt första stycket gälla beträffande sjukbidrag.

Föreskrifterna i 7 kap. 2, 3 och 3 a §§ skall tillämpas även beträffande förtidspension enligt detta kapitel.

21 kap.

1 §²⁹

Den som är inskriven hos en allmän försäkringskassa, men inte är försäkrad för en sjukpenning som, beräknad enligt 3 kap. 4 § första stycket 3, uppgår till garantinivån enligt 4 kap. 6 §, skall kunna genom frivilliga avgifter försäkra sig för erhållande av sjukpenning eller sjukpenningtillägg.

Den som inte har rätt till sjukpenning enligt 3 kap. 1 § får försäkra sig för sjukpenning som uppgår till lägst 20 kronor och högst till garantinivån enligt 4 kap. 6 §. Den som har rätt till sjukpenning enligt 3 kap. 1 § får försäkra sig för sjukpenningtillägg, som tillsammans med den sjukpenning som han är berättigad till enligt 3 kap. 4 § första stycket 3 uppgår till lägst 20 kronor och högst till garantinivån.

En frivillig försäkring påverkas inte av att den försäkrades sjukpenning enligt 3 kap., under där angivna förutsättningar, beräknas med tillämpning av 5 § femte stycket eller 10 a eller 10 b § nämnda kapitel.

Försäkringen skall efter den försäkrades val gälla *utan karenstid* eller med en karenstid av 3 eller 30 dagar.

Rätt till inträde i den frivilliga försäkringen eller förkortning av gällande karenstid enligt *tredje* stycket tillkommer endast den som är under 55 år.

Försäkringen skall efter den försäkrades val gälla med en karenstid av 3 eller 30 dagar *eller utan sådan karenstid*.

Rätt till inträde i den frivilliga försäkringen eller förkortning av gällande karenstid enligt *fjärde* stycket tillkommer endast den som är under 55 år.

²⁸ Senaste lydelse 1991:1041.

²⁹ Senaste lydelse 1990:1516.

Ersättning enligt denna paragraf utges inte för tid efter ingången av den månad då den försäkrade börjar uppbära hel förtids- eller ålderspension.

22 kap.
8 §³⁰

Hel rehabiliteringspenning utgör för dag den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365. Rehabiliteringspenningen avrundas till närmaste hela krontal.

Hel rehabiliteringspenning utgör för dag 95 procent av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365. Rehabiliteringspenningen avrundas till närmaste hela krontal.

11. I fall då rätt till barn tillägg föreligger för december 1989 gäller fortfarande äldre bestämmelser om denna förmån.

11. I fall då rätt till barn tillägg föreligger för december 1989 gäller fortfarande äldre bestämmelser om denna förmån. Dock skall barn tillägg som utges till sådan pension som anges i 6 kap. 1 § andra stycket och 7 kap. 2 § andra – fjärde styckena utgöra motsvarande andel av barn tillägg till hel pension.

1. Denna lag träder i kraft såvitt avser 3 kap. 7 § den 1 januari 1993, såvitt avser övriga delar av 3 kap. samt 4 kap., 21 kap. och 22 kap. den 1 april 1993 och i övrigt den 1 juli 1993.

2. Äldre bestämmelser skall fortfarande gälla i fråga om sjukpenning och pension som avser tid före ikraftträdandet.

3. Vid tillämpning av de nya bestämmelserna i 3 kap. 4 § första stycket 3 och 4 i fall då sjukperioden har påbörjats före den 1 juli 1992 bortses från tid före nämnda datum.

4. För den som vid ikraftträdandet uppbär två tredjedelar av hel förtidspension eller två tredjedelar av hel särskild efterlevandepension tillämpas de nya bestämmelserna i 7 kap. 2 och 4 §§ samt 8 kap. 7 § första gången vid omprövning som görs i anledning av en framställning av den försäkrade eller på annan grund.

5. Äldre bestämmelser i 6 kap. 2 § och 7 kap. 4 § skall fortfarande gälla i fråga om pension som utges till gift försäkrad vars make uppbär två tredjedels pension.

6. Om den försäkrade under minst halva året uppburit två tredjedels förtidspension skall äldre bestämmelser i 11 kap. 6 § tillämpas vid tillgodoräknande av pensionspoäng. Om den försäkrade under olika tider av året uppburit hel, tre fjärdedels, två tredjedels, halv eller en fjärdedels förtidspension skall äldre bestämmelser i 11 kap. 6 § tillämpas om två tredjedels förtidspension utgått under den längsta tiden. Har pensionerna utgått under lika lång tid av året skall de äldre bestämmelserna tillämpas om denna beräkningsgrund är gynnsammast för den försäkrade.

³⁰ Senaste lydelse 1991:1040.

3 Förslag till

Prop. 1992/93:31

Lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §²

Med årsinkomst avses i denna lag den inkomst, för år räknat, som någon kan antas komma att få under den närmaste tiden. Såsom inkomst räknas inte allmänt barnbidrag, folkpension, tilläggs-pension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring till den del pensionen föranlett minskning av pensionstillskott enligt 3 § lagen (1969:205) om pensionstillskott eller av barntillägg enligt 9 kap. 1 § sista stycket lagen om allmän försäkring i detta lagrumms lydelse vid utgången av år 1989, livränta som avses i 17 kap. 2 § nyssnämnda lag i vad den enligt samma lagrum avdragits från pension eller understöd som någon på grund av släktskap eller svågerlag kan vara föranledd att utge. Som inkomst räknas inte heller vuxenstudiebidrag enligt studiestödslagen (1973:349) eller lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa eller utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning eller inkomst av sådan privatbostadsfastighet eller privatbostad som avses i 5 § kommunalskattelagen (1928:370). Som inkomst räknas inte ersättning som avses i lagen (1971:118) om skattefrihet för ersättning till neurosedynskadade. För den som uppbär folkpension i form av ålderspension skall som inkomst inte räknas sådan intäkt av tjänst som avses i 32 § 1 mom. a) kommunalskattelagen eller intäkt av

Med årsinkomst avses i denna lag den inkomst, för år räknat, som någon kan antas komma att få under den närmaste tiden. Såsom inkomst räknas inte allmänt barnbidrag, folkpension, tilläggs-pension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring till den del pensionen föranlett minskning av pensionstillskott enligt 3 § lagen (1969:205) om pensionstillskott eller av barntillägg enligt 9 kap. 1 § sista stycket lagen om allmän försäkring i detta lagrumms lydelse vid utgången av år 1989, livränta som avses i 17 kap. 2 § nyssnämnda lag i vad den enligt samma lagrum avdragits från pension eller understöd som någon på grund av släktskap eller svågerlag kan vara föranledd att utge. Som inkomst räknas inte heller vuxenstudiebidrag enligt studiestödslagen (1973:349) eller lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa eller utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning eller inkomst av sådan privatbostadsfastighet eller privatbostad som avses i 5 § kommunalskattelagen (1928:370). Som inkomst räknas inte ersättning som avses i lagen (1971:118) om skattefrihet för ersättning till neurosedynskadade. För den som uppbär folkpension i form av ålderspension skall som inkomst inte räknas sådan intäkt av tjänst som avses i 32 § 1 mom. a) kommunalskattelagen eller intäkt av

¹ Lagen omtryckt 1976:1014.

² Senaste lydelse 1991:1994.

Nuvarande lydelse

aktiv näringsverksamhet som avses i 18 § samma lag. Vid inkomstberäkningen skall för den som uppbär folkpension i form av halv eller två tredjedelar av hel förtidspension bortses från ett belopp som motsvarar skillnaden mellan

- a) ett för den försäkrade beräknat belopp av hel förtidspension jämte däremot svarande pensions-tillskott, beloppet i förekommande fall beräknat med beaktande av bestämmelserna i 17 kap. 2 § lagen om allmän försäkring och
- b) den utgående förtidspensionen jämte pensionstillskott.

Vid uppskattning av förmögenhets avkastning skall denna höjas med tio procent av det belopp, varmed förmögenheten överstiger för den som är gift sextiotusen kronor, och för annan sjuttiofemtusen kronor. Vid beräkning av förmögenhet skall värdet av sådan privatbostadsfastighet eller privatbostad som avses i 5 § kommunalskattelagen inte beaktas.

Värdet av naturaförmåner skall uppskattas efter regler, som fastställas av regeringen.

I fråga om makar skall årsinkomsten för envar av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda årsinkomst och värdet av förmögenhet beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda förmögenhet.

Årsinkomst avrundas för envar pensionsberättigad till närmast hela tiotal kronor.

Föreslagen lydelse

aktiv näringsverksamhet som avses i 18 § samma lag. Vid inkomstberäkningen skall för den som uppbär folkpension i form av *partiell* förtidspension bortses från ett belopp som motsvarar skillnaden mellan

- a) ett för den försäkrade beräknat belopp av hel förtidspension jämte däremot svarande pensions-tillskott, beloppet i förekommande fall beräknat med beaktande av bestämmelserna i 17 kap. 2 § lagen om allmän försäkring och
- b) den utgående förtidspensionen jämte pensionstillskott.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

Lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott

Härigenom föreskrivs att 2 och 2 a §§ lagen (1969:205) om pensionstillskott skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 §¹

Pensionstillskottet till ålderspension, omställningspension, särskild efterlevandepension eller änkepension är femtiofyra procent av det särskilda basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, om inte annat följer av bestämmelserna i andra och tredje styckena eller i 2 b §.

För den som har börjat att ta ut sin ålderspension tidigare eller senare än den månad under vilken han fyller sextiofem år är pensionstillskottet det belopp som framkommer om det i första stycket angivna procenttalet minskas eller ökas i motsvarande mån som pensionen skall minskas eller ökas enligt 6 kap. lagen om allmän försäkring.

Pensionstillskottet till änkepension, som enligt 8 kap. 4 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring i detta lagrumms lydelse vid utgången av år 1989 betalas ut med minskat belopp, är det belopp som framkommer om det i första stycket angivna procenttalet minskas i motsvarande mån. Pensionstillskottet till halv respektive en fjärdedels ålderspension är hälften av respektive en fjärdedel av det pensionstillskott som angetts i första eller andra stycket. För den som har två tredjedelar av hel särskild efterlevandepension eller halv sådan pension eller har änkepension, som med tillämpning av punkt 6 i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring betalas ut med viss andel av en oreducerad sådan pension, är pensionstillskottet motsvarande andel av det pensionstillskott som angetts i första stycket.

Pensionstillskottet till änkepension, som enligt 8 kap. 4 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring i detta lagrumms lydelse vid utgången av år 1989 betalas ut med minskat belopp, är det belopp som framkommer om det i första stycket angivna procenttalet minskas i motsvarande mån. Pensionstillskottet till *partiell* ålderspension är motsvarande andel av det pensionstillskott som angetts i första eller andra stycket. För den som har *partiell* särskild efterlevandepension eller har änkepension, som med tillämpning av punkt 6 i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring betalas ut med viss andel av en oreducerad sådan pension, är pensionstillskottet motsvarande andel av det pensionstillskott som angetts i första stycket.

2 a §²

Pensionstillskottet till förtidspension är etthundrafyra procent av det särskilda basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, om inte annat följer av bestämmelserna i andra stycket eller i 2 b §.

¹ Lydelse enligt prop. 1992/93:7 och prop. 1992/93:116.

² Lydelse enligt prop. 1992/93:7 och prop. 1992/93:116.

Nuvarande lydelse

För den som har *två tredjedelar* av hel förtidspension *eller* halv förtidspension är pensionstillskottet motsvarande andel av det pensionstillskott som anges i första stycket. För den som får förtidspension för tid efter det att ålderspension upphört att betalas ut enligt 6 kap. 3 § lagen om allmän försäkring skall pensionstillskottet minskas i motsvarande mån som förtidspensionen minskas enligt 7 kap. 4 § andra stycket lagen om allmän försäkring.

Föreslagen lydelse

För den som har *partiell* förtidspension är pensionstillskottet motsvarande andel av det pensionstillskott som anges i första stycket. För den som får förtidspension för tid efter det att ålderspension upphört att betalas ut enligt 6 kap. 3 § lagen om allmän försäkring skall pensionstillskottet minskas i motsvarande mån som förtidspensionen minskas enligt 7 kap. 4 § andra stycket lagen om allmän försäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

Lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 5 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*3 kap.
5 §²

Vid sjukdom som efter samordningstidens slut sätter ned den försäkrades förmåga att skaffa sig inkomst genom arbete med minst en fjärdedel utges sjukpenning från arbetsskadeförsäkringen. Rätt till sjukpenning föreligger dock inte på grundval av anställningsförmåner för tid som ingår i en sjuklöneperiod, under vilken den försäkrades arbetsgivare har att svara för sjuklön enligt lagen (1991:1047) om sjuklön. Uppkommer för den försäkrade rätt till sjukpenning från arbetsskadeförsäkringen i omedelbar anslutning till utgången av en sjuklöneperiod, skall sjukperioden enligt denna lag anses omfatta också sjuklöneperioden. Bestämmelserna i 5 a – 5 c §§ tillämpas inte i sådant fall i fråga om sjukpenning som grundas på inkomst av anställningen. Detta undantag gäller dock inte för en försäkrad som avses i 3 kap. 5 § tredje stycket 1 lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Saknar den försäkrade förmåga att skaffa sig inkomst, utges hel sjukpenning. Om denna förmåga inte saknas helt men är nedsatt med minst tre fjärdedelar utges tre fjärdedels sjukpenning. Är förmågan nedsatt i mindre grad men med minst hälften utges halv sjukpenning. I annat fall utges en fjärdedels sjukpenning.

Om inte annat följer av 5 a – 5 c §§ utgör hel sjukpenning för dag en trehundra-*s*extiofemtedel av den försäkrades sjukpenningunderlag enligt 6 §. Sjukpenningen avrundas till närmaste hela kron-tal. När sjukpenning skall utges till den försäkrade för sådan tid, för vilken denne har erhållit sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, får sjukpenningen dock beräknas till det sammanlagda belopp som har betalats ut för samma tid med tillägg för vad som avräknats enligt 3 kap. 4 § *fjärde – sjätte* styckena lagen om allmän försäkring och ökat med 54, 25 eller 11 procent, beroende på om den

Om inte annat följer av 5 a – 5 c §§ utgör hel sjukpenning för dag en trehundra-*s*extiofemtedel av den försäkrades sjukpenningunderlag enligt 6 §. Sjukpenningen avrundas till närmaste hela kron-tal. När sjukpenning skall utges till den försäkrade för sådan tid, för vilken denne har erhållit sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, får sjukpenningen dock beräknas till det sammanlagda belopp som har betalats ut för samma tid med tillägg för vad som avräknats enligt 3 kap. 4 § *andra, tredje och femte* styckena lagen om allmän försäkring och ökat med 54, 43 eller 25 procent, beroende på om

¹ Lagen omtryckt 1977:264.

² Senaste lydelse 1991:1049.

Nuvarande lydelse

tidigare ersättningen utgetts på grundval av 65, 80 eller 90 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten.

Föreslagen lydelse

den tidigare ersättningen utgetts på grundval av 65, 70 eller 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten. *Härutöver skall sjukpenning enligt denna lag utges för dag då sjukpenning inte utgivits enligt bestämmelserna i 3 kap. 4 § första stycket 1 eller 10 a § första stycket 1 lagen om allmän försäkring.*

Som sjukperiod anses tid, under vilken en försäkrad i oavbruten följd lider av sjukdom som avses i första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om sjukpenning för tid före den dagen.

Lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Ersättning utges med belopp motsvarande vårdarens sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring med de avvikelser som följer av 8 och 9 §§ nedan.

Föreslagen lydelse

5 §

Ersättning utges med belopp motsvarande vårdarens sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring med de avvikelser som följer av 8 och 9 §§ nedan. *Vid tillämpning av 3 kap. 4 § första stycket och 10 a § första stycket nämnda lag skall dock gälla att närståendepenningen utges med 80 procent även för de tre första dagarna i ersättningsperioden.*

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande i fråga om ersättning som avser tid före ikraftträdandet.

Lag om ändring i lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Smittbärappenning utges med ett belopp som motsvarar smittbärens sjukpenning och sjukpenningtillägg enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Om smittbäraren inte är sjukpenningförsäkrad enligt lagen om allmän försäkring och inte heller skulle ha varit det om försäkringskassan känt till samtliga förhållanden, bestäms smittbärappenningen till det belopp sjukpenningen skulle ha utgjort om den hade beräknats enligt föreskrifterna i den lagen. Smittbärappenning enligt detta stycke beräknas dock alltid utan hänsyn till föreskrifterna i 3 kap. 10 – 10 b §§ nämnda lag. Som inkomst av anställning får i fall som avses nu räknas även ersättning för eget arbete från en arbetsgivare som är bosatt utomlands eller som är en utländsk juridisk person, när arbetet har utförts i arbetsgivarens verksamhet utomlands.

Föreslagen lydelse

4 §

Smittbärappenning utges med ett belopp som motsvarar smittbärens sjukpenning och sjukpenningtillägg enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, dock att smittbärappenning med avvikelse från vad som anges i 3 kap. 4 § första stycket 1 och 2 och 10 a § första stycket 1 och 2 utges med 80 procent även för de tre första dagarna i ersättningsperioden.

Om smittbäraren inte är sjukpenningförsäkrad enligt lagen om allmän försäkring och inte heller skulle ha varit det om försäkringskassan känt till samtliga förhållanden, bestäms smittbärappenningen till det belopp sjukpenningen skulle ha utgjort om den hade beräknats enligt föreskrifterna i den lagen, dock att smittbärappenningen, med avvikelse från vad som anges i 3 kap. 4 § första stycket 1 och 2, utges med 80 procent även för de tre första dagarna. Smittbärappenning enligt detta stycke beräknas alltid utan hänsyn till föreskrifterna i 3 kap. 10 – 10 b §§ nämnda lag. Som inkomst av anställning får i fall som avses nu räknas även ersättning för eget arbete från en arbetsgivare som är bosatt utomlands eller som är en utländsk juridisk person, när arbetet har utförts i arbetsgivarens verksamhet utomlands.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande i fråga om ersättning som avser tid före ikraftträdandet.

Lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § lagen (1981:691) om socialavgifter¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

En arbetsgivare skall på det avgiftsunderlag som anges i 3 – 5 §§ för varje år betala

1. sjukförsäkringsavgift med 7,80 procent,
2. folkpensionsavgift med 5,83 procent,
3. tilläggsavgift efter den procentsats som anges i särskild lag,
4. delpensionsavgift med 0,20 procent,
5. arbetsskadeavgift med 1,38 procent,
6. arbetsmarknadsavgift med 2,12 procent,
7. lönegarantiavgift med 0,20 procent.

2 kap.
1 §²

En arbetsgivare skall på det avgiftsunderlag som anges i 3 – 5 §§ för varje år betala

1. sjukförsäkringsavgift med 8,43 procent,
2. folkpensionsavgift med 5,83 procent,
3. tilläggsavgift efter den procentsats som anges i särskild lag,
4. delpensionsavgift med 0,20 procent,
5. arbetsskadeavgift med 1,38 procent,
6. arbetsmarknadsavgift med 2,12 procent,
7. lönegarantiavgift med 0,20 procent.

Arbetsgivare som avses i 1 kap. 2 § andra stycket skall dock beträffande ersättning som avses i 11 kap. 2 § första stycket m och femte stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring betala endast tilläggsavgift.

Staten betalar inte arbetsskadeavgift.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om avgifter som avser tid före ikraftträdandet.
3. Utan hinder av 2 kap. 1 § skall sjukförsäkringsavgiften för år 1993 utgöra 8,27 procent.

¹ Lagen omtryckt 1989:633.

² Lydelse enligt prop. 1992/93:50.

Lag om ändring i lagen (1992:680) om ändring i
uppbördslagen (1953:272)

Härigenom föreskrivs att 4 § 2 mom. uppbördslagen (1953:272)¹ i momentets lydelse enligt lagen (1992:680) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

2 mom. För inkomst som avses i första, andra och femte styckena i punkt 12 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen (1928:370), med undantag för vårdbidrag enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, skall avdrag för preliminär A-skatt göras med ledning av särskilda skattetabeller. Detta gäller också i fråga om skatteavdrag från dagpenning från arbetslöshetskassa.

De särskilda tabellerna för beräkning av skatteavdrag på ersättning som avses i första stycket första meningen skall för olika sjukpenninggrundande inkomster enligt 3 kap. lagen om allmän försäkring ange den preliminära skatt som skall tas ut på en viss ersättning uttryckt i procent av ersättningen. I tabellerna skall det finnas särskilda kolumner med procentsatser dels för ersättningar som grundas på hela den sjukpenninggrundande inkomsten, dels för ersättningar som grundas på 80 eller 90 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten. Ersättning som en allmän försäkringskassa lämnar enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön skall anses grundad på 90 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten.

De procenttal efter vilka skatteavdrag skall göras skall grundas på skattesatsen för en årlig inkomst motsvarande den skattskyldiges sjukpenninggrundande inkomst eller, om ersättningen grundas på 80 eller 90 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten, den andel av den sjukpenninggrundande inkomsten som ersättningen beräknas på.

De särskilda tabellerna för beräkning av skatteavdrag på ersättning som avses i första stycket första meningen skall för olika sjukpenninggrundande inkomster enligt 3 kap. lagen om allmän försäkring ange den preliminära skatt som skall tas ut på en viss ersättning uttryckt i procent av ersättningen. I tabellerna skall det finnas särskilda kolumner med procentsatser dels för ersättningar som grundas på hela den sjukpenninggrundande inkomsten, dels för ersättningar som grundas på 70, 80, 90 eller 95 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten. Ersättning som en allmän försäkringskassa lämnar enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön skall anses grundad på 90 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten.

De procenttal efter vilka skatteavdrag skall göras skall grundas på skattesatsen för en årlig inkomst motsvarande den skattskyldiges sjukpenninggrundande inkomst eller, om ersättningen grundas på 70, 80, 90 eller 95 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten, den andel av den sjukpenninggrundande inkomsten som ersättningen beräknas på.

¹ Lagen omtryckt 1991:97.

Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:771.

Om någon sjukpenninggrundande inkomst inte har fastställts för den skattskyldige, skall det underlag som utgör grund för ersättningen anses som sjukpenninggrundande inkomst när skatteavdraget bestäms.

Avdrag för preliminär A-skatt på föräldrapenning görs endast om den sjukpenninggrundande inkomsten uppgår till lägst 6 000 kronor.

Skattetabellen för skatteavdrag från dagpenning från arbetslöshetskassa skall grundas på för landet genomsnittlig skattesats till kommunal inkomstskatt under beskattningsåret. Skattesatsen bestäms med tillämpning av avrundning enligt 5 §.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 10 november 1992

Närvarande: statsrådet B. Westerberg, ordförande, och statsråden Laurén, Hörnlund, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Könberg, Lundgren

Föredragande: statsrådet Könberg

Proposition om ändrad sjukersättning m.m.

1 Inledning

I detta lagstiftningsärende behandlar jag frågor om karensdag i sjuklöne- och sjukförsäkringssystemen och sänkta kompensationsnivåer i sjukpenningförsäkringen. Samtidigt läggs förslag om att för vissa ersättningar höja kompensationsnivån för de tre första dagarna samt att upphäva den tidsmässiga begränsningen för en fjärdedels sjukpenning.

Vidare tas frågor upp om nya nivåer för förtidspension/sjukbidrag, särskild efterlevandepension och förtida och uppskjutet uttag av ålderspension.

2 Bakgrund till förslagen om ändrad sjukersättning

Regeringen har i prop. 1992/93:50 om åtgärder för att stabilisera den svenska ekonomin aviserat olika åtgärder inom systemen för sjukersättning med syfte att få bättre fungerande system och minska utgifterna inom socialförsäkringssystemet. Propositionen bygger på den överenskommelse som träffats mellan regeringen och det Socialdemokratiska arbetarepartiet. Jag kommer i det följande att lämna vissa förslag till åtgärder i enlighet med den träffade överenskommelsen.

Dessa förslag har föregåtts av att en arbetsgrupp inom Socialdepartementet har utrett hur två karensdagar kan införas i sjuklönesystemet, sjukpenningförsäkringen och anslutande ersättningssystem. En sammanfattning av arbetsgruppens rapport bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Arbetsgruppens rapport har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

En långsiktig förändring av sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna kan inte genomföras omedelbart. Snabba åtgärder är dock nödvändiga både för att få ett bättre fungerande system och för att minska budgetunderskottet. De ersättningsregler som nu föreslås innebär en karensdag samt

sänkta kompensationsnivåer i sjukpenningförsäkringen m.m. De ersättningsregler som regeringen överenskommit med Socialdemokratiska arbetarepartiet innebär att efter karensdagen skall sjuklön utges med 75 % av förlorade anställningsförmåner efterföljande två dagar och därefter med 90 % under återstoden av sjuklöneperioden. Motsvarande nivåer vad gäller sjukpenning skall vara 65 % för den andra och tredje dagen och därefter 80 %. Efter sjuklöneperiodens slut skall sjukpenning utges med 80 % t.o.m. dag 365. Fr.o.m. dag 366 skall kompensationsgraden i sjukpenningförsäkringen vara 70 %. Av överenskommelsen följer vidare att kompensationsgraden vad gäller rehabiliteringsersättningen skall sänkas från 100 % till 95 %. Dessa åtgärder är nödvändiga både för att få bättre fungerande system och för att begränsa sjukförsäkringsutgifterna.

Lagrådsbehandling

Regeringen beslutade den 20 oktober 1992 att inhämta Lagrådets yttrande över förslag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön och lagen (1962:381) om allmän försäkring. De i lagrådsremissen ingående lagförslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*. Lagrådet lämnade förslagen utan erinran. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet som *bilaga 4*.

Efter lagrådsgranskningen har viss redaktionell ändring gjorts i förhållande till de remitterade förslagen. Efter granskningen har förslagen kompletterats med bestämmelser om en lägre sjukpenningnivå efter 365 dagar. Vidare har jag funnit skäl att (i enlighet med vad som anges i det följande under avsnitt 6.5) ändra bestämmelserna så att arbetsgivaren skall kunna utge kompensation med upp till 10 % även efter den 90:e dagen utan att detta minskar sjukpenningen. En justering har också gjorts av kompensationsgraden för sjukpenning i samband med medicinsk behandling eller medicinsk rehabilitering. De till Lagrådet remitterade förslagen har inte omfattat andra ersättningsformer än sjuklön och sjukpenning.

3 Nuvarande bestämmelser för ersättning vid sjukfrånvaro

3.1 Sjuklön

Den 1 januari 1992 trädde lagen om sjuklön (SjLL) i kraft. Rätt till sjuklön gäller för den som omfattas av ett anställningsförhållande och som på grund av sjukdom är förhindrad att förvärvsarbeta. Uppdragsstagare och egenföretagare omfattas inte av reglerna om sjuklön. För dessa kategorier gäller sjukpenningreglerna i lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL). Enligt SjLL ges en anställd rätt att under de första 14 dagarna av ett sjukdomsfall (sjuklöneperioden) behålla en viss

del av den lön och andra anställningsförmåner som han skulle ha fått om han fullgjort sina arbetsuppgifter. Sjuklönen utgör 75 % av inkomstbortfallet under de tre första dagarna med inkomstförlust och 90 % av inkomstbortfallet under de återstående dagarna i sjuklöneperioden. Någon övre eller undre gräns för inkomstförlustens storlek finns inte i SjLL.

Den anställdes rätt till sjuklön enligt SjLL gäller fr.o.m. den första dagen av anställningstiden. Om den avtalade anställningstiden avser kortare tid än en månad fordras dock för rätt till sjuklön att den anställda har tillträtt anställningen och därefter varit anställd under en sammanhängande tid av 14 kalenderdagar. Anställs arbetstagaren på nytt av samma arbetsgivare inom 14 dagar från den tidigare anställningens upphörande skall den föregående anställningstiden räknas in i 14-dagarsperioden. SjLL är tvingande till den anställdes förmån. Från vissa av lagens regler kan dock avvikelser göras genom kollektivavtal som träffats eller godkänts på förbunds nivå.

Arbetsgivaren skall enligt SjLL lämna uppgift till försäkringskassan om sjukdomsfall som givit en anställd hos honom rätt till sjuklön.

Efter ansökan av en anställd som på grund av sjukdom kan antas komma att vara borta från arbetet i särskilt stor omfattning kan försäkringskassan besluta om att en sådan anställd skall ha rätt till sjuklön efter en kompensationsgrad av 90 % också för de första tre dagarna med sjuklön i varje sjuklöneperiod. Vidare innebär ett sådant beslut att ersättning kan utbetalas från försäkringskassan till arbetsgivaren för kostnaderna för sjuklön till den anställda.

Arbetsgivarna har kompenserats för sina ökade kostnader till följd av SjLL genom sänkt socialavgift till sjukförsäkringen. Företag med få anställda har därutöver givits en möjlighet att hos försäkringskassan försäkra sig mot de sjuklönekostnader som företaget kan drabbas av fr.o.m. den tredje ersättningsdagen i varje sjuklöneperiod. Rätt att teckna en sådan försäkring har en arbetsgivare vars sammanlagda lönekostnader under ett kalenderår, efter avdrag för sociala avgifter och dylikt, inte beräknas överstiga summan av 90 basbelopp.

Om det uppkommer en tvist mellan en anställd och hans arbetsgivare om arbetsförmågans nedsättning eller om arbetstagarförhållande föreligger kan försäkringskassan betala ut ersättning till den anställda i form av s.k. sjuklönegaranti. Sådant ersättning utbetalas efter särskild ansökan från den anställda om det bedöms sannolikt att han skulle ha rätt till den begärda sjuklönen eller del av den.

3.2 Sjukpenning

Äldre regler

Före år 1967 fanns en karenstidsregel inom sjukförsäkringen. Denna var utformad så att sjukpenning inte utgavs för de tre första dagarna av varje sjukperiod, insjuknandedagen inräknad. Undantag gällde dock för statligt anställda. Med insjuknandedag avsågs den dag då anmälan om

sjukdomsfallet gjordes hos försäkringskassan. Sjukpenning utbetalades normalt fr.o.m. tredje dagen efter insjuknandedagen. Regeln om insjuknandedag tillämpades så att insjuknande kunde ha skett och sjukanmälan kunde ha gjorts när som helst före kl. 24.00 även om den försäkrade hade varit i arbete hela dagen och därför inte drabbats av någon inkomstförlust.

När karenstidsregeln avskaffades bibehölls regeln om insjuknandedag. Vidare infördes en fridagsregel, bl.a. för att sjukpenning inte skulle utges när sjukperioden omfattade endast en eller två arbetsfria dagar. Fridagsregeln innebar att sjukpenning inte utbetalades för dagar då den försäkrade ändå inte skulle ha arbetat i sin huvudsakliga sysselsättning, i den mån sådana dagar inte översteg två. Från fridagsregeln fanns tre undantag. Semesterdagar räknades inte som arbetsfria dagar. Sjukpenning utgick således för semesterdagar under sjukdomstid. Fridagsregeln tillämpades inte heller på den som vid sjukperiodens början hade rätt till dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa eller kontant arbetsmarknadsstöd. Slutligen gällde den inte heller inom den s.k. hemmakeförsäkringen.

Ett återinförande av karensdagar föreslogs av den dåvarande regeringen i prop. 1981/82:144 om ändringar i sjukförsäkringen m.m. I huvudsak innebar förslaget att det i varje sjukdomsfall skulle införas två dagar utan ersättning (karensdagar) utöver insjuknandedagen. För att skydda hälsosvaga personer med ofta återkommande sjukfall skulle antalet karensdagar begränsas till tio under en tolv månadersperiod. Vidare föreslogs att kompensationsgraden skulle sänkas till 87 % av den sjukpenninggrundande inkomsten för de första 90 sjukdagarna efter den dag då sjukdomsfallet inträffade i varje sjukperiod. Förslaget antogs av riksdagen, men detta beslut upphävdes hösten 1982 efter förslag av den regering som tillträdde efter valet samma år.

I samband med att reglerna om s.k. timberäkning av sjukpenning infördes den 1 december 1987 avskaffades reglerna om insjuknandedag och fridag. Fridagsregeln blev obehövlig på grund av att timberäknad sjukpenning endast utges för dagar då den försäkrade skulle ha förvärvat arbetat.

Nuvarande regler

Efter tillkomsten av SjLL gäller reglerna om sjukpenning under de första 14 dagarna av en sjukperiod i första hand arbetslösa personer samt uppdragstagare och egenföretagare. För dessa personer gäller AFL:s regler om sjukpenningförsäkring redan fr.o.m. första dagen i sjukperioden. Den som omfattas av SjLL:s bestämmelser har rätt till ersättning från sjukpenningförsäkringen först sedan perioden med sjuklön har löpt ut.

Den obligatoriska sjukförsäkringen enligt AFL omfattar alla personer bosatta i Sverige. Den som är bosatt i Sverige skall vara inskriven hos försäkringskassan fr.o.m. den månad då han fyller 16 år. För rätt till sjukpenning krävs att den försäkrade har en beräknad årsinkomst av förvärvsarbete på minst 6 000 kronor.

Försäkringskassan fastställer en sjukpenninggrundande inkomst (SGI) för varje inskriven person som förvärvsarbetar och som har en årsinkomst på minst 6 000 kronor. Därmed avses den årliga inkomst i pengar eller andra skattepliktiga förmåner som den försäkrade kan antas komma att tills vidare få för eget arbete antingen som arbetstagar i allmän eller enskild tjänst (inkomst av anställning) eller på annan grund (inkomst av annat förvärvsarbete). Vid beräkningen av SGI bortses från inkomster som överstiger sju och en halv gånger basbeloppet (252 750 kronor för år 1992).

Försäkringskassan är skyldig att ompröva en försäkrads SGI när kassan fått kännedom om att den försäkrades inkomstförhållanden m.m. har undergått ändring av betydelse för rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek. Den försäkrade är skyldig att inom två veckor anmäla sådana ändringar av sina inkomstförhållanden som kan påverka rätten till sjukpenning eller sjukpenningens storlek.

Ersättningen per dag från sjukpenningförsäkringen utgör enligt huvudregeln 90 % av den försäkrades SGI delad med 365 (kalenderdagberäkning sjukpenning). Fr.o.m. den 1 mars 1991 gäller dock att för de första tre dagarna med sjukpenning i varje sjukperiod utges ersättning som motsvarar 65 % av den försäkrades SGI. Fr.o.m. den fjärde ersättningsdagen t.o.m. den 90:e dagen i sjukperioden utges ersättning med 80 % av den försäkrades SGI och först fr.o.m. den 91:a dagen tillämpas huvudregeln. Den som ofta är sjuk kan efter särskild ansökan hos försäkringskassan få kompensation med 80 % av sin SGI även för de tre första ersättningsdagarna.

Vidare finns särskilda regler för beräkning av sjukpenning under de första 14 dagarna av ett sjukdomsfall som innebär att ersättningen under denna period skall timberäknas. För timberäknad ersättning krävs därför förutom uppgift om årsinkomst även uppgift om årsarbetstid. Årsarbetstiden är det antal timmar per år som den försäkrade kan antas komma att tills vidare ha i sitt förvärvsarbete som ordinarie arbetstid eller däremot svarande normal arbetstid. Regeringen och Riksförsäkringsverket (RFV) har meddelat föreskrifter om schablonberäkning av årsarbetstid. Ersättning under de första 14 dagarna av ett sjukdomsfall utges endast om den försäkrade skulle ha förvärvsarbetat om han inte varit sjuk. Fr.o.m. den 15:e dagen i perioden skall ersättningen kalenderdagberäknas, dvs. sjukpenning utbetalas även för dagar då förvärvsarbete inte skulle ha utförts. Reglerna om timberäkning tillämpas vidare för den tillfälliga föräldrapenningen. Vad beträffar sjukpenning är tillämpningen av reglerna om timberäkning numera begränsade eftersom de allra flesta personer med anställning har rätt till sjuklön de första 14 dagarna av en sjukperiod.

Sjukpenningförsäkringen har sedan den 1 juli 1990 fyra ersättningsnivåer – hel, tre fjärdedels, halv och en fjärdedels sjukpenning. Hel sjukpenning utges vid fullständig nedsättning av arbetsförmågan. En fjärdedels sjukpenning, som kan utges längst under en sammanhängande period av ett år, har tillkommit för att huvudsakligen användas i rehabiliteringssammanhang.

Uppdragstagare omfattas inte av SjLL. För denna kategori av förvärvsarbetande gäller AFL vad beträffar rätten till ersättning vid sjukdom. Innan ersättning betalas ut måste således avgöras till vilken kategori den person hör som gör anspråk på ersättning. Gränsdragningen förutsätts ske enligt den praxis som utvecklats på det arbetsrättsliga området.

Egenföretagare omfattas inte av reglerna om sjuklön utan har rätt till sjukpenning enligt AFL samtidigt som han är skyldig att erlagga en egenavgift till sjukförsäkringen.

En egenföretagare kan ansöka om att få sjukpenningförsäkring med 3 eller 30 dagars karens. Beroende av det val vederbörande gör vad beträffar karenstid betalas sjukpenning inte ut under ett visst antal dagar i början av sjukperioden. Det innebär att de nya kompensationsgrader som infördes den 1 mars 1991 inte börjar gälla förrän karenstiden passerats. Om en sjukperiod börjar inom 20 dagar efter föregående sjukperiods slut skall de två perioderna räknas som en sjukperiod vid beräkning av karenstid.

Den egenföretagare vars SGI enbart grundas på inkomst av annat förvärvsarbete än anställning (egenföretagare) får kalenderdagberäknad sjukpenning. För en egenföretagare som har SGI av både anställning och annat förvärvsarbete (blandad inkomst) beräknas sjukersättningen för de olika inkomstdelarna var för sig.

I 21 kap. AFL och förordningen (1985:733) om frivillig sjukpenningförsäkring hos allmän försäkringskassa regleras en frivillig sjukpenningförsäkring som är avsedd för personer som inte har rätt till sjukpenning enligt AFL eller som inte är försäkrade för en sjukpenning som lägst motsvarar garantinivån i föräldraförsäkringen. Den frivilliga försäkringen kan väljas utan karensdag alternativt med en karenstid av 3 eller 30 dagar.

För vissa kategorier av försäkrade gäller särskilda regler. För den som uppstår havandeskapspenning eller föräldrapenning i någon form gäller att sådan ersättning träder i stället för en arbetsinkomst. Sjukpenning skall därför utbetalas vid sjukdom under sådan tid. Enligt AFL skall sjukpenningen kalenderdagberäknas i dessa fall.

Om den studerande har en viss SGI när studierna påbörjas får denna enligt AFL inte sänkas under studietiden. Sjukpenning enligt denna SGI hålls vilande för att åter aktiveras när studietiden är avslutad eller ett definitivt studieavbrott sker. Vid sjukdom under studietiden kan ersättning utbetalas enligt en särskild studietids-SGI. Ersättningen skall därvid tim/dagberäknas för hela sjukperioden utan den begränsning till de första 14 dagarna av en sjukperiod som gäller för övriga sjukpenningförsäkrade.

Enligt AFL skall sjukpenningen kalenderdagberäknas för sådan dag då en försäkrad är helt eller delvis arbetslös och anmäld som arbetssökande på arbetsförmedlingen och beredd att anta ett arbete i en omfattning som motsvarar hans SGI.

Vad beträffar personer som är inskrivna vid arbetsmarknadsinstitut eller genomgår utbildning efter förmedling av arbetsmarknadsmyndighet, dvs. bl.a. arbetsmarknadsutbildning, skall sjukpenningen kalenderdagberäknas för hela sjukperioden.

3.3 Rehabiliteringspenning

Enligt AFL gäller fr.o.m. den 1 januari 1992 särskilda regler om rehabiliteringsersättning. Under tid när en försäkrad deltar i arbetslivsriktad rehabilitering kan rehabiliteringspenning utges. Rehabiliteringspenning som utgör 100 % av den SGI och kan utges som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förmån och skall täcka den inkomstförlust som uppstår för den försäkrade då han eller hon deltar i rehabilitering. Utöver rehabiliteringspenningen kan särskilt bidrag utges. Det särskilda bidraget skall täcka vissa kostnader i samband med rehabiliteringen såsom kursavgifter och dagliga resor i samband med utbildning.

Någon tidsgräns för hur länge rehabiliteringspenning och det särskilda bidraget kan utges anges inte i lagen. Inriktningen på rehabiliteringsarbetet bör dock vara att den försäkrade skall ha återfått sin arbetsförmåga inom ett år och att i vart fall en eventuell utbildning bör vara avslutad inom denna tid.

4 Karensdag avseende ersättning vid sjukfrånvaro

4.1 Karensdag vid sjukfrånvaro – huvudregel

Mitt förslag: I sjuklönelagen och sjukförsäkringen införs ett system med karensdag den första dagen i sjuklöneperioden resp. sjukperioden. Kompensationsgraden i sjuklönesystemet för de följande två dagarna efter karensdagen skall vara 75 % och för tid därefter 90 %. I sjukförsäkringen skall kompensationsgraden vara 65 % för de två första på karensdag följande dagarna och därefter 80 % t.o.m. dag 90.

Arbetsgruppens förslag: Två karensdagar skall införas i sjukförsäkrings- och sjuklönesystemen innebärande att den som blir sjuk inte får ersättning för de två första dagarna i sjukperioden som han annars har rätt till sjukersättning. Efter karensdagarna skall kompensationsgraden vid sjuklön vara 90 % och inom sjukpenningförsäkringen 80 % t.o.m. 90:e dagen och 90 % för tid därefter. Från huvudregeln om karensdagar skall finnas undantagsregler för att maximera självriskan för arbetstagare med koncentrerad arbetstid och arbetstagare som har flera arbetsgivare.

Remissinstanserna: Med hänvisning till att mitt förslag utöver arbetsgruppens förslag även bygger på överenskommelsen mellan regeringen och det Socialdemokratiska arbetarepartiet kommer redovisningen av remissinstansernas synpunkter att begränsas till de frågor i arbetsgruppens förslag som har relevans med tanke på utformningen av det förslag jag nu kommer att lägga.

Flera remissinstanser förordar sänkt kompensationsgrad för flera dag-ersättningar snarare än karensdagar. Kammarrätten i Göteborg och Landstingsförbundet noterar att det i sjuklönelagen inte finns något mått

på hur stor inkomstförlusten skall vara för att karensdag skall anses föreligga.

De flesta remissinstanserna har inte närmare berört frågan om särregler för arbetstagare med koncentrerad arbetstid. Rent allmänt ser många instanser positivt på åtgärder med syfte att utjämna effekterna av karensdagar. Samtidigt pekar några instanser, bl.a. Försäkringsöverdomstolen (FÖD), på att sådana bestämmelser är exempel på hur lagstiftningen kan göras mer komplicerad. Riksförsäkringsverket (RFV) anser dock att det är svårt att hitta en enkel lösning på denna problematik. Andra instanser, däribland Statens löne- och pensionsverk, anser inte att det föreslagna systemet med karensdagar i sin helhet nämnvärt kommer att belasta administrationen. Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet som har många arbetstagare med koncentrerad arbetstid framhåller att lagreglering på det sätt som arbetsgruppen föreslår medför att nuvarande löneberäkningsteknik inte kan användas.

När det gäller särregler avseende arbetstagare som har flera arbetsgivare är meningarna delade bland de få remissinstanser som har yttrat sig. Enligt FÖD:s mening kan en arbetsgivare med ett alltför komplicerat system komma att sväva i osäkerhet om huruvida han skall betala sjuklön eller ej. RFV hävdar att en regel om att arbetsgivare som kommer in senare i en sjukperiod inte skall beräkna karensdag kan orsaka administrativa olägenheter och konflikter mellan arbetsgivare och arbetstagare. RFV förordar därför att försäkringskassorna får ansvaret för att administrera och utge ersättning när det finns flera arbetsgivare såväl i normalfallet som vid tillämpning av återinsjuknanderegeln. Statskontoret anser däremot det vara administrativt fördelaktigt att i huvudsak låta arbetsgivarna administrera en sådan bestämmelse framför alternativet att ge försäkringskassan ett ökat ansvar för administrationen.

Skälen för mitt förslag: Utgångspunkten för utformningen av mitt förslag om karensdag är den överenskommelse som träffats mellan regeringen och det Socialdemokratiska arbetarepartiet i syfte att minska utgifterna för sjukförsäkringen. Effekterna för de försäkrade bör i möjligaste mån i förhållande till inkomsten vara lika för alla. Reglerna bör också utformas så att de är lätta att administrera.

Enligt SjLL utges sjuklön från den tidpunkt när sjukanmälan sker och arbetstagaren går miste om anställningsförmåner till följd av arbetsoförmåga på grund av sjukdom. Enligt AFL gäller i allmänhet att sjukpenning för de första 14 dagarna utges fr.o.m. den dag då anmälan om sjukfallet gjordes hos försäkringskassan och för följande dagar under förutsättning att arbete skulle ha utförts dessa dagar. Reglerna om en karensdag anknyts till dessa system så att sjuklön inte skall utges för den första dagen i varje sjuklöneperiod och sjukpenning inte för den första dagen i varje sjukperiod som sådan ersättning annars skulle ha utgetts. Vid timberäknad sjukpenning avses den första dag som den försäkrade skulle ha arbetat om han inte varit sjuk.

Enligt SjLL är rätten till sjuklön inte förenad med något krav på att sjukfrånvaron skall ha varat viss minsta tid under en dag. I sjukförsäkringssystemet krävs däremot att arbetsförmågan varit nedsatt med minst

en fjärdedel, dvs. i princip att frånvaron varat minst en fjärdedel av arbetstiden. Denna skillnad i reglerna har också påpekats av några remissinstanser. Enligt min mening skulle systemet dock bli alltför komplicerat om någon form av tidsgräns anges för att en karensdag skall föreligga. Härtill kommer att korttidsfrånvaron på grund av sjukdom till övervägande del torde bestå av hela arbetsdagar. I ett sjuklönesystem bör arbetsgivarna dessutom ha goda möjligheter att uppmärksamma om en anställd otillbörligt utnyttjar reglerna.

En del remissinstanser har påpekat att den nuvarande successiva minskningen av självrisk i början av ett sjukfall med först 75 % (65 %) och därefter 90 % (80 %) kompensationsgrad kan vara motiverad även i samband med reglerna om karensdag. Jag delar denna bedömning. Dessutom bör sjuklönesystemet inte belastas med fler ändringar än nödvändigt. Därför föreslår jag att kompensationsgraden i sjuklönesystemet för vad som normalt blir dag två och tre i sjuklöneperioden oförändrat skall utgöra 75 % av den lön och andra anställningsförmåner som arbetstagaren går miste om efter karensdagen och 90 % för tid därefter. Motsvarande skall gälla sjukpenning enligt AFL där kompensationsgraden för de två dagar med sjukpenning som följer på karensdagen skall vara 65 % av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten och därefter 80 %. Arbetsgivarna skall liksom för närvarande kunna göra ett tillägg till sjukpenningen med högst 10 % av inkomstbortfallet. För att motverka att vissa arbetstagare via avtal tillförsäkras en högre kompensationsgrad vid sjukdom än andra skall liksom nu gälla att om arbetsgivaren ger kompensation som i huvudsak medför en ersättning som tillsammans med sjukpenningen per dag överstiger 75 % respektive 90 % skall det medföra en minskning av ersättningen från den allmänna försäkringen så att den totala ersättningsnivån inte överstiger nämnda nivåer.

I ett system med karensdag kan sjukfrånvaro för en person med koncentrerad arbetstid som inträffar just den dag personen skulle ha arbetat medföra en relativt sett större självrisk än för personer med jämnt fördelad arbetstid. Arbetsgruppen föreslog därför vissa särregler med innebörd att den förlust av sjukersättning som uppkommer vid två karensdagar inte skall utgöra mer än en niondel av den genomsnittliga arbetstiden per månad. Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet har framfört allvarliga invändningar mot de praktiska konsekvenserna av den lagreglering som föreslogs av arbetsgruppen. Förbunden har hänvisat till att såväl löneberäkning som sjuklönens storlek regleras i kollektivavtal på ett sätt som inte kan anpassas till arbetsgruppens förslag.

Effekter liknande dem arbetsgruppen redovisat har i viss mån uppstått redan vid sänkningen av kompensationsgraderna i sjukersättningen fr.o.m. den 1 mars 1991. Med hänsyn till vad kommunförbunden anfört finner jag det inte motiverat att lägga fram förslag i syfte att maximera självriskerna för dem som har en ojämnt fördelad arbetstid. Jag vill tillägga att, sett över en längre period, får den som har koncentrerad arbetstid inte nämnvärt större inkomstbortfall vid sjukfrånvaro än en person med jämnt fördelad arbetstid. Den av arbetsgruppen föreslagna särregeln bör därför inte införas.

När en arbetstagare under en sjukperiod skulle ha arbetat hos mer än en arbetsgivare skall enligt SjLL varje arbetsgivare utge sjuklön under motsvarande sjuklöneperiod. I ett system med karensdag behöver enligt den föreslagna huvudregeln ingen arbetsgivare betala sjuklön för den första dagen i respektive sjuklöneperiod. För att undgå att en arbetstagare skall drabbas av mer än två karensdagar per sjukperiod föreslog arbetsgruppen undantagsregler så att arbetstagare skulle ha möjlighet att hos en arbetsgivare begära sjuklön fr.o.m. första dagen om han tidigare i samma sjukperiod redan gått miste om sjuklön motsvarande två karensdagar hos annan arbetsgivare. Försäkringskassan skulle kunna bekräfta uppgift om att ersättning innehållits tidigare i sjukperioden. Vid tvist skulle försäkringskassan även kunna utge s.k. sjuklönegaranti. Mot detta förslag har remissinstanser bl.a. invänt att konsekvensen blir att arbetsgivare kan komma att sväva i tvivelsmål om de skall betala sjuklön eller inte.

Undantagsregler med hänsyn till att en person med flera arbetsgivare riskerar att få flera karensdagar under samma sjukperiod skulle ställa krav på omfattande administration hos försäkringskassan och arbetsgivarna. Med hänsyn härtill och då kostnadsansvaret skulle komma att åvila arbetsgivaren är det enligt min bedömning inte rimligt att skapa en undantagsregel för denna mindre vanliga situation. Inte heller skall det i sjuklönesystemet finnas undantag från bestämmelsen om karensdag i situationer där försäkrade som har sådana inkomstförhållanden att de under en sjukperiod kan uppbära såväl sjukpenning som sjuklön, exempelvis uppdragstagare som även har en anställning. I sjukförsäkringen skall dock sjukpenning utges fr.o.m. första dagen om det gäller ett sjukfall som inletts med en sjuklöneperiod.

I samband med att regeringen i prop. 1991/92:38 om inriktning av den ekonomiska politiken aviserade förslaget om införande av karensdagar betonades vikten av att skapa system som är rättvisa. Nu gällande sjuklöneavtal är anpassade till hittillsvarande regler om sjuklön enligt SjLL och sjukpenning enligt AFL. Ett införande av karensdag m.m. enligt de principer som nu föreslås torde innebära att avtalen i vissa delar behöver anpassas. Utgångspunkt för förslagen är att den nödvändiga anpassningen av sjuklöneavtalen även fortsättningsvis skall fungera så att särskilda lagstiftningsåtgärder med syfte att åstadkomma likformighet inte skall bli aktuella.

4.2 Begreppet sjukperiod och regler vid återinsjuknande

Mitt förslag: En ny sjukperiod som börjar inom fem dagar från det en tidigare sjukperiod avslutats skall betraktas som en fortsättning på den tidigare sjukperioden när det gäller karensdag, ersättningens storlek och sjuklöneperiodens längd.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Förslaget har vunnit stöd hos alla remissinstanser som yttrat sig i frågan. Många bedömer att ett skydd vid återinsjuknande skulle ge en positiv effekt på benägenheten att snabbt återgå till arbete efter en sjukperiod. Några instanser framhåller dock att förslaget kan innebära administrativt merarbete för arbetsgivaren. En åsikt som framförs från bl.a. Arbetskyddsstyrelsen, Försäkringskassförbundet (FKF), LO och Försäkringsanställdas Förbund (FF) är att fem dagar är för kort tid. Några instanser föreslår att undantaget skall utsträckas till att omfatta återinsjuknande inom 20 dagar.

Skälen för mitt förslag: Det är viktigt att en karensdag i sjuklöne- och sjukförsäkringssystemen inte medför att den som varit sjuk avvaktar med att återgå i arbete för att inte riskera att direkt drabbas av en ny karensdag eller lägre ersättningsnivå för de följande två dagarna om han åter insjuknar.

I samband med att bestämmelserna om rehabilitering och rehabiliteringsersättning infördes i AFL gav riksdagen regeringen till känna att begreppet sjukperiod borde belysas ytterligare (bet. 1990/91:SfU16, rskr. 1990/91:303). I prop. 1991/92:40 om vissa socialförsäkringsfrågor, m.m. lades därefter fram förslag om vissa ändringar i reglerna om sjukperiod. Föredragande statsrådet anförde att frågan i övrigt skulle beredas i samband med utarbetande av förslag om införande av karensdagar.

Socialförsäkringsutskottet beklagade i betänkandet 1991/92:SfU5 att övriga problem som hängde samman med begreppet sjukperiod inte hade kunnat lösas och vidhöll sin uppfattning att begreppet sjukperiod borde belysas ytterligare. Utskottet ansåg det emellertid viktigt att de ändrade kompensationsgraderna inom sjukförsäkringen inte medför att systemet blir rehabiliteringshämmande. Regeringen borde därför snarast möjligt återkomma till riksdagen med förslag som undanröjde sådana effekter. Utskottet pekade i sammanhanget på en lösning som föreslagits i en motion till riksdagen. Som exempel på en negativ effekt av reglerna angavs i denna att sjukskrivna personer som återvänder till arbetsplatsen för ett arbetsförsök får lägre kompensationsgrad i ett nytt sjukfall om arbetsförsöket misslyckas. I motionen föreslogs därför att det skall anses som en och samma sjukperiod om en person insjuknar på nytt inom fem kalenderdagar från närmast föregående dag med sjukpenning. Utskottet erinrade också om att utskottet tidigare förutsatt att en form av sammanläggningsregel skulle komma att beröras i samband med belysningen och övervägandena om begreppet sjukperiod. Vad utskottet anförde gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (rskr. 1991/92:81).

Liknande synpunkter har framförts från RFV och försäkringskassorna som även hävdade att många försäkrade inte vågar ta steget från en fjärdedels sjukskrivning till arbete på heltid inför risken att få sänkt sjukersättning efter ett misslyckat arbetsförsök. Det finns också fall där personer tvekar att återgå i arbete efter t.ex. en svår influensa om de riskerar ett återinsjuknande.

Enligt min mening bör en återinsjuknanderegulering införas för att undanröja nu redovisade problem. Problemen kan annars bli än mer uttalade i ett system med en karensdag. Jag föreslår därför att en ny sjukperiod

som börjar inom fem dagar från det en tidigare sjukperiod avslutats bör betraktas som fortsättning på den tidigare sjukperioden i vissa avseenden. Det bör gälla karensdag, ersättningens storlek och avgränsningen av sjuklöneperioden. Vid insjuknande inom fem dagar från det den tidigare sjukperioden upphörde skall ersättning således utges fr.o.m. den första dagen i den senare perioden om den försäkrade i den föregående sjukperioden haft en karensdag. Om en sjuklöneperiod inte pågått 14 dagar när den första sjukperioden avslutas, skall samma sjuklöneperiod anses fortsätta vid återinsjuknandet. Vid långa sjukfall kommer därmed ersättningsnivån att förbli oförändrad. I andra hänseenden gäller att återinsjuknandet inleder en ny sjukperiod, vilket innebär bl.a. att en ny sjukansmälan måste göras.

4.3 Egenföretagare och frivillig sjukpenningförsäkring

Min bedömning: En karensdag skall även gälla för egenföretagare, dvs. den som är försäkrad mot bortfall av inkomst av annat förvärvsarbete. Detsamma skall gälla i den frivilliga sjukpenningförsäkringen.

Arbetsgruppens förslag: Karensdagar skall gälla också för egenföretagare och inom den frivilliga sjukpenningförsäkringen. Samtidigt skall möjligheten att välja en högre självrisk motsvarande en karenstid om 30 dagar mot en lägre avgift bestå.

Remissinstanserna: RFV tillstyrker förslaget. I övrigt har inga remissinstanser berört den föreslagna lagändringen.

Skälen för min bedömning: Den allmänna utgångspunkten för ett införande av självrisk vid sjukersättning i form av en karensdag är att reglerna skall gälla alla. Enligt AFL har egenföretagare, dvs. den som är försäkrad mot bortfall av inkomst av annat förvärvsarbete, möjlighet att välja en försäkring med 3 eller 30 karensdagar.

De generella karensdagsreglerna bör enligt min mening även omfatta egenföretagares sjukförsäkring. Om egenföretagaren avstår från alternativet med 3 eller 30 dagar skall huvudregeln gälla att sjukpenning inte utges för den första dagen av varje sjukperiod. Väljs en karenstid av 3 eller 30 dagar skall inte den i det föregående redovisade återinsjuknanderegeln tillämpas och inte heller det allmänna högriskskydd som jag i det följande kommer att föreslå.

De allmänna sjukpenningreglerna är tillämpliga även på den frivilliga sjukpenningförsäkringen. Det system med en karensdag som nu föreslås gälla generellt inom sjukförsäkringen bör således även gälla den frivilliga sjukpenningförsäkringen såvitt den försäkrade inte väljer en karenstid av 3 eller 30 dagar.

Min bedömning: En arbetsgivare skall även i fortsättningen ha möjlighet att försäkra sig för höga sjuklönekostnader utöver sjuklön för de två första ersättningsdagarna i varje sjukperiod.

Arbetsgruppens överväganden: Överensstämmer med min bedömning.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har berört frågan.

Skälen för min bedömning: Samtidigt med SjLL infördes en möjlighet för små företag att hos försäkringskassan försäkra sig för höga sjuklönekostnader. Motivet för denna särskilda försäkring var att skydda de små företagen mot höga sjuklönekostnader till följd av faktorer som de inte kan påverka. Däremot skulle försäkringen inte minska den stimulans till insatser för förbättrad arbetsmiljö som är ett av huvudmotiven bakom sjuklönereformen. Försäkringen är frivillig och kan tecknas av företag med en lönesumma som bortsett från sociala avgifter m.m. per kalenderår inte överstiger 90 basbelopp. Försäkringen innehåller en självrisk genom att den inte ersätter företagets kostnader för de två första dagarna med sjuklön i sjukperioden. Den ersätter heller inte företagets kostnader för sjuklön till arbetstagare som efter beslut av försäkringskassan har rätt till särskild ersättning på grund av omfattande korttidsfrånvaro. Sådana kostnader ersätts i särskild ordning.

När karensdagar införs i sjuklönesystemet kommer de första dagarna med sjuklön att i regel motsvara ersättning för dag 2 och 3 i sjuklöneperioden. Enligt gällande regler för sjuklöneförsäkringen kommer således inslaget av självrisk för arbetsgivaren att bestå ehuru med en viss förskjutning över sjukperioden. Införandet av karensdagar föranleder därför inte någon regeländring. Däremot blir det nödvändigt för Riksförsäkringsverket att vid fastställande av försäkringspremien för år 1993 beakta effekterna av införande av karensdag.

5 Högriskskydd

5.1 Allmänt högriskskydd

Mitt förslag: Ett allmänt högriskskydd införs med innebörd att antalet karensdagar i förhållande till en arbetsgivare begränsas till tio under en tolv månadersperiod. Antalet karensdagar i sjukförsäkringen begränsas också till tio. Kostnadsansvaret för detta högriskskydd skall inom sjuklönesystemet bäras av arbetsgivaren.

Arbetsgruppens förslag: Antalet karensdagar för en försäkrad begränsas till tio under en tolv månadersperiod. Kostnadsansvaret för det allmänna högriskskyddet bärs av arbetsgivaren inom sjuklönesystemet.

Den s.k. sjuklönegarantin – att försäkringskassan utger ersättning till arbetstagare vid tvist – skall omfatta vissa situationer där tvisten beror på tillämpning av bestämmelserna om karensdagar.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser är positiva till införande av ett allmänt högriskskydd. Några instanser, däribland LO, anser att skyddet borde vara mer generöst utformat. Arbetskyddsstyrelsen framhåller att det ur rehabiliteringssynpunkt är viktigt att poängtera att det inte innebär en rättighet att vara borta vid fem tillfällen utan läkarintyg. RFV bedömer att undantag efter tio karensdagar kan innebära en felaktig styrning. Statens arbetsgivarverk framför en liknande synpunkt och hävdar samtidigt att det inte går att undvika tröskeleffekter med den valda utformningen. Försäkringskassaförbundet vill att tolv månadersgränsen förtydligas. Förbundet ifrågasätter mot bakgrund av försäkringskassans ringa erfarenhet av arbetsrättsliga frågor om sjuklönegarantin skall utökas.

Skälen för mitt förslag: Syftet med högriskskydd i samband med sjukersättning är att skydda individen från ett alltför omfattande inkomstbortfall till följd av en karensdagsregel. Enligt min mening bör ett system med karensdagar i princip vara detsamma för alla även om det är ofrånkomligt att de ekonomiska konsekvenserna varierar för olika personer beroende på sjukfrånvarons omfattning. Personer som drabbas av sjukdom vid några enstaka tillfällen bör enligt min mening kunna bära inkomstförlusten av att en karensdag införs i sjuklöne- och sjukförsäkringssystemen. För att garantera att inkomstförlusten till följd av karensdagar inte blir alltför stor för personer med omfattande sjukfrånvaro bör ett högriskskydd ingå i systemet med karensdagar.

Arbetsgruppen har föreslagit att reglerna om karensdagar kompletteras med ett allmänt högriskskydd så att antalet karensdagar begränsas till tio under en tolv månadersperiod. Jag bedömer att tio karensdagar är en lämplig begränsning som bör gälla i ett allmänt högriskskydd även vid införande av en karensdag.

Vid avgränsning av tolv månadersperioden bör som första dag räknas den första dag som någon gått miste om sjukersättning till följd av bestämmelserna om karensdag. Högriskskyddet föreslås gälla oberoende av orsaken till sjukfrånvaron. Detta innebär att en person efter tio sjukfall kan komma i åtnjutande av högriskskyddet utan att någon gång ha besökt läkare. I ett sjuklönesystem torde sjukfrånvarobeteenden som inte har någon uppenbar medicinsk förklaring dock uppmärksammas på arbetsplatsen.

Som jag tidigare anfört (avsnitt 4.2) avses karensdag beräknas endast en gång för personer som återinsjuknar inom fem dagar. Det medför å ena sidan att sjukersättningskostnaderna ökar för sjukfall där annars ersättning skulle ha innehållits för den första dagen i det senare sjukfallet. Å andra sidan kommer det allmänna högriskskyddet att träda in senare än vad som annars skulle ha blivit fallet.

En väsentlig utgångspunkt för mitt förslag är att bibehålla de fördelar i form av förenklad administration och tydliga incitament som sjuklöne-reformen innebär. Detta innebär att administrationen av de nya reglerna

så långt som möjligt bör ske inom ramen för företagens personaladministration. På samma sätt som skall gälla i ett enskilt sjukfall föreslår jag att det allmänna högriskskyddet, genom vilket antalet karensdagar maximeras till tio per år, skall gälla för varje arbetsgivare för sig. Motsvarande skall gälla vid blandade förvärvsförhållanden, dvs. antalet sjukfall hos en arbetsgivare skall inte läggas ihop med sjukfall som anmäls till försäkringskassan.

I arbetsgruppens förslag ingick att den s.k. sjuklönegarantin, dvs. möjligheten för försäkringskassan att utge ersättning till arbetstagaren vid visst slag av tvist om sjuklön skulle utökas så att den även omfattade tvist med anledning av det allmänna högriskskyddet. Mot bakgrund av att mitt förslag inte innehåller regler som särskilt skulle kunna tänkas ge upphov till tvist, anser jag det inte vara motiverat med sjuklönegaranti avseende det allmänna högriskskyddet.

5.2 Särskilt högriskskydd

Min bedömning: Det nuvarande högriskskyddet för personer som har en omfattande och återkommande sjukfrånvaro bibehålls.

Arbetsgruppens bedömning: Överensstämmer med min.

Remissinstanserna: Av de instanser som särskilt berört denna fråga är några, däribland RFV och Statskontoret, negativa till att vissa grupper genom det särskilda högriskskyddet helt befrias från karensdagar. Statens arbetsgivarverk och Statskontoret förordar ett generellt utformat högriskskydd, dvs. ett skydd som inte består av ett allmänt och ett särskilt högriskskydd. RFV anser att förslaget med ett allmänt och ett särskilt högriskskydd medför olägenheter ur administrativ och informativ synvinkel. RFV förordar ett alternativ där de båda systemen slås ihop. I detta skulle reglerna modifieras så att det kan innefatta fler personer, samtidigt som det kombineras med krav på åtgärder för att minska antalet sjukfall. Den vidare kretsen skall även omfatta personer som inte har en medicinskt väl dokumenterad sjukdom. Statens handikappråd och Handikappförbundens centralkommitté (HCK) anser att tillämpningen skall vara mer generös än vad den är idag. Då prövningen enligt nuvarande regler är snäv, upplevs den av enskilda som integritetskränkande och lämnar utrymme för godtycke. HCK anser att förslaget om ett särskilt och ett allmänt högriskskydd är följdriktigt.

Skälen för min bedömning: Det föreslagna allmänna högriskskyddet ger ett begränsat skydd för personer som år efter år drabbas av en omfattande sjukfrånvaro, t.ex. de som har infektioner och cykliskt återkommande sjukdomar. I samband med att kompensationsgraderna sänktes den 1 mars 1991 infördes ett speciellt högriskskydd som syftade till att skydda dessa grupper. Skyddet innebär en rätt till sjuklön med 90 % av inkomstbortfallet respektive sjukpenning med 80 % av SGI fr.o.m den första dagen i sjukfallet.

Arbetsgruppen konstaterade att det särskilda högriskskyddet behövs som ett förstärkt skydd mot alltför stora inkomstförluster för individer som har en omfattande och återkommande sjukfrånvaro. Jag delar arbetsgruppens bedömning att införande av karensdagar kompletterat endast med ett allmänt högriskskydd skulle leda till en betydande inkomstförlust för en enskild med frekvent och återkommande sjukfrånvaro. Även vid införande av endast en karensdag bör enligt min mening ett särskilt högriskskydd motsvarande nuvarande högriskskydd ingå i de nya reglerna.

Några remissinstanser har framfört synpunkter om att det enbart skulle finnas ett högriskskydd. Riksförsäkringsverket har konkretiserat detta i ett förslag med modifierade regler för det särskilda högriskskyddet så att det omfattar fler försäkrade samtidigt som dessa skulle få viss självrisk i form av ett högsta antal karensdagar. Jag förordar dock arbetsgruppens förslag om ett allmänt och ett särskilt högriskskydd främst på grund av att administrationen av det allmänna högriskskyddet uteslutande förläggs till arbetsgivaren som i första hand är den som har tillgång till det relevanta underlaget för detta högriskskydd.

Vidare är det, enligt min mening, angeläget att bibehålla det särskilda skyddet för de människor som har särskilt omfattande sjukfrånvaro.

Det är för närvarande försäkringskassan som beslutar om högriskskydd för personer med omfattande sjukfrånvaro. Detta bör enligt min mening gälla även fortsättningsvis så att sjukersättning utges av arbetsgivaren som därefter erhåller ersättning från sjukpenningförsäkringen. För personer med rätt till nuvarande högriskskydd innebär de föreslagna reglerna om en karensdag ingen skillnad jämfört med i dag.

6 Förändrade kompensationsgrader för sjukpenning m.m.

6.1 Inledning

Med utgångspunkt bl.a. i regeringens överenskommelse med Socialdemokratiska arbetarepartiet kommer här läggas förslag vad gäller ersättning till långvarigt sjuka och försäkrade som genomgår rehabilitering.

Ett skäl till förslagen är att i dagens ekonomiska situation är kraftiga besparingar ofrånkomliga inom i stort sett alla delar av socialförsäkringen eftersom denna är en av de största offentliga utgiftsposterna. Skäl för åtgärderna är samtidigt att bibehålla och förstärka incitamenten för rehabilitering av långtidssjuka så att tidigare återgång till förvärvsarbete befrämjas.

Enligt överenskommelsen skall kompensationsgraden för sjukpenning vara 80 % även för sjukfall som är längre än 90 dagar och sänkas till 70 % för sjukfall som varat mer än ett år. Samtidigt skall kompensationsgraden i rehabiliteringspenningen sänkas från 100 % till 95 %.

Härvid bibehålls trots besparingarna en skillnad i kompensationsgrad mellan sjukpenning och rehabiliteringsersättning som ger ekonomiskt incitament för den enskilde att genomgå rehabilitering. Till grund för förslaget ligger också en jämförelse med kompensationsgraden vid för-tidspension. Jag vill betona att även med de här föreslagna kompensationsgraderna för långtidssjuka är ersättningen i den svenska sjukförsäkringen förhållandevis hög sett i ett internationellt perspektiv.

Förslaget att sänka sjukersättningsnivån för långtidssjukskrivna skall bl.a. ses mot bakgrund av att de mycket långa sjukfallen, oaktat de förändringar som genomförts under senare år vad gäller möjligheter till rehabilitering, fortfarande ligger på en hög nivå. År 1991 svarade sjukfall som varat minst ett år för 37 % av sjukpenningdagarna.

6.2 Förändrad kompensationsgrad för rehabiliteringspenning

Mitt förslag: Kompensationsgraden för rehabiliteringspenning skall sänkas från 100 % till 95 % av den sjukpenninggrundande inkomsten.

Skälen för mitt förslag: Mot bakgrund av behovet att åstadkomma besparingar inom socialförsäkringen är det ofrånkomligt att vidta åtgärder inom samtliga delar av försäkringen. Förändringen har anpassats så att det fortfarande skall finnas ett ekonomiskt incitament för att delta i rehabiliteringsåtgärder.

6.3 Sänkt kompensationsgrad för sjukpenning efter dag 90

Mitt förslag: Fr.o.m den 91:a dagen t.o.m. den 365:e dagen i sjukperioden skall kompensationsgraden inom sjukpenningförsäkringen sänkas från 90 % till 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten.

Skälen för mitt förslag: I uppgörelsen mellan regeringen och Socialdemokratiska arbetarepartiet ingår att sjukersättningen skall sänkas successivt för längre sjukfall. I enlighet härmed föreslår jag att sjukpenningen fr.o.m. den 91:a dagen i en sjukperiod skall utges med 80 %.

6.4 Sänkt kompensationsgrad efter ett års sjukskrivning

Mitt förslag: Kompensationsgraden inom sjukpenningförsäkringen skall sänkas från 90 till 70 % av den sjukpenninggrundande inkomsten fr.o.m. dag 366 i en sjukperiod.

Skälen för mitt förslag: Enligt nuvarande regler kan prövning av rätten till sjukbidrag eller förtidspension ske antingen efter ansökan från den försäkrade eller på försäkringskassans initiativ. Vid prövningen görs en grundlig prövning utifrån medicinska och arbetsmarknadsmässiga utredningar. Sjukbidraget ger en kompensationsnivå som vanligen ligger mellan 65 och 70 % av SGI.

Som en möjlig åtgärd för att minska omfattningen av mycket långa sjukfall och med hänvisning till sjukersättningsvillkor i andra länder, har i olika sammanhang framförts att en strikt gräns för sjukpenning på ett år borde införas och att inkomstbortfallsersättning därefter skulle utges i form av sjukbidrag/förtidspension. Beslut om sjukbidrag tydliggör för individen att sjukdomen ytterligare påverkar hans ekonomiska situation. Sjukbidrag har i de allra flesta fall inneburit ett ytterligare steg bort från arbetsmarknaden. Det finns därför anledning att ifrågasätta en automatisk övergång till sjukbidrag vilket kraftigt skulle öka antalet långtidssjuka med sjukbidrag/förtidspension. Sjukbidrag kan också vara alltför trubbigt som ersättningsform exempelvis när prognosen för ett långt sjukfall är att det kommer att bestå ytterligare ett par månader i avvaktan på viss medicinsk åtgärd. Enligt min mening bör inte alternativet med automatisk övergång till sjukbidrag väljas.

Ett skäl till en generell tidsgräns för sjukskrivning som framförts är att alla då skulle få samma kompensationsnivå efter viss tids sjukskrivning. Med nuvarande regler skall en övergång till förtidspension/sjukbidrag efter omkring ett års sjukskrivning för den som bedöms ha en klart bestående arbetsoförmåga, medan den som har en mer oklar rehabiliteringsprognos kan uppbära den högre sjukpenningnivån under flera år. Jag finner detta otillfredställande. Mitt förslag är därför att kompensationsgraden för sjukpenning sänks till 70 % efter dag 365.

I den grupp försäkrade som är sjukskrivna mer än ett år finns personer som efter en begränsad tids behandling kommer att återgå i arbete. Det finns också personer i denna grupp som har livshotande sjukdomar. Det kan finnas skäl att överväga om särskilda regler skall införas för dessa grupper. Utformningen av en undantagsregel i form av en särskild kompensationsgrad för dessa situationer stöter dock på stora problem när det gäller att avgränsa vilka som skulle vara berättigade till högre ersättning. Det krävs ytterligare utredning om behovet av och möjligheterna att införa sådana bestämmelser. Jag kommer senare (avsnitt 10.1) att föreslå att bestämmelserna om 70 % kompensationsgrad skall tillämpas först fr.o.m. den 1 juli 1993. Jag avser att dessförinnan återkomma till regeringen med min bedömning i frågan.

Vid en sänkning av kompensationsgraden till 70 % kan det för en ganska stor grupp försäkrade bli ekonomiskt intressant att ansöka om sjukbidrag, bl.a. då sjukbidrag och förtidspension medför rätt till kompletterande ersättningar från avtalsförsäkringarna. Troligen kommer försäkringskassorna att ställas inför ett ökat tryck vad gäller ansökningar från de försäkrade såväl vad gäller rehabiliteringsersättning som sjukbidrag. Detta ställer krav på bl.a. kassornas administration och de utredningsinstanser som försäkringskassan är beroende av om rimliga hand-

läggningstider skall kunna upprätthållas samtidigt som antalet förtidspensionerade kan komma att öka betydligt.

Sänkningen av kompensationsgraden i sjukpenningförsäkringen efter dag 365 avses träda i kraft den 1 april 1993. De som varit långtidssjukskrivna mer än ett år bör med hänsyn till omställningsbehov inte omedelbart få sin sjukersättning sänkt med 20 % vid ikraftträdandet. Jag kommer som nämnts att föreslå att sänkning till 70-procentsnivån får ske tidigast den 1 juli 1993.

Den omedelbara besparingseffekten av sänkt kompensationsnivå i sjukpenningen efter dag 365 kommer på lite längre sikt att reduceras med hänsyn till att en del långtidssjukskrivna kommer att övergå till rehabiliteringspenning. Åtgärden kommer också enligt min uppfattning att leda till att antalet sjukdagar blir påtagligt färre bl.a. då beviljande av rehabiliteringsersättning är början på en process som avses sluta i tidig återgång i förvärvsarbete.

Vid en sänkning av sjukpenningnivån till 70 % av SGI efter 365 dagar finns det enligt min mening skäl att överväga en särregel så att sänkningen får avsedd effekt.

Enligt gällande regler i 3 kap. 8 § fjärde stycket AFL definieras en sjukperiod såsom "tid, under vilken en försäkrad i oavbruten följd lider av sjukdom som avses i 7 § eller har rätt till sjukpenning enligt 7 b § eller rehabiliteringspenning enligt 22 kap. 7 §". Enligt 7 § andra stycket SjLL definieras sjukperiod som "tid under vilken arbetstagaren i oavbruten följd lider av sjukdom som avses i 4 §."

Beroende på omständigheterna i enskilda fall kan en längre tids sjukdom ibland leda till en sammanhängande sjukperiod, ibland till en serie av flera sjukperioder med korta avbrott. Gränsen dag 365/366 kommer att få en märkbar ekonomisk konsekvens för den försäkrade och kan leda till en viss anpassning av sjukskrivningsmönstren för långa sjukfall.

Jag har tidigare (avsnitt 4.2) föreslagit en ändring i reglerna om sjukperiod. Enligt förslaget skall en ny sjukperiod som börjar inom fem dagar från en tidigare sjukperiod betraktas som samma sjukperiod som den tidigare när det gäller karensdag, ersättningens storlek och avgränsning av sjuklöneperioden. För en långtidssjukskriven som anmäler sig frisk och därefter sjukanmäler sig efter en längre period än fem dagar kommer en ny sjukperiod inledas och därmed kommer de olika kompensationsgraderna som gäller inledningsvis för sjukersättning att gälla. I praktiken skulle detta kunna innebära att en försäkrad med en serie långa sjukperioder som tillsammans kan sträcka sig betydligt över ett år ändå inte uppnår 365-dagarsgränsen.

En grundläggande utgångspunkt för reglerna för sjukersättning är att befrämja rehabilitering, dvs. att långtidssjukskrivna tillfrisknar. Det är därför väsentligt att friskanmälan inte fördröjs till följd av risken att ett misslyckat arbetsförsök resulterar i sänkt ersättning vid ett återinsjuknande. Förslaget om att ett återinsjuknande inom fem dagar inte skall leda till ny karensdag eller sänkt ersättning har tillkommit av detta skäl. Samtidigt är en ordning som medger att den försäkrade i ett mycket långt sjukfall på ett relativt enkelt sätt kan undgå en sänkning av kom-

pensionsgraden såväl av rättviseskäl som ur ekonomisk synpunkt svår att acceptera. Det kan därför vara nödvändigt att skapa någon form av spärr så att den åsyftade effekten uppnås.

En sådan spärr får dock inte vara utformad så att den motverkar rehabilitering. Den bör också vara enkel för försäkringskassan att administrera och lätt för den försäkrade att förstå. En lösning kan vara en bestämmelse med innebörden att vid beräkning av om sjukperiod förelegat under 365 dagar skall längre sjukperioder sammanläggas om uppehållet mellan dem understiger ett bestämt antal dagar. Frågan om hur en sådan regel skall närmare utformas behöver ytterligare övervägas inom regeringskansliet. Med hänsyn till att en sänkning av sjukpenningen till 70 % skall ske tidigast den 1 juli enligt övergångsbestämmelser som jag kommer att föreslå (avsnitt 10.1) finns det tidsutrymme för sådana överväganden.

6.5 Reduktion av sjukpenning på grund av sjukersättning från arbetsgivaren

Mitt förslag: Om arbetsgivaren, även efter den 90:e dagen i en sjukperiod, utger tillägg till sjukpenningen med mer än 10 % av den sjukpenninggrundande inkomsten skall försäkringskassan göra avdrag på sjukpenningen i motsvarande mån. Till den del arbetsgivarens ersättning utges i förhållande till lön överstigande sju och en halv gånger basbeloppet, skall minskning endast ske med belopp som överstiger sjukpenningnivån med 10 procentenheter. Motsvarande avdrag skall göras från den sjukpenning som utges till arbetsgivaren när s.k. arbetsgivarinträde gäller om den sjukersättning som utges till arbetstagaren överstiger den avsedda högsta kompensationen vid sjukdom.

Skälen för mitt förslag: I samband med att kompensationsnivåerna i sjukpenningförsäkringen sänktes fr.o.m. den 1 mars 1991 infördes i 3 kap. 4 § AFL begränsningsregler med avsikt att säkerställa att de sänkta kompensationsnivåerna skulle drabba alla så lika som möjligt. Enligt dessa tilläts arbetsgivaren att utöver sjukpenningen kompensera arbetstagare med 10 % av förvärvsinkomsten under de första 90 dagarna av en sjukperiod. Denna regel gäller även efter en sjuklöneperiod. Sjukpenning skall alltså enligt nuvarande regler minskas med ersättning motsvarande vad arbetsgivaren utger om ersättningen från denne överstiger 10 % t.o.m. den 90:e dagen och för tid därefter motsvarande all ersättning från arbetsgivaren.

Begränsningsregeln kompletteras med en särskild regel avseende anställningsförmåner som räknat för år överstiger sju och en halv gånger basbeloppet och som således inte grundar rätt till sjukpenning så att de avsedda begränsningarna uppnås även vid högre inkomstläge. I 3 kap. 16 § AFL har motsvarande avräkningsregler avseende anställda som

enligt kollektivavtal erhåller sjuklön och omfattas av s.k. arbetsgivarin-
träde införts.

Enligt min mening är det även i samband med de ändringar av kom-
pensationsnivåerna som nu föreslås väsentligt att de sänkta nivåerna
kommer att påverka alla så lika som möjligt. Jag föreslår därför att
förslaget om sänkta kompensationsnivåer kompletteras med bestämmel-
ser av samma innebörd som de idag gällande. Därmed bör det finnas
utrymme för arbetsgivarna att betala tillägg till sjukpenningen med 10 %
även vid längre sjukfall.

7 Andra dag ersättningar

7.1 Inledning

Inom socialförsäkringen och anslutande förmånssystem finns ett antal
dagersättningar som regelmässigt ansluter till sjukpenning/sjuklön och
som till sin karaktär delvis liknar sjukpenningen. I samband med de
förändrade reglerna för sjukpenning fr.o.m. den 1 mars 1991 sänktes
kompensationsgrader de inledande tre dagarna till 65 % även vad avser
vissa av dessa dag ersättningar.

Enligt gällande regler är kompensationsgrader de tre första dagarna i
en ersättningsperiod 65 % vad gäller havandeskapspenning, närstående-
penning, smittbärrpenning, sjukpenning vid arbetsskada under den s.k.
samordningstiden och yrkesskadesjukpenning.

Vad gäller tillfällig föräldrapenning är kompensationsgraden 80 % för
de första 14 dagarna per barn och år och 90 % därefter. Kompensations-
graden för rehabiliteringspenning är för närvarande 100 % och bör som
framgår av mitt förslag i det föregående sänkas till 95 %.

När period med dag ersättning bryts av sjukfrånvaro gäller i princip
samma regler som när förvärsarbete föregått insjuknandet. I vissa fall
skall dock samma sjukperiod anses föreligga. T.ex. skall tid som försäk-
rad i oavbruten följd uppbär rehabiliteringsersättning eller sjukpenning
enligt 3 kap. 7 och 7 b §§ ses som samma sjukperiod.

7.2 Kompensationsgrad m.m. när period med annan dag ersättning än sjukpenning inleds

Mitt förslag: Karensdag skall inte införas vid förmånerna reha-
biliteringspenning, sjukpenning i samband med medicinsk behand-
ling och medicinsk rehabilitering, närståendepenning, smittbärrar-
penning, tillfällig föräldrapenning och havandeskapspenning.

Kompensationsgraden för sjukpenning enligt 3 kap. 7 b § AFL,
närståendepenning och smittbärrarpenning föreslås höjd till 80 %
för de tre första dagarna i en sjukperiod.

Arbetsgruppens förslag: Karensdagar skall inte införas vid förmånerna rehabiliteringspenning, sjukpenning i samband med medicinsk behandling och medicinsk rehabilitering, närståendepenning, smittbärrpenning, tillfällig föräldrapenning och havandeskapspenning. Kompensationsgraderna vad gäller sjukpenning i samband med medicinsk behandling och medicinsk rehabilitering, närståendepenning, smittbärrpenning, och havandeskapspenning föreslås höjas till 80 % dag 1 – 3.

Remissinstanserna: Förslaget att inte införa karensdagar i de aktuella dagersättningarna ses som positivt av flertalet remissinstanser som har yttrat sig i denna fråga. Flera instanser varnar samtidigt för att det finns en överströmningsrisk i system där kompensationsgraderna varierar mellan olika förmåner. Vissa instanser såsom Statens arbetsgivarverk, RFV, SAF, FKF och SACO för fram överströmningsrisken som ett starkt skäl för ett system med sänkt ersättningsgrad i flera förmåner.

Skälen för mitt förslag:

Rehabiliteringspenning

Enligt 22 kap. AFL har den som deltar i en arbetslivsinriktad rehabilitering enligt en av försäkringskassan upprättad rehabiliteringsplan rätt till rehabiliteringsersättning. Rehabiliteringsersättning kan utgå i form av dels rehabiliteringspenning, dels särskilt bidrag.

Rehabiliteringen skall avse att förkorta sjukdomstiden eller helt eller delvis förebygga eller häva nedsättning av arbetsförmågan. Den försäkrade måste ha sin arbetsförmåga nedsatt med minst en fjärdedel till följd av sjukdom. Arbetsförmågan skall under tiden för rehabiliteringsåtgärden anses nedsatt i den mån den försäkrade på grund av åtgärden är förhindrad att förvärvsarbeta. Om en period med rehabiliteringspenning avbryts på grund av sjukdom, skall sjukperioden anses ha löpt i oavbruten följd sedan den första dagen med rehabiliteringspenning.

Beroende på arbetsförmågans nedsättning utges hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels rehabiliteringspenning.

Jag delar arbetsgruppens bedömning att rehabiliteringspenning bör undantas från reglerna om karensdag. En inledande period med en dag utan ersättning synes inte vara förenlig med förmånens syfte, nämligen att utgöra en positiv stimulans till rehabilitering och återgång i arbete efter en ofta långvarig sjukskrivning.

Sjukpenning i samband med medicinsk behandling och medicinsk rehabilitering

Sjukpenning enligt 3 kap. 7 b § AFL kan utges när den försäkrade genomgår en medicinsk behandling eller medicinsk rehabilitering som syftar till att förebygga sjukdom, förkorta sjukdomstid samt att förebygga eller häva nedsättning av arbetsförmåga som förorsakats av sjukdom. Behandlingen skall vara ordinerad av läkare och ingå i en av försäkringskassan godkänd plan. Arbetsförmågan skall anses nedsatt i den mån den försäkrade på grund av åtgärden är förhindrad att förvärvsarbeta.

Sjukpenning i samband med medicinsk behandling och medicinsk rehabilitering kan således utges i vissa situationer utan att sjukdom föreligger eller arbetsförmågan är nedsatt, t.ex. då den försäkrade deltar i en sjukdomsförebyggande behandlingsåtgärd.

Enligt nuvarande regler utgår ersättning enligt detta lagrum efter samma principer som för sjukpenning enligt AFL. Karensdag i samband med ersättning enligt 3 kap. 7 b § bör inte införas med tanke på att ersättning ofta utges för en planerad sjukfrånvaro som varar en dag eller mindre. För att rehabiliteringssyftet med bestämmelsen inte skall motverkas föreslår jag också att kompensationsgraden för de tre första dagarna i en sjukperiod skall höjas till 80 %.

Närståendepenning

Enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård har en närstående som vårdar någon som är svårt sjuk i hemmet eller i annan enskild bostad rätt till ersättning för tid då han avstår från förvärvsarbete i samband med vården. Fr.o.m. den 1 juli 1992 har han rätt till ersättning även om den sjuke vårdas på sjukhus eller annan vårdinrättning. Ersättning utges under högst 30 dagar sammanlagt för den person som vårdas. Om någon vårdar mer än en person under samma tid, berättigar det inte till ytterligare ersättning. Ersättning för vård av en person får inte utges till flera vårdare för samma tid. Närståendepenning utges inte om vårdaren för samma dag t.ex. erhåller havandeskapspenning eller föräldrapenningförmåner. Hel, halv eller fjärdedels ersättning utges till vårdare beroende av den tid han skulle ha arbetat om han inte vårdat den sjuke. Ersättning utges med belopp motsvarande vårdarens sjukpenning enligt AFL.

Jag anser att karensdag i en inledande period med närståendepenning inte är förenlig med syftet att underlätta för en person att ta hand om en svårt sjuk anhörig. Vidare innebär, som framhållits i en riksdagsmotion som väckts i anledning av prop. 1991/92:106 om vissa socialförsäkringsfrågor, den lägre kompensationsgraden på 65 % under de tre första dagarna att det blir svårare för vårdaren att varva vård och förvärvsarbete eftersom inkomstbortfallet blir betydande. Socialförsäkringsutskottet uttryckte i sitt betänkande 1991/92:SfU8 förståelse för behov av det slag som motionären pekat på samtidigt som man förutsatte att regeringen beaktar frågan i samband med den ytterligare belysning av begreppet sjukperiod inom sjukförsäkringen som riksdagen tidigare begärt.

Jag delar arbetsgruppens bedömning att karensdag inte bör införas för närståendepenning och anser samtidigt att kompensationsgraden bör vara 80 % från den första dagen. Därmed reduceras omfattningen av de problem socialförsäkringsutskottet pekat på samtidigt som närståendepenningen i sin utformning närmare kommer att överensstämma med den tillfälliga föräldrapenningen.

Smittbärappenning

Enligt lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare kan den som har eller kan antas ha en smittsam sjukdom utan att ha förlorat sin arbetsförmåga till följd av sjukdomen ha rätt till smittbärappenning. Även

den som för smitta eller kan antas föra smitta utan att vara sjuk på grund av smittan har rätt till sådan ersättning. Förmånen kan utges i form av dels smittbärappenning, dels resekostnadsersättning.

Smittbärappenning utges för närvarande med ett belopp som motsvarar smittbärappenningens sjukpenning. Beroende av omfattningen av den tid som smittbärappenning skulle ha arbetat utges förmånen med hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels smittbärappenning.

Rätt till ersättning om en person måste avstå från förvärvsarbete kan grundas i beslut enligt smittskyddslagen, livsmedelslagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av livsmedelslagen. En person kan också få ersättning om han måste avstå från förvärvsarbete på grund av läkarundersökning eller hälsokontroll som syftar till att klarlägga om han är smittad av en samhällsfarlig sjukdom eller har en sjukdom, en smitta, ett sår eller annan skada som kan göra livsmedel som han hanterat otjänligt till människoföda. Statens Livsmedelsverk förklarar i sitt remissvar att i första hand skall möjligheterna att omplacera den anställde prövas och omplacering torde med några få undantag i normalfallet vara möjlig. Införs karensdagar tror verket dock att man får räkna med att smittbärappenning kommer att få utbetalas i högre utsträckning än tidigare.

Jag delar arbetsgruppens bedömning att karenstid inte bör införas i en period med smittbärappenning eftersom detta skulle motverka syftet med ersättningen, nämligen att skydda andra personer mot smitta eller skador. Av samma skäl bör kompensationsgraden höjas till 80 % för de tre första dagarna i en sjukperiod.

Tillfällig föräldrapenning

En förälder som behöver avstå från förvärvsarbete för att vårda barn under tolv års ålder har rätt till tillfällig föräldrapenning under högst 120 dagar per barn och år. Vid särskilda behov kan tillfällig föräldrapenning utges även för barn mellan tolv och sexton år.

Tillfällig föräldrapenning utges bl.a. vid sjukdom hos barnet eller dess ordinarie vårdare samt när en förälder behöver följa med barnet till barnvårdscentral m.m. Härutöver har fadern rätt till tillfällig föräldrapenning i samband med barns födelse eller adoption. Antalet sådana dagar är tio för varje nyfött eller adopterat barn. Utöver de nu nämnda ersättningarna har föräldrarna möjlighet att varje år disponera två s.k. kontaktdagar för varje barn som har fyllt fyra men inte tolv år. Dagarna är bl.a. avsedda för besök i och kontakt med barnens vardagsmiljö, t.ex. barnomsorg och skola.

Vid vård av ett barn som är mer än 240 dagar skall fr.o.m. den 1 juli 1992 föräldrapenning kunna bytas ut mot tillfällig föräldrapenning endast om det barn för vilket tillfällig föräldrapenning söks vårdas på sjukhus.

Under de första 14 dagar som tillfällig föräldrapenning betalas ut under ett år uppgår ersättningen till 80 % av SGI och därefter till 90 %. Föräldrapenningförmåner utges inte om föräldern för samma dag uppbär t.ex. sjukpenning. Tillfällig föräldrapenning kan utges med hel, halv

eller fjärdedels ersättning beroende på den tid en förälder skulle ha arbetat om barnet inte hade blivit sjukt.

I samband med förändringarna i sjuk- och föräldrapenning, som trädde i kraft den 1 mars 1991, gjordes en åtskillnad mellan de två ersättningsformerna genom att de tre inledande dagarna med en 65-procentig kompensationsgrad inte infördes för tillfällig föräldraförsäkring. Skälen var att lågavlönade föräldrar och föräldrar med flera barn som ofta är sjuka skulle drabbas alltför hårt samt att kompensation för mistad lön när tillfällig föräldrapenning uppbärs sällan utges från arbetsgivarna. De skäl som låg till grund för denna åtskillnad torde vara lika tungt vägande vid införande av en karensdag. Karensdag bör därför inte införas i samband med tillfällig föräldrapenning. Införandet av karensdag i sjuklöne- och sjukpenningssystemen föranleder således inga förändringar i kompensationsgraden för tillfällig föräldrapenning.

Många remissinstanser har framhållt att det finns risk att människor ansöker om tillfällig föräldrapenning i stället för sjuklön eller sjukpenning om två karensdagar införs endast för de senare ersättningsformerna. Mot dessa bedömningar kan framhållas att det inte uppstått någon sådan effekt då kompensationsgraden för sjukpenning sänktes fr.o.m. den 1 mars 1991. Vidare skulle det för många som normalt har sina barn på daghem innebära att om föräldern tog ut tillfällig föräldrapenning i stället för sjukpenning måste barnen stanna hemma de aktuella dagarna. Enligt min bedömning torde risken för ett överutnyttjande av tillfällig föräldrapenning vara begränsad när det rör sig om en karensdag i sjukersättningen. Den trygghet för barnfamiljerna som den tillfälliga föräldrapenningen innebär är av så stor betydelse att den uppväger denna risk.

Havandeskapspenning

Enligt 3 kap. 9 och 9 a §§ AFL har blivande mödrar, som under graviditetens senare del på grund av arbetets art inte kan fortsätta sitt vanliga arbete och inte kan omplaceras till andra arbetsuppgifter, rätt till havandeskapspenning. En kvinna har även rätt till havandeskapspenning om hon inte får sysselsättas i sitt förvärvsarbete på grund av en föreskrift om förbud mot arbete under havandeskap som har meddelats med stöd av arbetsmiljölagen.

Havandeskapspenning utges tidigast fr.o.m. den 60:e dagen före den beräknade förlossningen och längst t.o.m. den 11:e dagen före denna tidpunkt, dvs. under högst 50 dagar. Har en kvinna blivit avstängd från sitt arbete därför att arbetsmiljön kan medföra risk för fosterskador utges ersättning redan fr.o.m. dagen för avstängningen.

Havandeskapspenning utges med samma belopp som sjukpenningen dvs. 65 % de tre första ersatta dagarna och därefter 80 %. Havandeskapspenning utges inte i den mån kvinnan för samma tid uppbär sjukpenning eller sjuklön.

Jag delar arbetsgruppens bedömning att karensdagar inte bör införas för havandeskapspenningen. Nuvarande kompensationsgrader bör inte förändras.

Min bedömning: Någon särskild anpassning av reglerna i 3 kap. lagen om arbetsskadeförsäkring bör inte ske.

Arbetsgruppens förslag: Under samordningstiden utges till den som drabbats av arbetsskada för de första 14 dagarna av en sjukperiod särskild arbetsskadesjukpenning med 67 % av SGI. Sådan sjukpenning utges endast i den mån och till den del den är högre än den sjuklön, sjukpenning enligt AFL eller sjukpenning enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (LAF) som den skadade är berättigad till för samma period.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser som yttrat sig i denna fråga bedömer att arbetsgruppens förslag kommer att medföra en kraftig ökning av antalet arbetsskadeanmälningar och därmed en ökad belastning på försäkringskassorna. Försäkringsöverdomstolen anser att trycket på de intygsskrivande läkarna kan komma att öka. SAF är tveksam till förslaget om särskild arbetsskadesjukpenning och bedömer att det torde strida mot den ILO-konvention om arbetsskadeförsäkring som Sverige ratificerat. ILO-kommittén bedömer att förslaget inte strider mot konventionen. Kommittén konstaterar att den miniminivå för ersättning som anges i den längre gående rekommendation som är knuten till konventionen har beaktats.

Skälen för min bedömning: Arbetsskadeförsäkringen är samordnad med den allmänna försäkringen vad gäller ersättning vid sjukdom under den s.k. samordningstiden, dvs. de första 180 dagarna (90 dagar före den 1 januari 1992) efter det att en arbetsskada inträffat. Bestämmelserna härom återfinns i 3 kap. lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (LAF).

Samordningstiden är betydelsefull bl.a. från administrativ synpunkt, eftersom rätten till ersättning enligt LAF inte behöver prövas i skadefall där tillfrisknande sker under de första 180 dagarna efter det att skadan inträffade. Därmed undviks omfattande utredningar och svåra sambandsbedömningar i ett stort antal relativt snabbt övergående skadefall.

Av betydelse för de regler som skall gälla inom arbetsskadeförsäkringen är bl.a. den konvention (nr 121) om förmåner vid yrkesskada som antogs av ILO år 1964 och ratificerades av Sverige år 1969 med verkan från år 1970. Konventionen avser dels olika former av hälso- och sjukvård, dels kontantförmåner.

En medlemsstat som tillhandahåller hälso- och sjukvård och därmed sammanhängande förmåner enligt ett allmänt sjukförsäkringssystem kan låta detta bli tillämpligt även på de yrkesskadade under förutsättning att detta system har sådant innehåll att den yrkesskadade inte utsätts för ekonomiska svårigheter av allvarlig art.

Konventionens artikel 9 föreskriver dels att förmånerna skall utges så länge följderna av skadan består, dels att det i fråga om kontantförmåner

inte får förekomma karensdagar såvida inte medlemslandet vid anslutningen till konventionen tillämpade ett system med karensdagar eller – i samband med anslutningen – hade avgett förklaring om temporärt undantag från konventionens bestämmelser till följd av otillräckligt utvecklade ekonomiska resurser och sjukvårdsanordningar. I konstitutionsutskottets yttrande (1981/82:14 y) till socialförsäkringsutskottet i samband med riksdagens behandling av prop. 1981/82:144 om ändringar i sjukförsäkringen m.m. uttalades bl.a. att inget av de nyss nämnda undantagen är tillämpliga för Sverige.

Som nämnts i det föregående fanns fram till den 1 december 1987 särskilda regler om s.k. insjuknandedag och fridag. Enligt regeln om insjuknandedag utgavs i normalfallet inte sjukpenning för den dag då sjukdomsfallet inträffade. När det gäller fridagsregeln utgavs inte sjukpenning för dag då den försäkrade inte skulle ha arbetat i sin huvudsakliga sysselsättning, om inte antalet sådana dagar översteg två. Något undantag från dessa regler fanns inte för sjukfrånvaro till följd av arbetskada under samordningstiden. Mot bakgrund av vad konstitutionsutskottet uttalat måste förutsättas att dåvarande regler om insjuknandedag och fridag inte ansågs som karensdagar enligt ILO-konventionen.

I det nuvarande ekonomiska läget är kraftiga besparingar inom i stort sett alla delar av socialförsäkringssystemet ofrånkomliga. Med hänsyn härtill bedömer jag, även sett mot bakgrund av effekterna av nu föreslagna förändringar i förhållande till tidigare gällande regler för sjukförsäkringen, att någon särskild anpassning av bestämmelserna i 3 kap. 1 och 2 §§ LAF inte bör göras när en karensdag införs i sjukpenningförsäkringen m.m.

Som en följd av bestämmelserna om sjuklön utges inte ersättning enligt LAF för arbetsskadesjukfall som inträffar efter samordningstidens utgång om den försäkrade samtidigt har rätt till sjuklön. Enligt 3 kap. 5 § första stycket LAF gäller att rätt till arbetsskadesjukpenning inte föreligger på grundval av anställningsförmåner för tid under vilken den försäkrades arbetsgivare har att svara för sjuklön enligt SjLL.

Vid sjukdomsfall som utgör recidiv av en arbetsskada erhåller således den som omfattas av SjLL sjukersättning i form av sjuklön under de första 14 dagarna oavsett om sjukfallet inträffar före eller efter samordningstidens utgång. Om sjukperioden fortsätter efter sjuklöneperioden och samordningstiden löpt ut, erhåller den skadade arbetsskadesjukpenning med 100 % av SGI fr.o.m. dag 15.

Bestämmelserna i 3 kap. 5 § första stycket LAF är på samma sätt som reglerna om samordningstiden av stort värde ur administrativ synpunkt då försäkringskassan inte behöver pröva rätten till arbetsskadeersättning vid sådana recidiv av en arbetsskada som avslutas inom sjuklöneperioden. Av detta skäl bör vid införande av en karensdag i sjuklönesystemet regeln i denna del bibehållas oförändrad, vilket innebär att recidiv av arbetsskada som inträffar inom ramen för en sjuklöneperiod inte skall medföra rätt till arbetsskadeersättning.

Den som inte har rätt till sjuklön vid recidiv av arbetsskada som inträffar efter samordningstiden kommer – på samma sätt som i dag – att få sjukpenning enligt LAF såväl för den första dagen i sjukperioden som för tiden därefter.

De villkor som jag redovisat ovan bör även gälla för ersättningar enligt lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd och lagen (1977:267) om krigsskadeersättning till sjömän. Någon särskild föreskrift i lag erfordras inte.

8 Pensionsförmåner

8.1 Bakgrund och nuvarande regler

I 7 och 13 kap. AFL föreskrivs att försäkrad har rätt till förtidspension om arbetsförmågan på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är nedsatt med minst hälften och om nedsättningen kan anses varaktig. Bedöms nedsättningen inte som varaktig men dock att den antas bli bestående avsevärd tid, har den försäkrade rätt till sjukbidrag. Då jag i det följande talar om förtidspension avses, om ej annat sägs, även sjukbidrag.

Vid bedömning av arbetsförmågens nedsättning skall beaktas den försäkrades förmåga att bereda sig inkomst genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter och som rimligen kan begäras med hänsyn till den försäkrades utbildning och tidigare verksamhet samt ålder, bosättningsförhållanden och därmed jämförliga omständigheter. Bedömningen skall göras efter samma grunder oavsett arten av den föreliggande nedsättningen av prestationsförmågan.

Förtidspension utges på tre olika nivåer beroende på omfattningen av arbetsförmågens nedsättning. Hel förtidspension beviljas försäkrad, vars arbetsförmåga är så nedsatt att intet eller endast ringa del därav återstår. Härmed avses enligt praxis att arbetsförmågan är nedsatt med minst fem sjättedelar. Försäkrad vars arbetsförmåga är nedsatt i mindre grad men likväl med avsevärt mer än hälften beviljas två tredjedelar av hel förtidspension. Arbetsförmågan skall enligt praxis vara nedsatt med minst två tredjedelar men ej fem sjättedelar. Halv förtidspension beviljas försäkrad vars arbetsförmåga är nedsatt med minst hälften men ej två tredjedelar. Är arbetsförmågan inte nedsatt med minst hälften kan förtidspension ej utges. Förtidspension utges från folkpensioneringen respektive den allmänna tilläggspensioneringen.

Folkpensionen är inte relaterad till tidigare förvärvsinkomster och utgör 96 % av basbeloppet för en ensam pensionär. För en gift försäkrad vars make uppbär hel folkpension utgör pensionen 78,5 % av basbeloppet. Uppbär maken två tredjedelar av hel pension utgör folkpensionen 84 1/3 % av basbeloppet. Har maken halv pension utgör pensionen 87 1/4 % av basbeloppet.

Tilläggs pensionens storlek beror på de tidigare arbetsinkomster den försäkrade haft eller kan antas ha haft enligt reglerna för beräkning av s.k. antagandepoäng.

Har den försäkrade ingen rätt till ATP, utgår pensionstillskott med 104 % av basbeloppet. Beroende på ATP-inkomster avtrappas sedan pensionstillskottet successivt så att det upphör vid ATP-inkomster överstigande 104 % av basbeloppet.

Ersättningsnivåerna är lika för förtidspension och sjukbidrag. Syftet med förtidspension/sjukbidrag är att tillförsäkra den försäkrade ekonomisk trygghet vid förtida förlust eller nedsättning av arbetsförmågan. Ersättningen skall vara en kompensation för inkomstbortfall som har sin grund i sjukdom eller skada och avser således inte att vara en ersättning för invaliditeten som sådan. Grunden till den bristande arbetsförmågan bör utgöras av medicinska faktorer varvid erfordras att den medicinska faktorn medför förlust eller betydande nedsättning av arbetsförmågan. För rätt till sjukbidrag krävs enligt uttalande i förarbetena (prop. 1962:90) att nedsättningen av arbetsförmågan skall bedömas föreligga för avsevärd tid (minst ett år) för att sjukbidrag skall kunna utges. Sjukbidrag tidsbegränsas i regel till perioder om ett till två år.

Förtidspension skall beviljas först när rehabiliteringsmöjligheterna är helt uttömda. Så är inte fallet när det gäller sjukbidrag. Att bevilja sjukbidrag i stället för förtidspension kan därför i någon utsträckning göras för att motverka att långtidssjukskrivning leder till bestående arbetsförmåga och därmed efter viss tid hel eller delvis återgång i arbete. En minskad frekvens förtidspensioneringar innebär vidare samhällsekonomiska vinster.

Den dåvarande regeringen tillsatte år 1985 en utredning med det övergripande syftet att göra en översyn av sjukförsäkringens regler med inriktning på att åstadkomma en mera aktiv och rehabiliteringsinriktad försäkring. Utredningen, som antog namnet Rehabiliteringsberedningen, föreslog i betänkandet (SOU 1988:41) Tidig och samordnad rehabilitering – Samverkansmetoder och rehabiliteringsinriktad ersättning m.m. bl.a. att förtidspension och sjukpenning skulle kunna utges som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förmån. Betänkandet har remissbehandlats. Remissvaren finns tillgängliga i socialdepartementets ärende F 5310/88.

I prop. 1990/91:141 föreslogs att en fjärdedels sjukpenning under en sjukdomsperiod skulle kunna utges som längst under 365 dagar. Denna tid bedömdes vara tillräcklig för att en fjärdedels sjukpenning skulle fylla sitt huvudsakliga syfte att underlätta en successiv återgång i arbete. Förslag om ändrade pensionsnivåer lades däremot inte fram.

Riksförsäkringsverket har den 17 juni 1992 i en rapport till regeringen, "Uppföljning och genomförandet av de nya reglerna om sjuklön och rehabilitering", bl.a. föreslagit att tidsbegränsningen för en fjärdedels sjukpenning avskaffas. Skälet för detta är att den i praktiken fyller en begränsad funktion så till vida att återgång i arbete på heltid om så endast för en enstaka dag avbryter sjukperioden och en ny påbörjas.

Enligt min mening är det angeläget att öka flexibiliteten i systemet samtidigt som jag ser det som en fördel om kompensationsnivåerna för förtidspension kan anpassas till sjukpenningnivåerna. Mot bakgrund härav anser jag att vissa ändringar bör vidtas i detta syfte.

8.2 Nya nivåer i förtidspensioneringen m.m.

Mitt förslag: Ersättningsnivåerna för förtidspension enligt 7 och 13 kap. i lagen om allmän försäkring ändras så att ersättning kan utges såsom hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förtidspension. Hel förtidspension utges endast om arbetsförmågan är helt nedsatt och inte som nu även om en ringa del återstår. Tre fjärdedels förtidspension utges om arbetsförmågan inte är helt nedsatt men är nedsatt med minst tre fjärdedelar. Halv förtidspension bör utges om arbetsförmågan är nedsatt i mindre grad men med minst hälften. En fjärdedels förtidspension utges om arbetsförmågan är nedsatt med minst en fjärdedel. En fjärdedels förtidspension bör utges med restriktivitet. De som när de nya reglerna träder i kraft uppbär två tredjedels förtidspension behåller denna ersättningsnivå tills en omprövning aktualiseras. En fjärdedels sjukpenning kan enligt nuvarande regler under samma sjukperiod utges för högst 365 dagar. Denna tidsbegränsning föreslås upphöra.

Rehabiliteringsberedningens förslag: I rehabiliteringsberedningens betänkande föreslås att förtidspension skall kunna utges på ersättningsnivåerna hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedel.

Remissinstanserna: Förslaget har berörts 14 remissinstanser, varav 13 tillstyrker förslaget. Försäkringsöverdomstolen avstyrker förslaget med motivering att svårigheterna att bedöma vilken ersättningsnivå som skall beviljas blir betydande. Bland dem som tillstyrker förslaget återfinns Riksförsäkringsverket, Försäkringskassaförbundet, Statskontoret och Försäkringsrätten för Norra Sverige. Som särskilt positivt bedöms samordningsfördelarna med lika nivåer för förtidspension och sjukpenning.

Skälen för mitt förslag: De nuvarande reglerna för förtidspension försvårar för många personer med nedsatt arbetsförmåga att erhålla förtidspension på en nivå som motsvarar den faktiska nedsättningen av arbetsförmågan. Genom att införa fyra förtidspensionsnivåer underlättas detta. Härigenom kan också på längre sikt flera människor bibehålla kontakten med arbetsmarknaden. I dag är alternativet i vissa fall halv eller hel förtidspension.

Den 1 juli 1990 ändrades ersättningsnivåerna för sjukpenning så att hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels sjukpenning kan utbetalas. Tidigare utgavs sjukpenning på nivåerna hel eller halv. Ersättningsnivåerna för förtidspension bibehölls dock på nivåerna hel, två tredjedels eller halv. De skilda nivåerna för sjukpenning och förtidspension innebär att den som har en varaktig nedsättning av arbetsförmågan i skiktet

25 till 49 % inte är berättigad till förtidspension samtidigt som en sådan nedsättning kan berättiga till en fjärdedels sjukpenning under högst ett år.

Genom att samordna ersättningsnivåerna mellan sjukpenning och förtidspension uppnås fördelar ur rehabiliteringssynpunkt. Därför föreslår jag att reglerna för förtidspension förtydligas och anpassas till motsvarande regler för sjukpenning så att fyra nivåer skall gälla även för förtidspensionen. Hel förtidspension kan i dag utges om arbetsförmågan är nedsatt med minst fem sjättedelar. Med de nya pensionsnivåerna bör hel förmån utges endast då den försäkrade helt saknar arbetsförmåga. Tre fjärdedels förtidspension utges om arbetsförmågan inte saknas helt men är nedsatt med minst tre fjärdedelar. Om arbetsförmågan är nedsatt i mindre grad men med minst hälften utges halv förtidspension. Om arbetsförmågan är nedsatt med mindre än hälften men med minst en fjärdedel utges en fjärdedels förtidspension.

En fjärdedels förtidspension bör enligt min mening tillämpas med restriktivitet. Den bör komma i fråga främst när det efter en längre tids sjukskrivning och rehabilitering konstateras en varaktig eller för avsevärd tid nedsatt arbetsförmåga med minst en fjärdedel till följd av sjukdom eller skada. Däremot skall inte nedsatt prestationsförmåga som har samband med normalt åldrande ge rätt till sådan förtidspension. Nivån två tredjedels förtidspension bör behållas endast övergångsvis. De som när de nya reglerna träder i kraft uppbär två tredjedels förtidspension behåller denna ersättningsnivå tills en omprövning aktualiseras. Vad jag nu sagt föranleder ändringar i lagen om allmän försäkring och angränsande författningar.

De föreslagna förändringarna får en stor betydelse för de människor som i dag har halv förtidspension och som har möjlighet att öka sin arbetstid, dock ej till heltid. De nuvarande reglerna försvårar i hög grad detta då en ökad arbetstid leder till att kravet på att arbetsförmågan är nedsatt med minst hälften ej är uppfyllt. I dessa fall dras enligt nuvarande regler förtidspensionen in i sin helhet. Detta innebär en kännbar ekonomisk försämring för den försäkrade samtidigt som det i många fall kan leda till att försök att återgå i heltidsarbete efter en tid slår tillbaka i form av försämrad hälsa som i sin tur kan leda fram till en mer omfattande förtidspensionering. I andra fall torde den bristande flexibiliteten leda till att den försäkrade bibehåller sin förtidspension på halvtid snarare än ta risken för ett misslyckande. De här föreslagna förändringarna ger väsentligt förbättrade anpassningsmöjligheter av arbetsinsatsen med hänsyn till den enskildes förmåga.

De föreslagna förändringarna av förtidspensionsnivåerna innebär större möjligheter för den enskilde att erhålla inkomstbortfallsskydd som motsvarar den faktiska nedsättningen av arbetsförmågan då nedsättningen varat längre än ett år.

En fjärdedels sjukpenning kan för närvarande utges under högst 365 dagar. I och med införandet av en fjärdedels förtidspension bortfaller motivet för denna tidsbegränsning. Med hänsyn jämväl till vad RFV anfört i sin rapport föreslår jag att tidsbegränsningen slopas.

Mitt förslag: En möjlighet införs att göra förtida respektive uppskjutet uttag av tre fjärdedels ålderspension.

Skälen för mitt förslag: De nuvarande reglerna tillåter halvt eller en fjärdedels förtida uttag av ålderspension tidigast från sextio års ålder. Uppskjutet uttag kan senast göras vid sjuttio års ålder. De av mig föreslagna nivåerna för förtidspension gör det motiverat att även anpassa nivåerna för förtida respektive uppskjutet uttag av ålderspension så att en principiell överensstämmelse mellan dessa uppnås. Jag föreslår därför att möjligheten att göra tre fjärdedels förtida respektive uppskjutet uttag av ålderspension införs. Vad jag nu sagt föranleder ändringar i lagen om allmän försäkring och angränsande författningar. Vid senare tillfälle bör en ändring dessutom göras i punkt 1 av anvisningarna till 48 § kommunalskattelagen (1928:370).

8.4 Nya nivåer för särskild efterlevandepension

Mitt förslag: Möjligheten införs att erhålla hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels särskild efterlevandepension. För hel förmån krävs att den efterlevande makens möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete är helt nedsatt.

Skälen för mitt förslag: De nuvarande reglerna tillåter att hel, två tredjedels eller halv efterlevandepension utges. De av mig föreslagna nivåerna för förtidspension gör det motiverat att även anpassa nivåerna för efterlevandepension så att de principiellt överensstämmer. Jag föreslår därför att möjligheten införs att erhålla hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels särskild efterlevandepension. För hel särskild efterlevandepension krävs att den efterlevande makens möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete är helt nedsatt. Vad jag nu sagt föranleder ändringar i lagen om allmän försäkring och angränsande författningar.

8.5 Pensionens storlek då maken uppbär pension

Mitt förslag: Ålders- eller förtidspension/sjukbidrag enligt AFL till en gift försäkrad vars make uppbär folkpension i form av hel ålders- eller förtidspension/sjukbidrag skall utgöra 78,5 procent av basbeloppet. Uppbär maken en fjärdedels, halv eller tre fjärdedels pension skall pensionen utgöra 91,6, 87,25 respektive 82,9 procent av basbeloppet.

Skälen för mitt förslag: Enligt nu gällande regler reduceras folkpension i form av ålderspension eller förtidspension/sjukbidrag för en pensionär som är gift och vars make uppbär folkpension enligt AFL. Reduktionens storlek är beroende av om maken uppbär hel, halv eller två tredjedels pension. Har maken hel pension utgör folkpensionsbeloppet 78,5 procent av basbeloppet. Utges två tredjedels pension till maken blir pensionen 84 och en tredjedels procent av basbeloppet och utges halv pension till maken utges 87 och en fjärdedels procent av basbeloppet.

Den ändring av pensionsnivåerna till hel, tre fjärdels, halv och en fjärdels ålderspension respektive förtidspension/sjukbidrag från folkpensioneringen som jag föreslagit måste för att kostnaderna för försäkringen inte skall ökas motsvarande reduktion även införas vid de nya nivåerna. Med utgångspunkt från nivåerna 78,5 procent av basbeloppet i pension till en pensionär vars make uppbär hel pension och 96 procent av basbeloppet till en ensam pensionär föreslår jag följande folkpensionsnivåer till gifta pensionärer:

En pensionär vars make uppbär tre fjärdedels pension ges rätt till 82,9 procent av basbeloppet. Uppbär maken halv pension utgör pensionsbeloppet 87,25 procent av basbeloppet och om maken uppbär en fjärdedels pension utgör pensionen 91,6 procent av samma belopp.

Mina förslag föranleder ändringar i 6 kap. 2 § och 7 kap. 4 § AFL.

9 Sjukfrånvarons utveckling samt ekonomiska och administrativa konsekvenser

9.1 Inledning

Regeringens förslag om förändrade regler för sjukersättning har sin bakgrund dels i behovet att förstärka statens ekonomi, dels i en strävan att åstadkomma en ökad självrisk i sjukförsäkringen samtidigt som incitamenten för rehabilitering till förvärvsarbete stärks. Med utgångspunkt i den överenskommelse som träffats mellan regeringen och Socialdemokratiska arbetarepartiet har jag föreslagit införande av en karensdag och att samtidigt vissa kompensationsgrader sänks. För att de besparingar som en karensdag innebär fullt ut skall tillgodoföras statsbudgeten, föreslås en anpassning av arbetsgivaravgiftens nivå vilket medför att effekten för arbetsgivarna neutraliseras. Vidare föreslås vissa kompletterande åtgärder bl.a. vad gäller förtidspensioneringen med syfte att stärka förutsättningarna för rehabilitering.

Införandet av en karensdag får direkt ekonomiska konsekvenser för de enskilda individerna, arbetsgivarna och sjukförsäkringen genom minskad sjukersättning i form av sjuklön eller sjukpenning. De övriga förändringar som föreslås påverkar individerna och socialförsäkringen. Förändringarna medför även effekter på de skatter och socialavgifter som avser utbetalningar av sjuklön och sjukpenning.

Socialförsäkringsadministrationen påverkas såväl av de förändrade ersättningsnivåerna som av införandet av en karensdag. Den lägre kompensationsgraden efter ett års sjukfrånvaro kommer sannolikt att medföra en ökad efterfrågan på arbetslivsinriktad rehabilitering och övergångsvis en ökad arbetsbelastning på försäkringskassan. Med hänsyn bl.a. till syftet att begränsa förekomsten av långa sjukfall blir det än mer angeläget att olika rehabiliteringsmöjligheter undersöks och prövas så tidigt som möjligt under sjukperioden samt att handläggningstiderna vad gäller sjukbidrag är rimliga.

9.2 Sjukfrånvarons utveckling

Vid mitten av 1980-talet ökade sjukfrånvaron kraftigt. Såväl antalet ersatta dagar som antalet sjukfall ökade. Sjuktalet, dvs. antal sjukdagar per sjukpenningförsäkrad, steg från 18,8 år 1984 till 24,5 år 1989 samtidigt som sjukfallsfrekvensen steg från 1,47 till 2,18.

Fr.o.m. år 1989 började sjukfrånvaron minska. Minskningen avser framförallt korta och medellånga sjukfall. Under år 1988 och år 1989 svarade sjukfall som varar högst en vecka för 20 % av antal ersatta dagar. År 1991 svarade de för 17 % av dagarna. Den kraftiga minskningen av korta och medellånga sjukfall har inneburit att en allt större andel av sjukpenningdagarna utgörs av långa sjukfall. Antalet personer som varit sjukskrivna i över ett år uppgick år 1991 till ca 100 000 personer. I denna grupp svarar männen för ca 40 % av sjukfallen och kvinnorna för ca 60 %. Sjukfall med en varaktighet på över ett år svarade år 1991 för 37 % av sjukpenningdagarna.

Avvecklingen av sjukfall som inte avslutats inom 30 dagar har efter år 1983 blivit allt långsammare. År 1983 nådde ca 3 % av dessa fall en varaktighet överstigande 365 dagar. År 1991 var motsvarande andel 13 %. Denna skillnad skall dock bl.a. ses mot bakgrund av att under 1980-talet började sjukpenning utges i rehabiliterande syfte för fleråriga utbildningar, varför ökningen delvis var ett uttryck för en satsning på rehabilitering. Fr.o.m. den 1 januari 1992 utges rehabiliteringspenning i dessa situationer.

Två regelförändringar som bidragit till den minskande sjukfrånvaron är förändringarna i ersättningsgraderna för sjukpenning den 1 mars 1991 och införandet av sjuklönen den 1 januari 1992. Samtidigt har nya regler om ansvar för arbetslivsinriktad rehabilitering och om ekonomisk ersättning vid sådan rehabilitering införts. De nya reglerna innebär bl.a. att förstahandsansvaret för att den enskildes behov av rehabiliteringsåtgärder klarläggs åligger arbetsgivaren. En rätt till rehabiliteringsersättning infördes för den som deltar i en arbetslivsinriktad rehabiliteringsåtgärd.

Satsningen på rehabilitering avses leda till att de långa sjukfallen blir färre och kortare under flera år framöver. Enligt aktuell statistik från RFV tenderar antalet sjukfall som varar 15-90 dagar att minska. Detta kan ses som ett första tecken på att satsningen på aktiv rehabilitering börjar att ge resultat. Vidare synes andelen långa sjukfall som avslutas med förtidspension minska. Antalet förtidspensioner fortsätter dock att

öka om än i avtagande takt. Enligt RFV är ökningen av förtidspensioneringen bl.a. en följd av att försäkringskassorna i större omfattning än under senare år nu aktualiserar och arbetar aktivt med de riktigt långa sjukfallen.

År 1991 uppgick antalet personer i yrkesverksam ålder som helt eller delvis stod utanför arbetsmarknaden på grund av ohälsa till ca 450 000 personer. I slutet av år 1992 beräknas 375 000 personer erhålla förtidspension. Antalet förtidspensionärer antas öka med ytterligare 6 000 personer år 1993 för att därefter minska med ca 5 000 personer per år. Av dessa kan ca 20 % uppskattas ha en godkänd arbetsskada, vilket innebär att de erhåller arbetsskadelivränta.

De senaste årens utveckling av sjukfrånvaron måste även ses i ljuset av arbetsmarknadsläget utveckling eftersom det finns ett omvänt samband mellan sjukfrånvarons omfattning och arbetslöshetsnivån. Ju högre arbetslöshetsnivån blir, desto lägre tenderar sjukfrånvaron att vara. Det finns flera förklaringar till detta fenomen, t.ex. att i en högkonjunktur får även handikappade och personer med hälsoproblem plats på arbetsmarknaden. En annan förklaring kan vara att närvaron på arbetet ökar när risken för arbetslöshet upplevs som mer påtaglig.

Nu aktuella prognoser för arbetslösheten tyder inte på några omedelbara förbättringar, varför det synes rimligt att vid beräkningarna av sjukfrånvarons kostnader år 1993 räkna med att sjukfrånvaron kommer fortfara att vara nedpressad på grund av arbetslöshetsnivån. RFV bedömer att sjuktalet år 1992, inkl. sjukdagar under sjuklöneperiod, kommer att ligga ca 16 % lägre än sjuktalet år 1990.

9.3 Konsekvenser för de försäkrade

Min bedömning: De ekonomiska konsekvenserna för de enskilda personerna av att en karensdag införs inom sjuklöne- och sjukförsäkringssystemen samtidigt som vissa kompensationsgrader såväl inom sjukpenningförsäkringen som andra dagersättningar och pensionsförmåner förändras har för de försäkrade som grupp uppskattats till ca 5 000 miljoner kronor före skatt.

Skälen för min bedömning: Som jag tidigare föreslagit bör införandet av en karensdag kombineras med ett allmänt högriskskydd för personer med mer än tio sjukfall under ett år samtidigt som det hittillsvarande högriskskyddet för försäkrade med särskilt omfattande sjukfrånvaro bibehålls. Vidare föreslås införandet av en särregel för situationer där återinsjuknande inträffar inom fem dagar efter att ett tidigare sjukfall avslutats. I dessa situationer skall karensdagsreglerna inte tillämpas. Det föreslås också att kompensationsgraderna vid långa sjukfall sänks.

En karensdag

Den direkta konsekvensen av en karensdag kommer till största delen att falla inom ramen för sjuklönesystemet, eftersom det i flertalet sjukfall numera blir fråga om ersättning i form av sjuklön de första 14 dagarna i sjukperioden. Ca 10 % av de försäkrade uppskattas dock under denna period även ha rätt till sjukpenning enligt AFL. Ett införande av karensdag kommer alltså även att ge en viss direkt besparing för sjukpenningförsäkringen.

Återinsjuknanderegeln

Återinsjuknanderegeln påverkar kostnaderna för såväl sjuklön som sjukpenning. Om de som återinsjuknar antas utgöra 1 % av alla med fler än två sjukfall kan sjuklöne- och sjukpenningutgifterna uppskattas öka med ca 50 miljoner kronor. Det kan dock antas att en del personer i dag avstår från att göra arbetsförsök av rädsla för att misslyckas vilket enligt hittillsvarande regler medför att en ny sjukperiod påbörjas. Återinsjuknandedagen har antagits få lika stor effekt på korta som långa sjukfall, varför kostnaden för åtgärden kommer att fördela sig jämnt mellan sjukpenningförsäkringen och sjuklönesystemet.

Högriskskydd

Det allmänna högriskskydd som nu föreslås innebär att antalet karensdagar i förhållande till en arbetsgivare begränsas till tio under en tolv månadersperiod.

År 1991 uppvisade 32 000 personer 11 eller fler sjukfall. I genomsnitt hade denna grupp 13,24 fall per år vilket betyder att högriskskydd skulle kunna komma att avse drygt 100 000 dagar.

En del av dessa personer erhåller för närvarande det s.k. särskilda högriskskyddet som utges till personer som år efter år drabbas av en omfattande sjukfrånvaro. Införandet av en karensdag medför sannolikt ett ökat intresse för att erhålla det särskilda högriskskyddet. Den totala kostnaden för dessa två högriskskydd bedöms dock ej överstiga 50 miljoner kronor.

Förändrade kompensationsgrader för långa sjukfall respektive vid rehabilitering

Förslaget att sänka kompensationsgraden till 70 % för sjukfall som varar mer än ett år förändrar de ekonomiska incitamenten för många som varit sjuka länge. För vissa försäkrade i lägre inkomstnivåer blir det ekonomiskt fördelaktigt att erhålla sjukbidrag/förtidspension i stället för sjukpenning. Antalet ansökningar om sjukbidrag/förtidspension kan därför förväntas öka. Antalet ansökningar bedöms dock bli något lägre inledningsvis till följd av de övergångsbestämmelser som föreslagits ovan.

Med hänsyn bl.a. till att sjukpenningen sänks för sjukfall som varar längre än 90 dagar föreslås även kompensationsgraden för rehabiliteringspenning sänkas från 100 % till 95 %. Därmed kommer det även fortsättningsvis att vara mer ekonomiskt fördelaktigt att delta i rehabilitering än att uppbära sjukpenning. Fler personer bland de långtidssjuka än i dag kommer sannolikt att ansöka om rehabiliteringsersättning.

Den kortsiktiga effekten av sänkta kompensationsgrader och förändrade volymer vad gäller rehabiliteringsersättning och sjukbidrag/förtidspension har beräknats bli en besparing på närmare 2 000 miljoner kronor. Den faktiska besparingen blir dock något lägre eftersom en viss andel av dagarna i sjukfall längre än 180 dagar utgörs av dagar med arbetsskadesjukpenning och skall bekostas av arbetsskadeförsäkringen.

Den långsiktiga effekten kommer enligt min bedömning att uppnås successivt i takt med att långtidssjukskrivningarna blir färre och kortare samtidigt som antalet förtidspensioner minskar. Effekterna på lite längre sikt är ett resultat både av de förändrade reglerna och ansvarsförhållandena beträffande rehabilitering fr.o.m. den 1 januari 1992 och de här föreslagna förändringarna beträffande kompensationsgraderna. I vilken takt som denna minskning av försäkringsutgifterna kan ske är dessutom delvis konjunkturberoende.

Övriga dagersättningar

Jag har i det föregående (kapitel 7) föreslagit att övriga dagersättningar inte skall omfattas av vare sig karensdagsregel eller sänkta kompensationsgrader. Samtidigt föreslås att kompensationsgraden vad gäller närståendepenning, smittbärrapenning m.m. utges för de tre första dagarna med 80 %. Ökningen i försäkringsutgift har uppskattats till 0,5 miljoner kronor.

En fjärdedels och tre fjärdedels förtidspension

I de fall en fjärdedels sjukpenning avlöses av en fjärdedels förtidspension i stället för halv förtidspension kommer utgifterna att minska. Vidare blir det möjligt för personer som hittills uppburit halv förtidspension och vars arbetsförmåga medger en viss utökning av förvärvsarbete att övergå till en kvarts förtidspension. I någon mån kommer utgifterna för en fjärdedels sjukpenning också att öka. Sammantaget bedömer jag att förslaget på kort sikt är kostnadsneutralt vad gäller försäkringsutgifterna. På längre sikt torde utgifterna minska eftersom alternativet en fjärdedels förtidspension gör det möjligt för fler personer att bibehålla ett fotfäste på arbetsmarknaden. I dag är alternativet halv eller hel förtidspension.

Sammanfattning

De ekonomiska konsekvenserna av ovan nämnda förslag för individerna före skatt uppskattas per helår till 5 000 miljoner kronor varav karensdagen svarar för ca 3 400 miljoner kronor.

Mitt förslag: För arbetsgivarna har de ekonomiska konsekvenserna av minskad utbetalning av sjuklön och därmed sammanhängande minskad utbetalning av arbetsgivaravgift uppskattats till ca 4 000 miljoner kronor. Arbetsgivarnas sjukförsäkringsavgift föreslås höjd, fr.o.m. den 1 januari 1993 med 0,47 procentenheter till 8,27 % på avgiftsunderlaget och fr.o.m. den 1 januari 1994 med ytterligare 0,16 procentenheter till 8,43 %.

Skälen för mitt förslag: Min bedömning av karensdagens ekonomiska konsekvenser grundas på den sjukfrånvaroprognos som nyss redovisats samt att andelen berörda sjukdagar inom sjuklönesystemet är 90 % och löneutvecklingen. För arbetsgivarna uppgår summan av de ekonomiska konsekvenserna i form av minskad utbetalning av sjuklön och minskad utbetalning av arbetsgivaravgift till ca 4 000 miljoner kronor varav ca 75 % utgörs av minskad utbetalning av sjuklön och ca 25 % av socialavgifter för densamma. Detta motsvarar i princip en höjning med 0,63 procentenheter. Med hänsyn till att de föreslagna regelförändringarna träder i kraft först den 1 april 1993 bör avgiften höjas med 0,47 procentenheter från 7,80 % till 8,27 % fr.o.m. den 1 januari 1993 och till 8,43 % fr.o.m. den 1 januari 1994. Därmed avses förändringen bli neutral visavi arbetsgivarna som grupp.

9.5 Kompensation till kommunsektorn

Min bedömning: I prop. 1992/93:123 om vissa ekonomiska regleringar mellan staten och kommunsektorn har regeringen bl.a. beaktat de lagförslag rörande sjukersättningssystemen som jag här lägger fram varigenom medel motsvarande den minskning av kommunsektorns skatteinkomster som följer av förslagen skall återföras till kommunsektorn.

Skälen för min bedömning: I 1992 års kompletteringsproposition (prop. 1991/92:150, bet. 1991/92:FiU29, rskr. 1991/92:345) förespråkades att den s.k. finansieringsprincipen skall tillämpas framöver. I korthet innebär principen att kommuner och landsting inte bör åläggas nya uppgifter utan att de samtidigt får möjlighet att finansiera dessa med annat än höjda skatter. I prop. 1992/93:123 om vissa ekonomiska regleringar mellan staten och kommunsektorn redogörs för hur nu aktuella ändringar i skattesystemet, sjukförsäkringen och pensionssystemet skall beaktas vid reglering av den kommunalekonomiska ramen för år 1993.

Min bedömning: De olika förändringarna i sjukersättningsystemen kommer sammantaget att medföra ökade resurskrav inom socialförsäkringsadministrationen.

Skälen för min bedömning: Införande av en karensdag i sjukersättningsystemet kommer enligt min bedömning i begränsad omfattning öka resursbehoven. Det förslag som rör långtidssjukskrivna förväntas däremot att under de närmaste åren komma att ställa krav på ökade resurser för att tillgodose ambitionerna såväl vad gäller rehabiliteringsarbetet som rimliga handläggningstider för förtidspensionsärenden. Därvid bör målet vara att ingen långtidssjukskriven som passerar ettårsgränsen får sin sjukpenning sänkt till 70 % utan att andra alternativ än fortsatt sjukpenning har prövats.

Införande av karensdagsregler kan vidare medföra att något fler ansöker om det särskilda högriskskyddet och därmed fler ärenden av detta slag för försäkringskassorna. Å andra sidan kan ökad kännedom bland de försäkrade om de strikta villkoren för detta högriskskydd i sig innebära att den nuvarande höga ansökningsfrekvensen i relation till antalet beviljade högriskskydd avtar något. RFV har i sitt remissvar beträffande departementspromemorian (Ds 1992:49) Karensdagar vid sjukersättning angett att detta kan beräknas motsvara en kostnad på ca 10 miljoner kronor per år.

RFV har i sitt yttrande rörande förslagen om två karensdagar berört de varaktiga administrativa konsekvenserna av ett införande av karensdagar. Förslaget innebär behov av förändringar i verkets ADB-system. Vissa utgifter för detta kan beräknas redan för innevarande budgetår. För försäkringskassornas del kan det dels bli fråga om fler ansökningar om högriskskydd, dels på lite längre sikt ett ökat resursbehov till följd av kraven på snabbare handläggning av sjukbidrags- och rehabiliteringsärenden.

Jag har för avsikt att återkomma till försäkringskassornas samlade resursbehov för budgetåret 1993/94 i 1993 års budgetproposition.

9.7 Konsekvenser för staten inklusive sjukförsäkringen

Min bedömning: De sammantagna konsekvenserna för staten inklusive sjukförsäkringen har beräknats till drygt 4 000 miljoner kronor. Detta belopp utgör summan av besparingen för arbetsgivarna, statens nettobesparing av förändringarna inom sjukförsäkringsystemet och kompensation till kommunerna för skattebortfall.

Skälen för min bedömning: Den ekonomiska konsekvensen av att införa en karensdag har beräknats till ca 3 400 miljoner kronor, varav ca 10 % av besparingen antas falla direkt på sjukpenningförsäkringen.

De minskade socialavgiftsinkomsterna till följd av en karensdag har beräknats till ca 900 miljoner kronor.

Summan av de olika socialavgifter som ingår i den totala arbetsgivaravgiften uppgår enligt förslag i prop. 1992/93:50 bil. 3 fr.o.m. den 1 januari 1993 till 30,53 %. Hälften av dessa avser avgifter som ej till någon del skall redovisas över statsbudgeten. Den senare kategorin utgörs av ATP-avgiften, delpensionsavgiften, arbetsmarknadsavgiften och lönegarantiavgiften. Motsvarande belopp av bortfallna socialavgiftsinkräfter till följd av karensdagar uppgår därmed till 450 miljoner kronor. Bortfallet av ATP-inkomster motsvaras delvis av ett minskat framtida pensionsåtagande.

Förändringarna av kompensationsgraderna för långa sjukfall för tid fr.o.m. den 91:a t.o.m. den 365:e dagen i sjukperioden uppskattas ge en besparing på ca 700 miljoner kronor. Sänkningen till 70 % efter ett års sjukskrivning har beräknats ge en besparing på ca 1 200 miljoner kronor, och sänkningen av rehabiliteringspenningen från 100 % till 95 % ca 100 miljoner kronor.

Sammantaget uppgår de ekonomiska konsekvenserna för de försäkrade som grupp till ca 5 000 miljoner kronor. I detta belopp ingår utöver ovan nämnda belopp vissa ökade kostnader för rehabiliteringspenning och högriskskydd.

De här föreslagna förändringarna medför att skatteintäkterna minskar. För statens vidkommande har de minskade skatteinkomsterna bedömts uppgå till ca 200 miljoner kronor medan det för kommunsektorn rör sig om ca 1 500 miljoner kronor.

10 Genomförande

10.1 Tidpunkt för ikraftträdande

Mitt förslag: Begränsningen till 365 dagar för en fjärdedels sjukpenning upphävs fr.o.m. den 1 januari 1993. De nya pensionsnivåerna föreslås träda i kraft den 1 juli 1993 och reglerna i övrigt den 1 april 1993. Sänkningen av sjukpenningen till 70 % skall dock tidigast ske den 1 juli 1993.

Skälen för mitt förslag: Enligt uppgörelsen mellan regeringen och det socialdemokratiska arbetarepartiet skall förändringarna genomföras så snart det är tekniskt möjligt. RFV har i sitt remissvar angående Ds 1992:49 hävdade att reglerna avseende två karensdagar inte bör träda i kraft förrän tidigast ett halvår efter riksdagsbeslut. Mot bakgrund bl.a. av det allmänna ekonomiska läget är det angeläget att beslutade besparingsåtgärder verkställs så snabbt som möjligt. Vidare är det karensdagssystem som här föreslås i flera avseenden enklare än det som redovisades i Ds 1992:49. Jag anser därför att införandet av en karensdag bör ske den

1 april 1993 samtidigt med övriga förändringar i sjukersättningsystemen.

Vad gäller förslaget att sänka kompensationsgraden i långa sjukfall bör viss övergångstid gälla, eftersom sänkningen från hittillsvarande 90 % till 70 % är en påtaglig förändring samtidigt som den långtidssjuk-skrivne behöver tid att påverka sin situation, t.ex. genom att begära rehabilitering. Den nya kompensationsgraden 70 % skall därför tillämpas först fr.o.m. den 1 juli 1993. Däremot kommer för alla sjukfall som varat mer än 90 dagar kompensationsgraden att sänkas till 80 % redan fr.o.m. den 1 april 1993. Beträffande de nya pensionsnivåerna föreslår jag att dessa skall träda i kraft den 1 juli 1993 medan begränsningen till 365 dagar för en fjärdedels sjukpenning skall upphävas fr.o.m. den 1 januari 1993.

10.2 Uppföljning av förändringarna inom sjukersättningsystemen

Min bedömning: RFV ges ett uppdrag att följa upp effekterna av de förändrade reglerna för sjukersättning i form av förändrade sjukfrånvaromönster och av rehabiliteringsresultat. Denna uppföljning bör ske i samarbete med arbetsmarknadens parter med inriktning bl.a. på skillnader mellan män och kvinnor samt mellan olika branscher, yrkesgrupper och inkomstskikt.

Skälen för min bedömning: Omfattningen av de förändringar i sjukersättningsystemen som här föreslås är betydande. Vissa konsekvenser är svåra att förutsäga t.ex. volymeffekter på rehabiliteringspenning och sjukbidrag. I debatten kring karensdagar har en rad olika bedömningar framförts bl.a. av de fördelningspolitiska effekterna av olika förändringar av reglerna för sjukersättning. Jag anser att det är angeläget att följa upp regelförändringarna såväl i termer av försäkringsutgifter och rehabilitering som ur ett rättviseperspektiv.

Jag vill i detta sammanhang framhålla vikten av att arbetsgivarna, i enlighet med sjuklönelagen, inrapporterar uppgifter om korttidsfrånvaron till försäkringskassan. RFV har konstaterat en betydande eftersläpning i uppgiftslämnandet. Detta är allvarligt då uppgifterna är ett viktigt underlag för statistik och analys av den sammantagna sjukfrånvaroutvecklingen i landet för bedömningar bland annat av om sjukförsäkringsavgiften är rätt avvägd.

10.3 Genomförandekostnader m.m. år 1992/93

Min bedömning: Socialförsäkringsadministrationen bör erhålla vissa medel för att underlätta genomförandet av förändringarna samt för informationskostnader i samband med genomförandet.

Skälen för min bedömning: RFV har i sitt remissvar rörande förslaget om två karensdagar angivit att kostnaderna för verket att genomföra detta förslag uppgår till ca 4 miljoner kronor. Därtill skulle komma informationsinsatser till en kostnad av ca 10 miljoner kronor. Jag bedömer att genomförandekostnaderna blir jämförbara om en karensdag införs, i synnerhet med tanke på att förändringar även skall göras inom andra delar av socialförsäkringen. Medel för detta ändamål kommer att anvisas i tilläggsbudget I i samband med 1993 års budgetproposition.

11 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom Socialdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön,
2. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
3. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
4. lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott,
5. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
6. lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård,
7. lag om ändring i lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare.
8. lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter,
9. lag om ändring i lagen (1992:680) om ändring i uppbördslagen (1953:272).

Lagförslag 1 och delar av lagförslag 2 har granskats av Lagrådet.

Lagförslagen 8 och 9 avser ämnen som faller inom Lagrådets granskningsområde. Förslagen är dock av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

Lagförslag 9 har upprättats i samråd med statsrådet Lundgren.

12 Specialmotivering

Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön

6 §

I paragrafens *första stycke* anges storleken av den sjuklön som skall utges under en sjuklöneperiod. De dagar som avses i punkterna 1 – 3 är endast sådana dagar som arbetstagaren gått miste om anställningsförmåner till följd av nedsättningen i arbetsförmågan. I första punkten anges att sjuklön inte utges för den första dagen för vilken sjuklön kan utges enligt 8 § första stycket. Denna dag blir därigenom en karensdag. En sjuklöneperiod börjar normalt den första dag en arbetstagare måste avstå från förvärvsarbete helt eller delvis på grund av sjukdom. Punkt 1 kommer således i allmänhet att avse den första dagen i sjuklöneperioden.

den. Enligt 8 § skall sjuklön inte utges för tid före anmälan. Den som gör anmälan först senare kommer inte att bli berättigad till sjuklön med en högre kompensationsgrad för återstående dagar i sjuklöneperioden på grund av att de ligger senare i sjuklöneperioden. Av punkt 1 följer att sjukanmälan utgör utgångspunkt för vilken dag som skall vara karensdag. Bestämmelserna om karensdag-kan, med reservation för att sjukanmälan görs i tid, sägas innebära att arbetstagaren har rätt till sjuklön enligt sjuklönelagen med 0 kr för den första dagen han går miste om anställningsförmåner till följd av sjukdomen. Arbetsgivarens skyldighet att utge sjuklön enligt lagen är begränsad på motsvarande sätt. Karensdagen skall fortfarande anses som en dag vartill rätt till sjuklön föreligger, t.ex. när det gäller arbetsgivarens anmälnings- och uppgiftsskyldighet enligt 12 §. Av andra och tredje punkterna följer att sjuklön för tid därefter utges i samma omfattning som för närvarande, dvs. med 75 % av mistade anställningsförmåner för den andra och tredje dagen och med 90 % för tid därefter. Nu anges dock uttryckligen att bestämmelserna skall tillämpas för varje sjuklöneperiod för sig. Bestämmelserna innebär att en arbetstagare som har flera arbetsgivare under samma sjukfall kan gå miste om sjuklön för mer än en dag resp. få sjuklön beräknad med en 75-procentig kompensationsgrad för fler än två dagar.

Hänvisningen till 8 § görs redan i första stycket. I *tredje stycket* regleras i stället det s.k. allmänna högriskskyddet. Avsikten är att en arbetstagare inte skall behöva gå miste om sjuklön för mer än tio dagar under ett år hos en och samma arbetsgivare till följd av bestämmelserna om karensdag i första stycket. Sjuklön skall utges med 75 % av mistade anställningsförmåner för dag som annars skulle ha varit karensdag, om arbetstagaren under den senaste tolv månadersperioden har gått miste om sjuklön från samma arbetsgivare för sammanlagt tio dagar till följd av bestämmelserna i första stycket 1.

I ett nytt *fjärde stycke* erinras om att avvikande bestämmelser finns i 15 § (det särskilda högriskskyddet).

7 §

I 7 § införs en återinsjuknanderegeln i ett nytt *tredje stycke*. Lydelsen skiljer sig från det remitterade förslaget men ändringen är närmast redaktionell. Av denna regel följer att om en sjukperiod börjar inom fem dagar från det en tidigare sjukperiod avslutats skall en ny sjuklöneperiod tillsammans med en sjuklöneperiod hos samma arbetsgivare i det tidigare sjukfallet omfatta högst 14 kalenderdagar. Om den tidigare sjuklöneperioden varar 14 dagar skall någon ny period inte börja löpa. Av tredje stycket följer även att sjuklönen skall utges med den andel av anställningsförmånerna som skulle ha gällt om den nya sjuklöneperioden hade omfattat också den tidigare perioden. Detta innebär bl.a. att sjuklön skall utges redan fr.o.m. första dagen i den senare sjuklöneperioden. Om arbetstagaren under den tidigare perioden gått miste om anställningsförmåner hos arbetsgivaren under minst tre dagar skall sjuklönen redan fr.o.m. den första dagen i den senare perioden utgöra 90 % av anställ-

ningsförmånerna. I övrigt skall de vanliga bestämmelserna om sjuklön gälla. Således skall enligt 8 § sjuklön inte utges för tid före sjukanmälan. Krav på läkarintyg skall också räknas från sjukanmälningsdagen vid det nya sjukfallet. De fem dagarna inom vilka det senare sjukfallet skall inträffa räknas fr.o.m. den första arbetsdagen efter den första sjukperioden, eller den tidigare dag fr.o.m. vilken arbetstagaren blivit frisk och den tidigare sjukperioden följaktligen upphört. Den som återgått i arbete en torsdag skall således insjukna på nytt senast följande måndag för att omfattas av bestämmelsen. En motsvarande återinsjuknanderegul införas i 3 kap. 8 § AFL.

8 §

I *andra stycket* anges att, om sjuklön utges för tid före sjukanmälan, som sjukanmälningsdag skall anses den första ersättningsdagen eller den tidigare dag för vilken sjuklön inte utgivits enligt bestämmelserna i 6 § första stycket 1. Krav på t.ex. läkarintyg kommer således att räknas fr.o.m. den dag som härigenom anses som sjukanmälningsdag.

15 §

Arbetstagare som omfattas av beslut enligt 13 § skall, liksom tidigare, för den tid försäkringskassans beslut omfattar ha rätt till sjuklön fr.o.m. den första dagen med 90 % av mistade anställningsförmåner.

17 §

Här görs en redaktionell ändring med anledning av att lagen (1982:423) om allmän löneavgift har upphört att gälla.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

3 kap.

1 §

De nuvarande bestämmelserna i fjärde stycket om sjukperiod och beräkning av sjukpenning efter en sjuklöneperiod ersätts i huvudsak av ett tillägg i 3 kap. 8 § fjärde stycket och ändrad lydelse av 3 kap. 10 § första stycket.

4 §

Till skillnad från det remitterade förslaget innehåller paragrafen även bestämmelser om en 70-procentig kompensationsnivå. Ändringar i sak har också gjorts i andra stycket. I *första stycket* anges vad som normalt skall gälla för sjukpenning som inte timberäknas. I första punkten anges att sjukpenning inte utges för den första dagen i sjukperioden. Detta är alltså bestämmelsen om karensdag i sjukförsäkringen såvitt avser kalenderdagberäknad sjukpenning. I den andra punkten anges att sjukpenning utges med 65 % av SGI:n delad med 365 för de två följande dagarna i

sjukperioden, dvs. den andra och den tredje dagen. I punkt 3 anges att sjukpenning för tid därefter till och med den 365:e dagen utges med 80 % av SGI:n. Denna nivå gäller således även för tid efter den 90:e dagen i sjukperioden. I punkt 4 anges att sjukpenning utges med 70 % av SGI:n för tid därefter, dvs. från och med den 366:e dagen. Kompensationsgraden är angiven i förhållande till vilken kalenderdag i sjukperioden ersättningen avser. Bestämmelserna om sjukperiod i 8 § fjärde stycket medför att, om sjukperioden inletts med en sjuklöneperiod om 14 dagar, sjukpenning skall utges enligt vad som gäller fr.o.m. den femtonde dagen i sjukperioden. Motsvarande gäller även när fråga om sjukpenning uppkommer före en sjuklöneperiods utgång. Fortfarande gäller enligt 14 § att sjukpenning inte utges för tid före anmälan. Kompensationsgraden är dock inte angiven i förhållande till när sjukanmälan skett. Avvikande bestämmelser om sjukpenning finns i 4 b och 7 b §§ (ersättning utges med 80 % även för de tre första dagarna).

Bestämmelserna i första stycket gäller även sjukpenning som beräknas på en sjukpenninggrundande inkomst av annat förvärsarbete. Sjukpenning till egenföretagare utges därför normalt fr.o.m. den andra dagen i sjukperioden om försäkringen inte gäller med 3 eller 30 dagars karenstid enligt bestämmelserna i 11 § eller egenföretagaren uppfyller villkoren för det allmänna högriskskyddet.

Av *andra stycket* följer att arbetsgivaren kan utge ersättning med 10 % av lönen utan att detta minskar sjukpenningens belopp. Härvid beaktas enligt tredje stycket också s.k. AGS-ersättning. Till den del ersättningen från arbetsgivaren avser lön överstigande 7,5 basbelopp kan ersättning på motsvarande sätt utges med 75 resp. 90 % t.o.m. den 365:e dagen och därefter med 80 %. Någon bestämmelse om avräkning om arbetsgivaren betalar lön under karensdagen finns inte. Reglerna bygger dock på förutsättningen att sådan ersättning inte kommer att utges.

I ett nytt *fjärde stycke* tas reglerna om det s.k. allmänna högriskskyddet in. Här anges att sjukpenning utges även för den första dagen i sjukperioden om den försäkrade under de senaste tolv månaderna gått miste om sjukpenning för tio dagar till följd av bestämmelserna i första stycket 1 eller motsvarande bestämmelser om timberäknad sjukpenning i 10 a §. Under en tolv månadersperiod skall en försäkrad alltså inte behöva gå miste om sjukpenning för mer än tio karensdagar (med undantag för om egenföretagarens försäkring gäller med 3 eller 30 dagars karenstid eller om den frivilliga sjukpenningförsäkringen gäller med sådan karenstid). Någon sammanläggning med karensdagar i sjuklönesystemet skall inte ske. Kompensationsgraden för den första dagen skall när allmänt högriskskydd inträtt vara 65 % för den första dagen. Detta kommer att gälla i alla fortsatta sjukfall under en tolv månadersperiod räknat från den första av de tio karensdagarna.

4 b §

Genom ändringen i *första stycket* får försäkrade som avses i denna paragraf även fortsättningsvis rätt till sjukpenning med en 80-procentig kompensationsgrad redan fr.o.m. den första dagen. Vid bedömningen av om

en försäkrad kan antas ha ett större antal sjukperioder med rätt till sjukpenning beaktas även sjukfall som bara skulle ha varit en dag och som sjukpenning inte skulle ha utgivits för enligt bestämmelserna om karensdag.

7 §

Bestämmelsen i andra stycket att en fjärdedels sjukpenning högst får utges för 365 dagar under samma sjukperiod slopas. Skälen härför anges i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.2).

7 b §

I ett nytt *tredje stycke* anges att sjukpenning utges med en kompensationsgrad av 80 % även för de tre första dagarna vid medicinsk behandling eller medicinsk rehabilitering som ordinerats av läkare och ingår i en av försäkringskassan godkänd plan.

8 §

I *fjärde stycket* finns den grundläggande definitionen av sjukperiod enligt AFL. Till detta stycke förs i huvudsak över bestämmelserna i nuvarande 1 § fjärde stycket. En sjukperiod skall i visst fall således omfatta även en sjuklöneperiod. Här föreskrivs att det gäller om rätt till sjukpenning enligt 3 kap. uppkommer i omedelbar anslutning till en sjuklöneperiod, dvs. inte som tidigare enbart i anslutning till utgången av en sjuklöneperiod. Bestämmelsen i nuvarande femte stycke blir därvid obehövlig.

I ett *femte stycke* anges i stället att det i visst avseende skall anses som en fortsättning på den tidigare sjukperioden om en person insjuknar på nytt inom fem dagar från det en sjukperiod avslutats. Den senare perioden skall anses som fortsättning på den tidigare sjukperioden när det gäller vilken kompensationsnivå som skall gälla för sjukpenningen. Reglerna har sin motsvarighet i 7 § tredje stycket sjuklönelagen. Det senare sjukfallet skall inledas med en sjuklöneperiod endast om sjuklöneperioden hos samma arbetsgivare varat mindre än 14 kalenderdagar när det första sjukfallet avslutades. Den senare sjuklöneperioden skall endast pågå så lång tid att den tillsammans med den tidigare varar högst 14 dagar. Om någon sådan sjuklöneperiod eller ny sjuklöneperiod hos annan arbetsgivare inte skall börja löpa blir innebörden att sjukpenning utges redan fr.o.m. den första dagen i den senare perioden och med den kompensationsgrad som följer av hur länge det tidigare sjukfallet pågick.

9 a §

Havandeskapspenning beräknas enligt bestämmelserna om sjukpenning. Havandeskapspenning skall dock även utges för den första dagen och då på 65 procents kompensationsnivå.

10 §

I *första stycket* anges att timberäkning av sjukpenning enligt huvudregeln skall göras för de första 14 dagarna av sjukperioden. Härav följer att sjukpenningen efter en sjuklöneperiod skall timberäknas endast om sjuklöneperioden undantagsvis är kortare än 14 dagar. Det torde främst bli fallet när en person slutar sin anställning. De nuvarande bestämmelserna i 1 § fjärde stycket blir därför obehövliga.

Ändringen innebär inte att sjukpenning skall kunna utges för tidigare dag än enligt nuvarande bestämmelser. Huvudregeln är således fortfarande att ersättning inte utges för tid före sjukanmälan. Detta följer av 14 §. Däremot är kompensationsgraden inte kopplad till när sjukanmälan gjordes.

Eftersom timsjukpenningperioden inte knyts till när sjukanmälan görs är *andra stycket* obehövt.

10 a §

I paragrafen regleras storleken av s.k. timberäknad sjukpenning. Redan i 10 § har angivits att sådan sjukpenning endast utges för dag då den försäkrade skulle ha förvärvat arbetat om han inte hade varit sjuk.

I *första stycket* i paragrafen anges med vilken kompensationsgrad timberäknad sjukpenning skall utges. I första punkten anges att sjukpenning inte utges för den första dagen i sjukperioden som den försäkrade skulle ha utfört förvärvsarbete om han inte varit sjuk. I punkterna 2 och 3 anges att kompensationsgraden är 65 % för den andra och tredje dagen i sjukperioden som förvärvsarbete annars skulle ha utförts och 80 % för tid därefter.

I *andra och tredje styckena* anges formelerna för hur sjukpenning enligt första stycket skall beräknas. Formlerna avser beräkningen såväl om det är fråga om en som flera dagar resp. om det är fråga om samma eller olika procentandelar som sjukpenningen skall utges med.

De tidigare fjärde och femte styckena är obehövliga och upphävs, vilket föranleder en ändrad hänvisning i *fjärde stycket*.

I ett nytt *femte stycke* återfinns reglerna om det allmänna högriskskyddet med anpassning till timsjukpenningreglerna. Här anges – på motsvarande sätt som i 4 § femte stycket – att sjukpenning utges även för den första dagen och med 65-procentig kompensationsgrad, om den försäkrade under den senaste tolv månadersperioden redan gått miste om sjukpenning för tio dagar till följd av bestämmelsen i första stycket 1 eller motsvarande bestämmelse i 4 §.

10 b §

Förändringarna i 10 a § medför att hänvisning här skall ske till första fjärde styckena i den paragrafen. Hänvisningen är endast avsedd att reglera om kalenderdag- eller timberäkning av sjukpenningen skall ske. Bestämmelser om t.ex. högriskskydd är ändå avsedda att tillämpas i förekommande fall.

10 c §

Tredje stycket upphävs till följd av att kompensationsgraden i sjukförsäkringen enligt 4 § första stycket 2 och 3 samt motsvarande bestämmelser i 10 a § är angiven i förhållande till vilken dag i sjukperioden ersättningen avser. Tid med rehabiliteringspenning ingår i sjukperioden enligt vad som anges i 8 § fjärde stycket.

16 §

Reglerna om arbetsgivarinträde i *sjätte stycket* anpassas till vad som gäller enligt 4 § andra stycket om arbetsgivarens möjlighet att utge kompletterande ersättning vid sjukdom. Reglerna bygger på förutsättningen att arbetsgivaren inte utger ersättning för den första dagen innan högriskskyddet inträtt. Någon reglering av denna dag finns därför inte. Den ändrade hänvisningen i sista meningen är föranledd av en tidigare ändring i 4 § i samband med att bestämmelser om sjukhusvårdsavdrag tagits bort (SFS 1991:1639) och av att ett nytt fjärde stycke tillkommit i 4 §.

4 kap.

6 §

I femte stycket anges att föräldrapenning skall utges även för den första dagen.

14 §

I andra stycket görs en redaktionell ändring med anledning av ändringarna i 10 a §.

6 kap.

1 §

Ålderspension kan tas ut såväl före som efter 65-årsdagen, s.k. förtida respektive uppskjutet uttag. I andra stycket anges att sådant uttag nu även kan göras med tre fjärdedelar av pensionen.

2 §

Ändringarna i första stycket är en konsekvens av att nya pensionsnivåer, tre fjärdedels och en fjärdedels pension, inom förtidspensioneringen införs.

4 §

Ändringen i denna paragraf är en konsekvens av ändringen i 1 §.

7 kap.

1 §

Ändringen i första stycket innebär att en försäkrad under vissa förutsättningar har rätt till förtidspension om hans arbetsförmåga på grund av

sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är nedsatt med minst en fjärdedel. Nedsättningen av arbetsförmågan skall bedömas som varaktig.

2 §

Denna paragraf anger vilka nivåer som förtidspension kan utges med. Nivåerna, som motsvarar de nivåer som gäller för sjukpenning inom sjukförsäkringen, är hel, tre fjärdedelar, halv respektive en fjärdedel av hel förtidspension.

I *första stycket* anges att hel förtidspension utges till försäkrad vars arbetsförmåga är helt nedsatt. Ändringen i detta stycke innebär en skärpning av hittillsvarande regler. För rätt till hel pensionsförmån krävs nu att den försäkrade på grund av sjukdom helt saknar förmåga att skaffa sig inkomst av arbete.

Andra stycket anger att om arbetsförmågan inte är helt nedsatt men är nedsatt med minst tre fjärdedelar utges tre fjärdedels förtidspension. Pensionsnivån två tredjedels förtidspension slopas. De som nu uppbär två tredjedels förtidspension behåller denna pensionsnivå till dess en omprövning av pensionen blir aktuell. Detta framgår av övergångsbestämmelserna till lagändringen.

Paragrafens *tredje stycke* anger att halv förtidspension skall utges när den försäkrades arbetsförmåga är nedsatt i mindre grad än tre fjärdedelar men med minst hälften.

I ett nytt *fjärde stycke* anges att en fjärdedel av hel förtidspension utges i övriga fall. I den allmänna motiveringen framförs att bestämmelserna om en fjärdedels förtidspension bör tillämpas restriktivt. Vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning skall de omständigheter som anges i 3 § beaktas i vanlig ordning men med tyngdpunkten lagd på medicinska faktorer. För att en så – relativt sett – liten nedsättning av arbetsförmågan som en fjärdedel skall kunna konstateras föreligga, kommer höga krav att behöva ställas på att det finns ett klart samband mellan de medicinska faktorerna och nedsättningen av den försäkrades arbetsförmåga.

3 a och 4 §§

Ändringarna i paragraferna är en följd av att nya pensionsnivåer införs.

8 kap.

6 och 7 §§

Nya nivåer införs för särskild efterlevandepension på samma sätt som för förtidspension i 7 kap. 1 och 2 §§. För hel särskild efterlevandepension krävs att möjligheten för efterlevande make att bereda sig inkomst genom arbete är helt nedsatt.

11 kap.

6 §

Ändringen i denna paragraf är en följd av att nya pensionsnivåer införs.

12 kap.

1 och 4 §§

Ändringarna i paragraferna är en följd av att uttag av ålderspension nu även kan göras med tre fjärdedelar av pensionen.

13 kap.

1 §

Ändringen i denna paragraf är en följd av att den nya pensionsnivån en fjärdedels förtidspension införs.

21 kap.

1 §

Fjärde stycket, som jämfört med det remitterade förslaget ändrats redaktionellt, anpassas till att en karensdag normalt gäller i den allmänna sjukförsäkringen och att dessa regler är tillämpliga även på den frivilliga försäkringen.

I *femte stycket* görs en redaktionell ändring med anledning av en tidigare ändring i denna paragraf, varvid nuvarande tredje stycke infördes (SFS 1987:223).

22 kap.

8 §

Ändringen i paragrafen innebär att kompensationsgraden för rehabiliteringspenning sänks till 95 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension

5 §

Ändringen i paragrafen är en följd av att nya förtidspensionsnivåer införs.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott

2 och 2 a §§

Ändringarna i paragraferna är en följd av att nya pensionsnivåer införs.

Förslag till ändring i dessa paragrafer har tidigare föreslagits i prop. 1992/93:7 och prop. 1992/93:116.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

3 kap.

5 §

Ändringen av procenttalen i tredje stycket är en anpassning till de nya ersättningsnivåerna inom sjukförsäkringen i lagen om allmän försäkring.

En redaktionell ändring görs också med anledning av en tidigare ändring i lagen om allmän försäkring (SFS 1991:1639).

I tredje stycket anges vidare att den som inte har rätt till sjuklön vid recidiv av arbetsskada som inträffar efter samordningstiden vid retroaktiv utbetalning får sjukpenning enligt LAF för den första dagen i sjukperioden.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård

5 §

Tillägget i paragrafen innebär att ersättning för närståendevård utges med 80 procent fr.o.m. den första dagen.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare

4 §

Tillägget i paragrafen innebär att ersättning till smittbärare utges med 80 procent även för de tre första dagarna.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter

2 kap.

1 §

Ändringen innebär en höjning av sjukförsäkringsavgiften så som anges i avsnitt 8.4.

Ändring i denna paragraf har tidigare föreslagits i prop. 1992/93:50.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:680) om ändring i uppbördslagen (1953:272)

4 §

Ändringen i 2 mom. är en följd av att kompensationsgraden inom sjukförsäkringen sänks till 70 procent från och med den 366:e dagen i en sjukperiod och att kompensationsgraden för rehabiliteringspenning sänks till 95 procent.

13 Hemställan

Prop. 1992/93:31

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön,
2. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
3. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
4. lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott,
5. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
6. lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård,
7. lag om ändring i lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare,
8. lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter,
9. lag om ändring i lagen (1992:680) om ändring i uppbörds-lagen (1953:272).

Ärendet bör behandlas av riksdagen under innevarande år.

14 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

I departementspromemorian redovisas bedömningar och förslag från en arbetsgrupp inom Socialdepartementet som har utrett hur regler om karensdagar kan införas i sjuklönesystemet, sjukpenningförsäkringen och anslutande ersättningssystem. I gruppens arbete ingick att utforma högriskskydd, att pröva nödvändig regelanpassning inom arbetsskadeförsäkringen och att analysera ekonomiska och administrativa effekter.

Arbetsgruppen föreslår ett karensdagssystem som i princip skall innebära att den som blir sjuk inte får ersättning för de två första dagar i sjukperioden som han har rätt till sjuklön eller sjukpenning. I sjuklönelagen anges detta som att sjuklön inte utges för de två första dagarna i sjuklöneperioden som arbetstagaren till följd av nedsättningen i arbetsförmågan gått miste om lön och andra anställningsförmåner.

När karensdagar införs bör nuvarande lägre kompensationsnivå för de tre första dagarna tas bort. Därigenom kan ersättningssystemet göras mer enhetligt. Vid sjuklön blir då kompensationsnivån 90 % och inom sjukpenningförsäkringen 80 % t.o.m. 90:e dagen i sjukperioden samt 90 % för tid därefter.

För arbetstagare med koncentrerad arbetstid föreslås en särreglering. Vid utformningen av denna har beaktats dels att två karensdagar inte skall innebära en orimligt stor självrisk för arbetstagare med koncentrerad arbetstid, dels att den med hänsyn till krav på administrativ enkelhet inte skall behöva tillämpas när en begränsad arbetsinsats skulle ha fullgjorts under karensdagarna.

I samband med införande av karensdagar föreslås vidare en särskild återinsjuknanderegulering så att en ny sjukperiod som börjar inom fem dagar från det tidigare sjukperiod upphörde skall betraktas som samma sjukperiod som den tidigare när det gäller karensdagar, ersättningens storlek och avgränsning av sjuklöneperioden. Syftet är bl.a. att härigenom tillgodose tidigare begäran från riksdagen om förslag som undanröjer att nuvarande utformning av sjukförsäkringssystemet kan vara rehabiliteringshämmande.

För att arbetstagare med flera arbetsgivare inte skall drabbas av mer än två karensdagar i en sjukperiod föreslås att arbetsgivare som arbetstagaren skulle ha arbetat hos den tredje eller därpå följande dag i sjukperioden på arbetstagarens begäran skall utge sjuklön om annan arbetsgivare innehållit sjuklön under karensdagar tidigare i sjukperioden.

På samma sätt skall arbetsgivaren utge sjuklön för de första dagarna i en sjuklöneperiod om arbetstagaren begär det under återopande av att försäkringskassan innehållit sjukpenning till följd av karensdagar tidigare i samma sjukperiod.

För försäkringskassan föreslås gälla att sjukpenning alltid skall utges från första ersättningsdagen om arbetsgivare tidigare i samma sjukperiod inte utgivit sjuklön för karensdagar.

Vidare föreslås ett tillägg i den s.k. sjuklönegarantin så att den kommer att omfatta vissa situationer där arbetstagaren inte erhållit sjuklön trots att han uppfyller villkoren för det allmänna högriskskyddet eller på grund av att arbetsgivaren ifrågasätter uppgifter om att ersättning innehållits under karensdagar tidigare i samma sjukperiod.

Med hänsyn till att karensdagar skall gälla alla föreslås att sjukpenningförsäkring för egenföretagare och frivillig sjukpenningförsäkring anpassas till systemet med två karensdagar.

Karensdagar föreslås inte införas i andra förmånssystem med dag ersättning inom socialförsäkringen. Däremot föreslås ändring av vissa ersättningsnivåer för att få en anpassning till huvudregeln vad avser ersättningsnivåerna. När det gäller sjukpenning enligt 3 kap. 7 b § lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) föreslås ersättning utgå med 80 % fr.o.m. första dagen. På samma sätt föreslås höjning till 80 % fr.o.m. första ersättningsdagen i förmånerna närstående- och smittbärrpenning samt havandeskapspenning. Detta innebär bl.a. ökad enhetlighet vad gäller ersättningsnivåerna i sjukersättningssystemen.

För att säkerställa att inkomstförlusten till följd av karensdagar inte skall bli alltför omfattande för personer som är sjuka ofta föreslås att karensdagssystemet kompletteras med två olika högriskskydd. För det första bör ett allmänt högriskskydd gälla så att antalet karensdagar begränsas till tio under en tolv månadersperiod. Reglerna utformas så att alla karensdagar som beräknas för den som har flera arbetsgivare eller för den som samtidigt omfattas av sjuklöne- och sjukpenningssystemen skall kunna beaktas. För resterande sjukfall inom tolv månadersperioden skall sjuklön eller sjukpenning utgå med 90 respektive 80 % fr.o.m. första ersättningsdagen i sjukperioden.

För det andra föreslås ett särskilt högriskskydd för personer med handikapp eller kroniska sjukdomar. Detta utformas i överensstämmelse med nuvarande bestämmelser i fråga om arbetstagare med omfattande korttidsfrånvaro. Personer som omfattas av det särskilda högriskskyddet skall ha 90 eller 80 % i sjuklön respektive sjukpenning fr.o.m. första ersättningsdagen.

Försäkringskassan föreslås kunna utfärda intyg om att arbetstagaren företett visst underlag såsom lönespecifikation för att styrka att ersättning innehållits under karensdag. Detta kan bli aktuellt när arbetstagaren har flera arbetsgivare eller erhåller ersättning från såväl sjuklöne- som sjukpenningssystemet, dels i enstaka sjukfall, dels vid återopande av reglerna om allmänt högriskskydd.

Med hänsyn till att Sverige är bundet av Internationella arbetsorganisationens (ILO) konvention (nr 121) om förmåner vid yrkesskada bör den som drabbas av arbetsskada lägst få ersättning med 67 % av inkomstbortfallet fr.o.m. den första dagen med inkomstförlust vid varje sjukfall. För att garantera den skadade en ersättning på denna nivå föreslås att ersättning vid arbetsskada under samordningstiden utges med 67 % av den sjukpenninggrundande inkomsten för de första 14 dagarna. Ersättningen bör utges som en särskild arbetsskadesjukpenning men endast i den mån och till den del den är högre än den sjukpenning enligt AFL

eller lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (LAF) respektive den sjuklön som den försäkrade är berättigad till för samma period. Vid recidiv av godkänd arbetsskada efter samordningstiden föreslås att ersättning utges med 100 % av den sjukpenninggrundande inkomsten även för de första två dagarna. Undantag från karensdagsreglerna föreslås få giltighet också i fråga om sjukpenning enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring (YFL) och andra anknytande lagar. Vidare föreslås att försäkringskassan ges möjlighet att kräva läkarintyg när en försäkrad anmäler ett sjukdomsfall om högst sju dagar som arbetsskada.

I samband med att regeringen i proposition 1991/92:38 om inriktningen av den ekonomiska politiken aviserade förslaget om införande av karensdagar betonades vikten av att skapa system som är rättvisa. Nu gällande sjuklöneavtal är anpassade till hittillsvarande regler om sjuklön enligt sjuklönelagen och sjukpenning enligt AFL. Ett införande av karensdagar enligt de principer som föreslås torde innebära att avtalen i vissa stycken behöver anpassas.

En förutsättning för införande av nya regler för karensdagar är, i likhet med de förändringar av reglerna för sjukersättning som trätt i kraft den 1 mars 1991 och den 1 januari 1992, att utfallet av förändringarna skall bli enhetligt bland olika grupper på arbetsmarknaden. Utgångspunkt för de förslag som läggs fram i departementspromemorian är att den nödvändiga anpassningen av sjuklöneavtal även fortsättningsvis skall fungera så att särskilda lagstiftningsåtgärder med syfte att åstadkomma likformighet inte skall bli aktuella.

Remissinstanserna

Följande remissinstanser har yttrat sig:

Försäkringsöverdomstolen (FÖD), Arbetsdomstolen (AD), Stockholms tingsrätt, Kammarrätten i Göteborg (KaRG), Länsrätten i Stockholms län (LR), Socialstyrelsen, Riksförsäkringsverket (RFV), Statens handikappråd (SHR), Statskontoret, Arbetarskyddsstyrelsen (ASS), Riksrevisionsverket (RRV), Riksskatteverket (RSV), Statens arbetsgivarverk (SAV), Statens löne- och pensionsverk (SPV), Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), Statens livsmedelsverk (SLV), ILO-kommitten, Landstingsförbundet (Lf), Svenska kommunförbundet, Försäkringskassförbundet (FKF), Svenska arbetsgivarföreningen (SAF), Företagarnas Riksorganisation, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Försäkringsanställdas Förbund (FF), Handikappförbundets centralkommitté (HCK), Sveriges läkarförbund och Sveriges redareförening. Därtill kommer yttranden från bl.a. ett antal lokala grupper och enskilda medlemmar i SIF och Lärarnas Riksförbund yttrat sig.

Utöver de remissinstanser som departementet särskilt anmodat eller berett tillfälle att yttra sig har bl.a. ett antal lokala grupper och enskilda medlemmar i SIF och Lärarnas Riksförbund yttrat sig.

Allmänna synpunkter

I promemorian föreslås ett karensdagssystem som i princip innebär att den som blir sjuk inte får ersättning för de två första dagarna i sjukperioden som han har rätt till sjuklön eller sjukpenning. En majoritet av remissinstanserna är negativa till ett system med två karensdagar.

FÖD, Kammarrätten i Göteborg, Länsrätten i Stockholms län, Stockholms tingsrätt, Statskontoret, RRV och SAF förordar sänkt ersättning i flera ersättningsslag med åberopande av överströmningsrisken eller att karensdagar är administrativt komplicerat.

Andra instanser däribland *SPV och SLV* bedömer att förslaget inte skulle orsaka allt för besvärande konsekvenser för deras administration. *FÖD* anser att karensdagsreformen gör lagstiftningen svåröverskådlig. Domstolen saknar analys av den hopkoppling av civilrättslig och offentlig-rättslig lagstiftning som sjuklönesystemet innebär.

Kammarrätten i Göteborg, Kommunförbundet och Landstingsförbundet varnar för att steglösheten i sjuklönelagen kan utnyttjas genom att personal vid mindre sjukdomssymtom sjukskriver sig de sista minuterna av arbetstiden för att få denna dag räknad som karensdag.

En rad remissinstanser avstyrker karensdagar med motiveringen att detta drabbar kvinnor, lågavlönade, människor med dålig arbetsmiljö eller handikappade. *Arbetarskyddsstyrelsen, LO och FKF* anser att karensdagar kan leda till att människor går sjuka till arbetet och därigenom riskerar att smitta andra eller skada sig själva.

Företagarnas Riksorganisation anser att ett system med karensdagar motsvarar organisationens krav på sjukersättningssystemet. *SACO* delar regeringens uppfattning att budgetunderskottet och de statliga socialförsäkringskostnaderna måste minska. Införande av karensdagar är dock fel metod då den inte leder till önskat resultat. Det vore bättre att genomföra en total och samordnad översyn av socialförsäkringssystemet.

Sveriges läkarförbund har inget att invända mot att ett system med karensdagar införs.

Svensk redareförening påpekar att sjömän har en lagstadgad rätt till sjuklön enligt bestämmelserna i sjömanslagen (1973:282). Vid införande av karensdagar skulle arbetsgivarens kostnader öka genom att sjömän enligt sjömanslagen har rätt till sjuklön under i vart fall de första 30 – 60 dagarna av en sjukperiod. Föreningen hemställer om att ett eventuellt införande av karensdagar inte får medföra en kostnadsökning för redarna.

Karensdagar vid sjukfrånvaro – huvudregel

Utgångspunkt för förslagen i promemorian är att karensdagar skall innebära en självrisk som i möjligaste mån är lika för alla. För att systemet skall vara enkelt föreslås en huvudregel att karensdagar skall utgöra de två första dagarna i sjuklöneperioden eller de två första dagar som sjukpenning skulle ha utgått.

Få remissinstanser har särskilt berört denna fråga. *SAF* påpekar dock att den låga självrisken den tredje sjukdagen skapar stor risk att sjukfallen förlängs onödigt länge. *RFV* anser att förslaget är enkelt och lättförståeligt.

Begreppet sjukperiod och regler vid återinsjuknande

I promemorian föreslås en regel med innebörd att en ny sjukperiod som börjar inom fem dagar från en tidigare sjukperiod bör betraktas som samma sjukperiod som den tidigare när det gäller karensdagar, ersättningens storlek och avgränsning av sjukperioden.

Förslaget har vunnit stöd hos i huvudsak alla remissinstanser som yttrat sig i frågan. Många anser att ett skydd vid återinsjuknande skulle ge en positiv effekt på benägenheten att snabbare återgå till arbete efter en sjukperiod. Några instanser framhåller att förslaget kan innebära administrativt merarbete för arbetsgivaren. *Landstingsförbundet* noterar att regeln i vissa fall kan behöva tillämpas samtidigt av flera arbetsgivare. En åsikt som framförs från bl.a. *Arbetarskyddsstyrelsen, FKF, LO och FF* är att fem dagar är för kort tid. Några instanser föreslår att undantaget skall utsträckas till att omfatta återinsjuknande inom 20 dagar.

Arbetstagare med koncentrerad deltid

För att begränsa den maximala effekten av två karensdagar föreslås i promemorian två särregler så att den förlust av sjukersättningen som uppkommer vid två karensdagar inte skall utgöra mer än en niondel av den genomsnittliga arbetsinsatsen per månad. Denna regel behöver dock inte tillämpas om arbetstagaren skulle ha arbetat mindre än tio timmar sammanlagt hos arbetsgivaren under de två karensdagarna.

De flesta remissinstanserna har inte närmare berört denna fråga. Rent allmänt ser många instanser positivt på de regler som föreslås för att utjämna effekterna av karensdagar. Samtidigt pekar några instanser, bl.a. *FÖD*, på att denna bestämmelse är ett exempel på hur lagstiftningen blir mer komplicerad. *RFV* anser att det är svårt att hitta en enklare lösning på denna problematik än den som föreslås i promemorian. *Lands- tingsförbundet* som har många arbetstagare med koncentrerad arbetstid framhåller att den föreslagna regeln får till följd att nuvarande löne- beräkningsteknik inte kommer att kunna tillämpas. Många arbetstagare inom landstingen har koncentrerad tjänstgöring och varierande syssel- sättningsgrader vilket medför att regeln måste tillämpas individuellt för att uppfylla lagens intentioner. *Kommunförbundet* anser att förslaget innebär ett ingrepp i den fria förhandlingsrätten och att det kan få orätt- visa konsekvenser beroende på omfattning och fördelning av den kon- centrerade arbetstiden. Förbundet avvisar därför förslaget i denna del. *FKF* anser det i och för sig vara nödvändigt med en särregel men att den föreslagna regeln inte alltid kommer att ge deltidsarbetande full kompen- sation i rättvisehänseende. Regeln är svår att administrera för såväl arbetsgivare som försäkringskassa.

Flera arbetsgivare

Enligt promemorian är det arbetstagaren som i situationer med flera arbetsgivare har initiativet för att tillse att det inte innehålls mer än två ersättningsdagar per sjukperiod. Uppstår tvist skall sjuklönegaranti kunna åberopas.

De få remissinstanser som har yttrat sig i denna fråga har olika meningar om den föreslagna lösningen. Enligt *FÖD* kan en arbetsgivare komma att sväva i osäkerhet om huruvida han skall betala sjuklön eller ej. Genom de nu föreslagna ändringarna går det inte i alla lägen, för arbets- givare att utan egna efterforskningar avgöra om han skall betala ut sjuk- lön eller tillämpa ordning med karensdagar. *RFV* hävdar att den före- slagna regeln kan orsaka administrativa olägenheter och konflikter mellan arbetsgivare och arbetstagare. Verket förordar därför att försäkrings- kassorna ges ansvaret för att administrera och utge ersättning när det finns flera arbetsgivare såväl i normalfallet som vid tillämpning av åter- insjuknanderegeln. *Statskontoret* däremot anser det vara administrativt fördelaktigt att låta arbetsgivarna administrera denna bestämmelse fram- för alternativet att ge försäkringskassan ett ökat ansvar.

När det gäller sjuklönegaranti i detta sammanhang är *FKF* mot bakgrund av att försäkringskassans ringa erfarenhet av arbetsrättsliga spörsmål tveksam till en utökning av sjuklönegarantin.

Egenföretagare och frivillig sjukpenningförsäkring

I promemorian föreslås att möjligheten för egenföretagare att välja lägre sjukförsäkringsavgift och högre självrisk begränsas till en karenstid om 30 dagar. Vid denna självrisk skall inte de särregler som kopplats till systemet med två karensdagar tillämpas.

RFV tillstyrker förslaget. I övrigt är det endast *Företagarnas riksorganisation* som kommenterar detta förslag. Organisationen anser att särskild uppmärksamhet bör riktas på att sjukfrånvaron för egenföretagare ökar.

Försäkring för sjuklönekostnader

En arbetsgivare skall även i fortsättningen ha möjlighet att försäkra sig för höga sjuklönekostnader utöver sjuklön för de två första ersättningsdagarna i varje sjukperiod.

Inga remissinstanser har berört frågan.

Kompensationsnivå när period inleds med annan dagersättning än sjukpenning

Enligt promemorian bör regler om karensdagar inte aktualiseras när följande dagersättningar skall börja utges: rehabiliteringspenning, sjukpenning i samband med medicinsk behandling och medicinsk rehabilitering, närståendepenning, smittbärrapening, tillfällig föräldrapening och havandeskapspenning. Kompensationsnivån med 65 % de tre inledande dagarna bör för vissa dagersättningar ändras till 80 %.

Principen att karensdagar inte bör införas i andra dagersättningar ses som positivt av de remissinstanser som har yttrat sig i denna fråga. Flera instanser såsom *RFV* och *FKF* varnar samtidigt för överströmningsrisk mellan de olika ersättningslagen. *ASS* understryker vikten av att det inte bör finnas karensdagar vid ersättning i samband med rehabilitering och havandeskap. *SoS* efterlyser mot bakgrund av överströmningsrisken mer ingående analys varför olika dagersättningsvillkor skall gälla.

FF anser att förslaget är positivt men att ersättningsnivån avseende alla dagersättningar bör höjas till de nivåer som gällde före den 1 mars 1991.

Sjukdom i samband med annan dagersättning än sjukpenning

I promemorian görs bedömningen att regler om karensdagar inte skall tillämpas om en period med rehabiliteringspenning, sjukpenning i samband med medicinsk behandling och medicinsk rehabilitering avbryts på grund av sjukdom.

Försäkringskassförbundet anser att karensdagar inte skall beräknas vid övergång från närståendeersättning och tillfällig föräldrapenning till sjukpenning.

Allmänt och särskilt högriskskydd

I promemorian föreslås dels ett allmänt dels ett särskilt högriskskydd.

Flertalet remissinstanser är positiva till införande av ett allmänt högriskskydd. Några instanser däribland *LO* anser att skyddet borde vara mer generöst utformat. *SoS* anser det vara nödvändigt med såväl ett särskilt högriskskydd som ett allmänt högriskskydd. *Arbetskyddstyrelsen* framhåller att det viktigt att poängtera att det allmänna högriskskyddet inte får komma att uppfattas som en rättighet att vara borta vid fem tillfällen utan läkarintyg. *RFV* bedömer att undantag efter tio karensdagar kan innebära en felaktig styrning. *Statens arbetsgivarverk* hävdar att det inte går att undvika tröskeeffekter med den valda utformningen. *Försäkringskassförbundet* vill att tolv månadersgränsen förtydligas. Förbundet ifrågasätter mot bakgrund av försäkringskassornas ringa erfarenhet av arbetsrättsliga frågor om sjuklönegarantin skall utökas.

Av de instanser som särskilt berört det särskilda högriskskyddet är *RFV* och *Statskontoret* negativa till att vissa grupper genom det särskilda högriskskyddet helt befrias från karensdagar. *Statens arbetsgivarverk* och *Statskontoret* förordar ett generellt utformat högriskskydd dvs. ett skydd som inte delas på ett allmänt och ett särskilt högriskskydd. *Statskontoret* anser att det mot bakgrund av besparingseffekter och rättviseskäl kan ifrågasättas om den grupp som har rätt till särskilt högriskskydd helt skall undantas från den försämring som karensdagar innebär. *RFV* anser att förslaget med ett allmänt och ett särskilt högriskskydd medför olägenheter ur administrativ och informativ synvinkel. *RFV* förordar ett alternativ där de båda systemen slås ihop. I detta skulle reglerna modifieras så att det kan innefatta fler personer samtidigt som det kombineras med krav på åtgärder för att minska antalet sjukfall. Personkretsen skulle även omfatta personer som inte har en medicinskt väl dokumenterad sjukdom. *Statens handikappråd* och *Handikappförbundens centralkommite* anser att tillämpningen skall vara mer generös än vad den är idag. Då prövningen enligt nuvarande regler är snäv, upplevs den av enskilda som integritetskränkande och lämnar utrymme för godtycke. I övrigt bedömer *Handikappförbundens centralkommite* att förslaget om ett särskilt och ett allmänt högriskskydd är följdriktigt.

Arbetskadeförsäkringen

I betänkandet föreslås att särskild arbetsskadesjukpenning skall utgå med 67 % för de 14 första dagarna i en sjukperiod vid godkänd ny arbetsskada eller recidiv inom samordningstiden. Vid godkänt recidiv efter samordningstiden föreslås ersättning med 100 % även under de två första dagarna i sjukperioden.

Många remissinstanser däribland *FÖD*, *Kammarrätten i Göteborg*, *RFV*, *SAV*, *Statskontoret*, *ASS*, *SAF*, *TCO*, *FKF*, *FF* anser att förslaget kräver tidsödande administration och att det kommer att leda till en omfattande extra arbetsbelastning hos försäkringskassorna.

SAF anser att arbetsgruppens förslag att en arbetsskadad för den första och andra sjukdagen skall anses få ersättning som utbetalas den tredje och följande sjukdagar är tveksamt. Detta torde enligt *SAF* strida mot Sveriges åtagande enligt *ILO*-konventionen. Även *FÖD* påpekar att konstruktionen lätt kan ge intryck av att den tillkommit för att Sverige skall komma förbi sina åtagande enligt *ILO*-konventionen. *FÖD* påpekar liksom *FKF* att ett stort ökat tryck på de intygsskrivande läkarna kan förutses.

ILO-kommitten bedömer att förslaget inte strider mot konventionens stadgande om att kontant sjukförmån i princip skall utges så länge arbetsoförmågan varar och att den bör utges fr.o.m. första dagen. Kommitten hänvisar härvid till att det inte stadgas när ersättningen skall utges. Kommittén konstaterar att ersättningsnivån i förslaget motsvarar miniminivån i den rekommendation som är fogad till konventionen. Denna miniminivå är högre än den som stadgas i själva konventionen.

Få synpunkter har framförts mot förslaget rörande recidiv vid arbetsskador. *RFV* framhåller att förslaget får till följd att försäkringskassorna blir skyldiga att pröva samtliga anmälda recidivfall och att detta medför merarbete för kassorna. Verket anser att de regler som infördes den 1 januari 1992 i samband med sjuklönerenformen bör bibehållas, dvs. att arbetsskadesjukpenning inte skall utges under sjuklöneperioden.

Enligt bedömning i promemorian bör inte någon ändring av behörighetsreglerna i 8 kap. 4 § *LAF* göras. I betänkandet föreslås vidare att försäkringskassan bör få möjlighet att begära att den som anmäler ett sjukdomsfall om högst sju dagar, sjukanmälningsdagen inräknad, som recidiv av arbetsskada skall förete läkarintyg.

FKF ifrågasätter om socialförsäkringsnämnderna klarar den ärendeökning som särskild arbetsskadesjukpenning innebär samtidigt som avverkningstakten skall ökas så att handläggningstiden begränsas till max 12 månader enligt regleringsbrev för budgetåret 1992/93. Enligt *RFV* medför förslaget ett avsevärt merarbete för försäkringskassorna. Verket anser att prövningen av rätt till särskild arbetsskadesjukpenning skall göras av tjänsteman, då ersättningen får anses ha liten ekonomisk betydelse för den försäkrade.

RFV anser att det kommer att bli mycket svårt för försäkringskassorna att kunna kräva läkarintyg. Många gånger har den skadade förmodligen inte ens sökt någon läkare för sina sjukdomsbesvär.

Avtal om sjuklön m.m.

Utgångspunkt för förslagen i betänkandet är att nödvändiga anpassningar av sjuklöneavtalen även fortsättningsvis skall fungera så att särskilda lagstiftningsåtgärder med syfte att åstadkomma likformighet inte skall bli aktuella.

SAF och *Företagarnas riksorganisation* anser att inskränkningar i avtalsfriheten bör undvikas. Den senare konstaterar samtidigt att villkoren bör gälla lika för alla.

TCO kräver att alla hot om avtalsförbud dras tillbaka. *SACO* hävdar att lagstiftning om karensdagar innebär intrång i den fria förhandlingsrätten. *LO* och *FF* betonar att kollektivavtalsförbud strider mot den fria förhandlingsrätten. *LO* bedömer inte att möjligheterna att anpassa avtal till karensdagsförslaget är speciellt goda. *ILO-kommitten* utgår från att vid ett övervägande om lagstiftning för att garantera ett likformigt utfall av de nya sjuklöneavtalen kommer förenligheten med *ILO:s* konventioner att prövas.

Några remissinstanser däribland *SAV* anser att det under fredsplikt och rådande stabiliseringsavtal kan bli svårt att säkerställa att den höjda arbetsgivaravgift tas igen på de anställdas sjukersättningsförmåner.

Ekonomiska och administrativa konsekvenser

RFV bedömer att de ekonomiska uppskattningarna är rimliga. Verket saknar underlag för en egen bedömning av att de s.k. dynamiska effekterna. Flertalet remissinstanser, bl.a. *RRV*, *SAV*, *Statskontoret* och *SACO* anser att det är svårt eller omöjligt att bedöma av de statsfinansiella konsekvenserna på grundval av det underlag som redovisats. *SACO* hävdar att nettoeffekten på budgetunderskottet blir mindre än hälften av vad som anges i promemorian och att effekten på den totala sjukfrånvaron kommer att vara försumbar. Till stöd för sin beräkningar åberopar *SACO* att arbetsgruppen inte tagit hänsyn till att ökad närvaro av sjuka på arbetet leder till fler sjuka, att några kommer stanna hemma ett par dagar extra och att undantag från karens måste ges till vissa yrkesgrupper. Vidare anser *SACO* att arbetsgruppen överskattat den totala sjukfrånvaron och beträffande budgetsaldot inte beaktat kompensation till kommunerna. Även *TCO* bedömer att uppskattningen av nettobesparingen är realistisk.

SoS anser att den samhällsekonomiska analysen borde ha inkluderat en hälsoekonomisk analys. Flera remissinstanser däribland *LO* och *FF* anser att de administrativa effekter på försäkringskassan inte är beräknade. *RFV*, *SAV*, *RSV*, *LF*, *SAF*, *FKF* och *SACO* påpekar att arbetsgivare med genomsnittligt högre korttidsfrånvaro än andra och därmed fler karensdagar gör en större besparing utan att för den skull ha bidragit till en bättre arbetsmiljösituation.

Landstingsförbundet understryker att reformen får inte leda till ökade kostnader eller minskade skatteintäkter för landstingen. De ekonomiska effekterna för landstingen måste beredas i överläggningar om den kommunala ekonomin. *Företagarnas riksorganisation* anser inte att förslaget om karensdagar skall leda till att arbetsgivaravgiften höjs. Däremot kan ett system med differentierade arbetsgivaravgifter övervägas.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön

Härigenom föreskrivs att 6 – 8, 15 och 17 §§ lagen (1991:1047) om sjuklön skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

6 §

Sjuklönen utgör följande andel av den lön och andra anställningsförmåner som arbetstagaren gått miste om till följd av nedsättningen i arbetsförmågan under sjuklöneperioden enligt 7 §, nämligen

1. 75 procent för de första tre dagarna med sjuklön i varje sjukperiod, dock med undantag som anges i 15 §, och
2. 90 procent för tid därefter.

För dagar i en sjuklöneperiod enligt 7 § som arbetstagaren gått miste om lön och andra anställningsförmåner till följd av nedsättningen i arbetsförmågan gäller

1. att sjuklön inte utges för den första dagen för vilken sjuklön kan utges enligt 8 § första stycket,
2. att sjuklönen för de två följande dagarna utgör 75 procent av anställningsförmånerna, och
3. att sjuklönen för tid därefter utgör 90 procent av anställningsförmånerna.

Vid tillämpning av bestämmelserna i första stycket skall ersättning som utges till arbetstagaren på grund av förmån av fri gruppsjukförsäkring, som åtnjuts enligt grunder som fastställs i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer, anses som sjuklön från arbetsgivaren. Om arbetstagaren har mer än en anställning får varje arbetsgivare i skäligen omfattning tillgodoräkna sig sådan ersättning som sjuklön.

Att sjuklönen storlek kan begränsas framgår av bestämmelserna i 8 §.

Om arbetstagaren under de senaste tolv månaderna till följd av bestämmelserna i första stycket 1 gått miste om sjuklön från arbetsgivaren för sammanlagt tio dagar, utgör sjuklönen för dag som avses i första stycket 1 75 procent av den lön och andra anställningsförmåner som arbetstagaren gått miste om till följd av nedsättningen i arbetsförmågan.

Om avvikelse från vad som följer av första stycket 1 och 2 föreskrivs i 15 §.

7 §

Sjuklöneperioden omfattar den första dag arbetstagarens arbetsförmåga är nedsatt på grund av sjukdom och de därpå följande tretton kalenderdagarna i sjukperioden. En sjuklöneperiod börjar inte om arbetstagaren

inte avhåller sig från arbete åt arbetsgivaren. En sjuklöneperiod som börjat löpa bryts om anställningen upphör.

Som sjukperiod anses sådan tid under vilken arbetstagaren i oavbruten följd lider av sjukdom som avses i 4 §.

Om en sjukperiod börjar inom fem dagar från det en tidigare sjukperiod avslutats skall vid beräkning av sjuklöneperiodens längd enligt första stycket och sjuklönens storlek enligt 6 eller 15 § inräknas dagar i en sjuklöneperiod hos samma arbetsgivare under den tidigare sjukperioden.

8 §

Sjuklön skall inte avse mistade förmåner under tid innan arbetsgivaren fått anmälan om sjukdomsfallet. Sjuklönen skall dock avse sådana förmåner från och med den dag då sjukdomsfallet inträffade, om arbetstagaren varit förhindrad att göra anmälan och sådan gjorts omedelbart efter det att hindret upphört.

Arbetsgivaren är skyldig att utge sjuklön för mistade förmåner under tid från och med den sjunde kalenderdagen efter dagen för sjukanmälan endast om arbetstagaren styrker nedsättningen av arbetsförmågan under denna tid genom intyg av läkare eller tandläkare. Intyget behöver inte innehålla närmare uppgift om vilken sjukdom arbetstagaren lider av. Om sjuklön utges för mistade förmåner under tid före anmälan skall den första ersättningsdagen anses som sjuk-anmälningsdag.

Arbetsgivaren är skyldig att utge sjuklön för mistade förmåner under tid från och med den sjunde kalenderdagen efter dagen för sjukanmälan endast om arbetstagaren styrker nedsättningen av arbetsförmågan under denna tid genom intyg av läkare eller tandläkare. Intyget behöver inte innehålla närmare uppgift om vilken sjukdom arbetstagaren lider av. Om sjuklön utges för mistade förmåner under tid före anmälan skall den första ersättningsdagen *eller den tidigare dag för vilken sjuklön inte utges enligt 6 § första stycket 1* anses som sjukanmälningsdag.

Finns det ett beslut enligt 10 § är arbetsgivaren inte skyldig att utge sjuklön om arbetstagaren inte iakttar vad som har ålagts honom i beslutet.

15 §

Om ett beslut enligt 13 § gäller för arbetsgivaren utgör arbetstagarens sjuklön, med avvikelse från vad som föreskrivs i 6 § första stycket 1, 90 procent av den lön och andra anställningsförmåner som arbetstagaren gått miste om till följd av nedsättningen i arbetsförmågan under sjuklöneperioden enligt 7 §.

Om ett beslut enligt 13 § gäller för arbetsgivaren, utgör arbetstagarens sjuklön, med avvikelse från vad som föreskrivs i 6 § första stycket 1 och 2, 90 procent av den lön och andra anställningsförmåner som arbetstagaren gått miste om till följd av nedsättningen i arbetsförmågan under sjuklöneperioden enligt 7 §.

Föreskriften i 6 § andra stycket skall tillämpas även i fråga om sjuklön enligt denna paragraf.

17 §¹

En arbetsgivare vars sammanlagda lönekostnader under ett kalenderår inte beräknas överstiga 90 gånger det för året gällande basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring kan försäkra sig hos den allmänna försäkringskassan för kostnader för sjuklön enligt denna lag. Vid beräkningen av de sammanlagda lönekostnaderna bortses från avgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter och *lagen (1982:423) om allmän löneavgift samt* skatt enligt lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster.

En arbetsgivare vars sammanlagda lönekostnader under ett kalenderår inte beräknas överstiga 90 gånger det för året gällande basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring kan försäkra sig hos den allmänna försäkringskassan för kostnader för sjuklön enligt denna lag. Vid beräkningen av de sammanlagda lönekostnaderna bortses från avgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter och skatt enligt lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster.

Regeringen föreskriver närmare villkor för försäkringen.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993. Äldre bestämmelser skall fortfarande gälla i fråga om sjuklön som avser tid före den dagen.

¹ Senaste lydelse 1991:1988.

2 Förslag till Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Prop. 1992/93:31
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 1, 4, 4 b, 7 b, 8, 10 – 10 c och 16 §§ samt 21 kap. 1 § lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap. 1 §²

Hos allmän försäkringskassa inskriven försäkrad äger enligt vad nedan sägs rätt till sjukpenning, om hans sjukpenninggrundande inkomst uppgår till minst sextusen kronor.

Villkoret om inskrivning hos försäkringskassan för rätt till sjukpenning anses uppfyllt om det har berott på åldersregeln i 1 kap. 4 § att villkoret inte har kunnat uppfyllas.

Rätt till sjukpenning enligt detta kapitel föreligger inte på grundval av anställningsförmåner för tid som ingår i en sjuklöneperiod, under vilken den försäkrades arbetsgivare har att svara för sjuklön enligt lagen (1991:1047) om sjuklön.

Uppkommer för den försäkrade rätt till sjukpenning enligt kapitlet i omedelbar anslutning till utgången av en sjuklöneperiod, skall sjukperioden enligt denna lag anses omfatta också sjuklöneperioden. Bestämmelserna i 4 § första stycket 1 och 10 - 10 b §§ tillämpas inte i sådant fall i fråga om sjukpenning som grundas på inkomst av anställningen. Undantaget beträffande 10 §, 10 a § första och fjärde – sjunde styckena och 10 b § gäller dock inte för en försäkrad som avses i 5 § tredje stycket 1 eller sjätte stycket.

4 §³

Om inte annat följer av 10 - 10 b §§ utgör hel sjukpenning för dag följande andel av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365, nämligen

1. 65 procent för de första tre dagarna med sjukpenning i varje sjukperiod, dock med undantag som anges i 4 b §,

För dagar i en sjukperiod gäller, om inte annat följer av 10 - 10 b §§,

1. att sjukpenning inte utges för den första dagen,

2. att hel sjukpenning för de två följande dagarna utgör för dag 65 procent av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365, och

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senaste lydelse 1991:1977.

³ Senaste lydelse 1991:1639.

Nuvarande lydelse

2. 80 procent för tid därefter till och med den nittionde dagen i sjukperioden,

3. 90 procent för tid därefter. Sjukpenningen avrundas till närmaste hela kronotal.

Om den försäkrade av arbetsgivaren erhåller lön under sjukdom för samma tid som sjukpenningen avser, skall sjukpenning som utges med den procentandel som anges i första stycket 1 eller 2 minskas med det belopp som lönen under sjukdom överstiger 10 procent av vad den försäkrade skulle ha fått i lön om han varit i arbete, och sjukpenning som utges med den procentandel som anges i första stycket 3 minskas med hela lönen under sjukdom. Till den del lönen under sjukdom utges i förhållande till lön i arbete som för år räknat överstiger den högsta sjukpenninggrundande inkomst som kan beräknas enligt 2 § skall minskning dock endast ske med belopp som överstiger 75 procent av lönen i arbete när sjukpenning utges med den procentandel som anges i första stycket 1 och 90 procent av lönen i arbete när sjukpenning utges med den procentandel som anges i första stycket 2 eller 3.

Vid tillämpning av bestämmelserna i andra stycket skall ersättning som utges på grund av förmån av fri gruppsjukförsäkring som åtnjuts enligt grunder som fastställs i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer anses som lön under sjukdom från arbetsgivare.

Föreslagen lydelse

3. att hel sjukpenning för tid därefter utgör för dag 80 procent av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365. Sjukpenningen avrundas till närmaste hela kronotal.

Om den försäkrade av arbetsgivaren erhåller lön under sjukdom för samma tid som sjukpenningen avser, skall sjukpenning som utges minskas med det belopp som lönen under sjukdom överstiger 10 procent av vad den försäkrade skulle ha fått i lön om han varit i arbete. Sjukpenning som utges för tid efter den nittionde dagen i sjukperioden minskas med hela lönen under sjukdom. Till den del lönen under sjukdom utges i förhållande till lön i arbete som för år räknat överstiger den högsta sjukpenninggrundande inkomst som kan beräknas enligt 2 § skall minskning dock endast ske med belopp som, när sjukpenning utges med den procentandel som anges i första stycket 2, överstiger 75 procent av lönen i arbete och, när sjukpenning utges med den procentandel som anges i första stycket 3, för tid till och med den nittionde dagen i sjukperioden överstiger 90 procent av lönen i arbete och för tid därefter överstiger 80 procent av lönen i arbete.

Om den försäkrade gått miste om sjukpenning till följd av bestämmelserna i första stycket 1 eller 10 a § första stycket 1 för sammanlagt tio dagar under de senaste tolv månaderna utges sjukpenning för dag som avses i första stycket 1 med 65 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365.

Det belopp varmed minskning skall göras avrundas till närmast lägre hela kronotal. Avräkning skall i första hand göras vid utbetalning av sjukpenning som avser samma tid som den lön under sjukdom som föranlett minskningen men får också göras vid närmast följande utbetalning av sjukpenning.

4 b §⁴

Den allmänna försäkringskassan kan efter skriftlig ansökan av den försäkrade besluta att hel sjukpenning för dag skall utges med 80 procent av den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst delad med 365 eller, vid sjukpenningberäkning enligt 10 a §, med motsvarande arbetstidsfaktor, även för *de tre första dagarna med sjukpenning i varje sjukperiod*. Ett sådant beslut får meddelas endast om den försäkrade lider av sjukdom som kan antas medföra ett större antal sjukperioder med rätt till sjukpenning under en tolv månaders period.

Den allmänna försäkringskassan kan efter skriftlig ansökan av den försäkrade besluta att hel sjukpenning för dag skall utges med 80 procent av den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst delad med 365 eller, vid sjukpenningberäkning enligt 10 a §, med motsvarande arbetstidsfaktor, även för *dagar som avses i 4 § första stycket 1 och 2 och 10 a § första stycket 1 och 2*. Ett sådant beslut får meddelas endast om den försäkrade lider av sjukdom som kan antas medföra ett större antal sjukperioder med rätt till sjukpenning under en tolv månaders period.

Ett beslut enligt första stycket gäller från och med den kalendermånad då ansökan gjordes hos försäkringskassan, om inte annat sägs i beslutet. Beslutet skall gälla för viss tid som anges i beslutet eller, om det finns särskilda skäl, tills vidare. Beslutet skall upphävas om villkoret enligt första stycket andra meningen inte längre är uppfyllt.

En försäkrad som har gjort ansökan enligt första stycket är skyldig att genomgå undersökning av läkare eller tandläkare och att ge in utlåtande över undersökningen, om försäkringskassan finner att det behövs för ärendets bedömning. För den försäkrades utgifter för undersökningen och för utlåtande över undersökningen lämnas ersättning i enlighet med vad regeringen förordnar.

7 b §⁵

Sjukpenning enligt 7 § utges även när den försäkrade genomgår en medicinsk behandling eller medicinsk rehabilitering som syftar till att förebygga sjukdom eller att förkorta sjukdomstid eller att helt eller delvis förebygga eller häva nedsättning av arbetsförmågan. Som villkor gäller att behandlingen eller rehabiliteringen har ordinerats av läkare och ingår i en av försäkringskassan godkänd plan.

Arbetsförmågan skall anses nedsatt i den mån den försäkrade på grund av behandlingen eller rehabiliteringen är förhindrad att förvärsa-beta.

Sjukpenning enligt denna paragraf utges med 65 procent av den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst delad med 365 eller, vid sjukpenningberäkning enligt 10 a §, med motsvarande arbetstidsfaktor även för dag som avses i 4 § första stycket 1 och 10 a § första stycket 1.

⁴ Senaste lydelse 1990:1516.

⁵ Senaste lydelse 1991:1976.

8 §⁶

Vid bedömningen av om arbetsförmågan är fullständigt nedsatt skall, om sjukdomen kan antas vara kortvarig, särskilt beaktas om den försäkrade på grund av sjukdomen är ur stånd att utföra sitt vanliga eller därmed jämförligt arbete. Om den försäkrade på grund av sjukdomen behöver avstå från förvärvsarbete under minst en fjärdedel av sin normala arbetstid en viss dag, skall hans arbetsförmåga anses nedsatt i minst motsvarande mån den dagen. Vid prövning av den försäkrades rätt till sjukpenning för tid under vilken han annars skulle ha uppburit föräldrapenning, skall arbetsförmågan anses nedsatt endast i den utsträckning som den försäkrades förmåga att vårda barnet är nedsatt på grund av sjukdomen.

Om sjukdomen kan antas bli långvarig eller den försäkrade bedöms inte kunna återgå till sitt arbete, skall försäkringskassan undersöka om den försäkrade efter sådan åtgärd, som avses i 7 b § eller 22 kap. 7 §, kan försörja sig själv genom förvärvsarbete om arbetsförhållandena ändras eller om annat lämpligt arbete erhålls. Därvid skall beaktas vad som rimligen kan begäras av honom med hänsyn till sjukdomen, hans utbildning och tidigare verksamhet samt ålder, bosättningsförhållanden och andra sådana omständigheter.

Om den försäkrade uppbär förtidspension eller särskild efterlevandepension enligt denna lag, skall vid prövning av den försäkrades rätt till sjukpenning bedömningen av hans arbetsförmåga ske med bortseende från den nedsättning av förmågan eller möjligheten att bereda sig inkomst genom arbete som ligger till grund för utgående pension.

Som sjukperiod anses tid, under vilken en försäkrad i oavbruten följd lider av sjukdom som avses i 7 § eller har rätt till sjukpenning enligt 7 b § eller rehabiliteringspenning enligt 22 kap. 7 §.

Sjukperiod omfattar sjuklöneperiod enligt lagen (1991:1047) om sjuklön enligt vad som sägs i 1 §.

Som sjukperiod anses tid, under vilken en försäkrad i oavbruten följd lider av sjukdom som avses i 7 § eller har rätt till sjukpenning enligt 7 b § eller rehabiliteringspenning enligt 22 kap. 7 §. *Uppkommer för den försäkrade rätt till sjukpenning enligt kapitlet i omedelbar anslutning till en sjuklöneperiod enligt lagen (1991:1047) om sjuklön, skall sjukperioden enligt denna lag anses omfatta också sjuklöneperioden.*

Om en sjukperiod börjar inom fem dagar från det en tidigare sjukperiod avslutats skall bestämmelserna i 4 och 10 a §§ tillämpas som om den senare sjukperioden utgör en fortsättning på den tidigare sjukperioden.

10 §⁷

För den dag då anmälan om sjukdomsfallet gjordes hos den allmänna försäkringskassan och de följande 13 dagarna i sjukperioden

För de första 14 dagarna i sjukperioden utges sjukpenning som svarar mot sjukpenninggrundande inkomst av anställning endast

⁶ Senaste lydelse 1992:275.

⁷ Senaste lydelse 1991:1048.

utges sjukpenning som svarar mot sjukpenninggrundande inkomst av anställning endast under förutsättning att den försäkrade skulle ha utfört förvärvsarbete om han inte hade varit sjuk. För en försäkrad som avses i 5 § tredje stycket 1 eller sjätte stycket skall vad som har sagts nu gälla även för tid efter de första 14 dagarna av sjukperioden. Vid beräkningen av sjukpenning skall 10 a och 10 b §§ tillämpas.

Om sjukpenning utges för tid före anmälan skall den första ersättningsdagen anses som sjukanmälningsdag.

Med tid för förvärvsarbete enligt första stycket jämställs

1. ledighet för semester, dock inte om den försäkrade uppbär semesterlön enligt semesterlagen (1977:480) och, enligt 15 § samma lag, kan begära att dag då han är oförmögen till arbete på grund av sjukdom inte räknas som semesterdag,

2. ledighet under studietid för vilken oavkortade löneförmåner utges,

3. ledighet under tid då den försäkrade genomgår sådan utbildning eller undervisning som anges i 5 § tredje stycket 2 eller uppbär korttidsstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349), och

4. ledighet för ferier eller för motsvarande uppehåll för lärare som är anställda inom utbildningsväsendet.

10 a §⁸

Om den försäkrades sjukpenning i fall som avses i 10 § svarar mot sjukpenninggrundande inkomst av enbart anställning beräknas beloppet av hel sjukpenning för dag enligt vad som följer av denna paragraf. Skall sjukpenning utges för mer än tre dagar görs skilda beräkningar för var och en av de perioder som avses i tredje – femte styckena. Av 4 b § framgår att den i fjärde stycket angivna procentsatsen i vissa fall skall gälla även när sjukpenning beräknas för de tre första dagarna. Vid sådan beräkning skall tid som avses i tredje och fjärde styckena anses som en period.

under förutsättning att den försäkrade skulle ha utfört förvärvsarbete om han inte hade varit sjuk. För en försäkrad som avses i 5 § tredje stycket 1 eller sjätte stycket skall vad som har sagts nu gälla även för tid efter de första 14 dagarna av sjukperioden. För sjukpenningen skall 10 a och 10 b §§ tillämpas.

Om den försäkrades sjukpenning i fall som avses i 10 § svarar mot sjukpenninggrundande inkomst av enbart anställning gäller för dagar i sjukperioden som den försäkrade skulle ha utfört förvärvsarbete om han inte hade varit sjuk,

1. att sjukpenning inte utges för den första dagen,

2. att hel sjukpenning för de två följande dagarna utgör 65 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten och beräknas enligt andra och tredje styckena, och

3. att hel sjukpenning för tid därefter utgör 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten och beräknas enligt andra och tredje styckena.

⁸ Senaste lydelse 1990:1516.

Nuvarande lydelse

Skall sjukpenning utges för endast en dag skall till grund för beräkningen läggas det tal som erhålls när 65 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten delas med årsarbetstiden. Talet avrundas till närmaste hela krontal. Det multipliceras därefter med antalet timmar av ordinarie arbetstid eller däremot svarande normal arbetstid. Produkten utgör hel sjukpenning för dagen.

Skall sjukpenning utges för mer än en dag skall, vid beräkning av sjukpenning för de första tre dagarna, det tal som erhållits enligt andra stycket andra meningen multipliceras med det sammanlagda antalet timmar av ordinarie arbetstid eller däremot svarande normal arbetstid som belöper på dagarna. Det tal som därvid erhålls delas med antalet dagar med sjukpenning. Kvoten utgör beloppet av hel sjukpenning för dag. Skall sjukpenning utges efter olika grader av nedsatt arbetsförmåga sammanläggs dock de timmar som avser samma grad för sig. Sjukpenning beräknas för varje sådan period för sig.

Skall sjukpenning utges för mer än tre dagar skall till grund för beräkningen av sjukpenning för den fjärde dagen och därefter följande dagar till och med den nittionde dagen i sjukperioden läggas det tal som erhålls när 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten delas med årsarbetstiden. Talet avrundas till närmaste hela krontal. Om sjukpenning inte skall utges för mer än fyra dagar tillämpas andra stycket tredje och fjärde meningarna i fråga om sjukpenning för den fjärde dagen. Skall sjukpenning utges för mer än fyra dagar tillämpas i stället tredje stycket på motsvarande sätt beträffande sjukpenning som beräknas för den fjärde dagen och därefter följande dagar.

Föreslagen lydelse

Skall sjukpenning utges för endast en dag skall till grund för beräkningen läggas det tal som erhålls när *angiven procentandel* av den sjukpenninggrundande inkomsten delas med årsarbetstiden. Talet avrundas till närmaste hela krontal. Det multipliceras därefter med antalet timmar av ordinarie arbetstid eller däremot svarande normal arbetstid. Produkten utgör hel sjukpenning för dagen.

Skall sjukpenning utges för mer än en dag *med samma procentandel* skall, vid beräkning av sjukpenning för *dessa dagar*, det tal som erhållits enligt andra stycket andra meningen multipliceras med det sammanlagda antalet timmar av ordinarie arbetstid eller däremot svarande normal arbetstid som belöper på dagarna. Det tal som därvid erhålls delas med antalet dagar med sjukpenning. Kvoten utgör beloppet av hel sjukpenning för dag. Skall sjukpenning utges efter olika grader av nedsatt arbetsförmåga sammanläggs dock de timmar som avser samma grad för sig. Sjukpenning beräknas för varje sådan period för sig.

Skall sjukpenning utges för tid efter den nittionde dagen i sjukperioden skall till grund för beräkningen av sjukpenning för den nittioförsta dagen och därefter följande dagar läggas det tal som erhålls när 90 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten delas med årsarbetstiden. Talet avrundas till närmaste hela krontal. Om sjukpenning inte skall utges för mer än nittioen dagar tillämpas andra stycket tredje och fjärde meningarna i fråga om sjukpenning för den nittioförsta dagen. Skall sjukpenning utges för mer än nittioen dagar tillämpas i stället tredje stycket på motsvarande sätt beträffande sjukpenning som beräknas för den nittioförsta dagen och därefter följande dagar.

Om antalet timmar eller det sammanlagda antalet timmar enligt andra - femte styckena inte uppgår till ett helt timtal skall avrundning ske till närmaste hela timtal, varvid halv timme avrundas uppåt. Sjukpenning avrundas till närmaste hela krontal.

Om antalet timmar eller det sammanlagda antalet timmar enligt andra och tredje styckena inte uppgår till ett helt timtal skall avrundning ske till närmaste hela timtal, varvid halv timme avrundas uppåt. Sjukpenning avrundas till närmaste hela krontal.

Om den försäkrade gått miste om sjukpenning till följd av bestämmelserna i första stycket 1 eller 4 § första stycket 1 för sammanlagt tio dagar under de senaste tolv månaderna, utges sjukpenning för dag som avses i första stycket 1 med 65 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten och beräknas enligt andra och tredje styckena.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Riksförsäkringsverket får meddela föreskrifter om schablonberäkning av ordinarie arbetstid och däremot svarande normal arbetstid.

10 b §⁹

Om den försäkrades sjukpenning i fall som avses i 10 § svarar mot sjukpenninggrundande inkomst av såväl anställning som annat förvärvsarbete beräknas beloppet av

Om den försäkrades sjukpenning i fall som avses i 10 § svarar mot sjukpenninggrundande inkomst av såväl anställning som annat förvärvsarbete beräknas beloppet av

⁹ Senaste lydelse 1990:1516.

Nuvarande lydelse

hel sjukpenning för dag enligt följande. Den del av sjukpenningen som svarar mot inkomst av anställning beräknas enligt 10 a § första - sjätte styckena. Den del som svarar mot inkomst av annat förvärsarbete beräknas enligt 4 § första stycket.

Föreslagen lydelse

hel sjukpenning för dag enligt följande. Den del av sjukpenningen som svarar mot inkomst av anställning beräknas enligt 10 a § första - fjärde styckena. Den del som svarar mot inkomst av annat förvärsarbete beräknas enligt 4 § första stycket.

10 c §¹⁰

Utan hinder av föreskrifterna i 10 - 10 b §§ beräknas sjukpenning enligt 4 § första stycket när den försäkrade

1. är helt eller delvis arbetslös och anmäld som arbetssökande på arbetsförmedling samt är beredd att anta erbjudet arbete i en omfattning som svarar mot den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten,

2. skall uppbära sjukpenning för tid då annars havandeskapspenning, föräldrapenning eller rehabiliteringspenning skulle ha uppburits, eller

3. är inskriven vid arbetsmarknadsinstitut eller efter förmedling av en arbetsmarknadsmyndighet genomgår yrkesutbildning.

Vid beräkning av sjukpenning på en sjukpenninggrundande inkomst som omfattar ersättning för sådan vård som avses i 12 § skall sjukpenning som svarar mot denna ersättning beräknas enligt 4 § första stycket.

Vid beräkning av sjukpenning i fall som avses i första stycket 2 skall med dagar med sjukpenning enligt 4 § första stycket 1 jämföras dagar med rehabiliteringspenning.

16 §¹¹

Om en arbetstagare har rätt till lön under sjukdom enligt statliga, kommunala eller landstingskommunala bestämmelser, kan regeringen föreskriva undantag helt eller delvis från bestämmelserna om rätt till sjukpenning.

I den mån sådant undantag inte har föreskrivits får arbetsgivaren i den ordning regeringen bestämmer uppbära arbetstagarens sjukpenning till den del den inte överstiger den utbetalda lönen.

En överenskommelse, som innebär att en arbetsgivare som har utgivit lön till en arbetstagare under sjukdom har rätt att uppbära dennes sjukpenning, är bindande för försäkringskassan om den har form av kollektivavtal och på arbetstagarsidan har slutits eller godkänts av en organisation som är att anse som huvudorganisation. Ett sådant kollektivavtal får en arbetsgivare som är bunden av avtalet efter överenskommelse åberopa även i fråga om arbetstagare som inte omfattas av avtalet men sysselsätts i arbete som avses i det. Regeringen får meddela föreskrifter om sjukpenningberäkning och handläggning av sjukfall för arbetstagare hos staten som omfattas av sådant avtal.

Regeringen får även meddela föreskrifter om sjukpenningberäkning för arbetstagare med statligt reglerad anställning som är anställda hos en annan arbetsgivare än staten och som omfattas av sådant kollektivavtal som anges i tredje stycket.

¹⁰ Senaste lydelse 1991:1974.

¹¹ Senaste lydelse 1990:1516.

Har en försäkrad drabbats av sjukdom utom riket och därvid erhållit underhåll genom utrikesförvaltningens försorg får förvaltningen i den ordning regeringen bestämmer från försäkringskassan erhålla den försäkrades sjukpenning, i den mån den inte överstiger vad som har utgivits i underhåll.

Sjukpenning som betalas ut enligt denna paragraf till en arbetsgivare skall minskas med lön under sjukdom som arbetsgivaren utger till arbetstagaren för samma tid som sjukpenningen avser, dock endast med den del av lönen under sjukdom som överstiger lönen i arbetet med 75 procent när sjukpenning utges med den procentandel som anges i 4 § första stycket 1 och med 90 procent när sjukpenning utges med den procentandel som anges i 4 § första stycket 2 eller 3. Härvid har bestämmelserna i 4 § femte och sjätte styckena motsvarande tillämpning.

Sjukpenning som betalas ut enligt denna paragraf till en arbetsgivare skall minskas med lön under sjukdom som arbetsgivaren utger till arbetstagaren för samma tid som sjukpenningen avser, dock endast med den del av lönen under sjukdom som överstiger lönen i arbetet med 75 procent när sjukpenning utges med den procentandel som anges i 4 § första stycket 2 och när sjukpenning utges med den procentandel som anges i 4 § första stycket 3 med 90 procent för de första nittio dagarna i sjukperioden och med 80 procent för tid därefter. Härvid har bestämmelserna i 4 § tredje och femte styckena motsvarande tillämpning.

21 kap.

1 §¹²

Den som är inskriven hos en allmän försäkringskassa, men inte är försäkrad för en sjukpenning som, beräknad enligt 3 kap. 4 § första stycket 3, uppgår till garantinivån enligt 4 kap. 6 §, skall kunna genom frivilliga avgifter försäkra sig för erhållande av sjukpenning eller sjukpenningtillägg.

Den som inte har rätt till sjukpenning enligt 3 kap. 1 § får försäkra sig för sjukpenning som uppgår till lägst 20 kronor och högst till garantinivån enligt 4 kap. 6 §. Den som har rätt till sjukpenning enligt 3 kap. 1 § får försäkra sig för sjukpenningtillägg, som tillsammans med den sjukpenning som han är berättigad till enligt 3 kap. 4 § första stycket 3 uppgår till lägst 20 kronor och högst till garantinivån.

En frivillig försäkring påverkas inte av att den försäkrades sjukpenning enligt 3 kap., under där angivna förutsättningar, beräknas med tillämpning av 5 § femte stycket eller 10 a eller 10 b § nämnda kapitel.

Försäkringen skall efter den försäkrades val gälla utan karenstid eller med en karenstid av 3 eller 30 dagar.

Rätt till inträde i den frivilliga försäkringen eller förkortning av gällande karenstid enligt tredje stycket tillkommer endast den som är under 55 år.

Om den försäkrade begär det skall försäkringen gälla med en karenstid av 3 eller 30 dagar.

Rätt till inträde i den frivilliga försäkringen eller förkortning av gällande karenstid enligt fjärde stycket tillkommer endast den som är under 55 år.

¹² Senaste lydelse 1990:1516.

Ersättning enligt denna paragraf utges inte för tid efter ingången av den månad då den försäkrade börjar uppbära hel förtids- eller ålderspension.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1993. Äldre bestämmelser skall fortfarande gälla i fråga om sjukpenning som avser tid före den dagen.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1992-11-04

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bengt Hamdahl, justitierådet Hans-Gunnar Solerud, regeringsrådet Anders Swartling.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 20 oktober 1992 har regeringen på hemställan av statsrådet Bo Könberg beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön, m.m.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av departementsrådet Karin Laan.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	3
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 10 november 1992	35
1 Inledning	35
2 Bakgrund till förslagen om ändrad sjukersättning	35
3 Nuvarande bestämmelser för ersättning vid sjukfrånvaro	36
3.1 Sjuklön	36
3.2 Sjukpenning	37
3.3 Rehabiliteringspenning	41
4 Karensdag avseende ersättning vid sjukfrånvaro	41
4.1 Karensdag vid sjukfrånvaro – huvudregel	41
4.2 Begreppet sjukperiod och regler vid återinsjuknande	44
4.3 Egenföretagare och frivillig sjukpenningförsäkring	46
4.4 Försäkring för sjuklönekostnader	47
5 Högriskskydd	47
5.1 Allmänt högriskskydd	47
5.2 Särskilt högriskskydd	49
6 Förändrade kompensationsgrader för sjukpenning m.m.	50
6.1 Inledning	50
6.2 Förändrad kompensationsgrad för rehabiliteringspenning	51
6.3 Sänkt kompensationsgrad i sjukpenning efter dag 90	51
6.4 Sänkt kompensationsgrad efter ett års sjukskrivning	51
6.5 Reduktion av sjukpenning på grund av sjukersättning från arbetsgivaren	54
7 Andra dagersättningar	55
7.1 Inledning	55
7.2 Kompensationsgrad m.m. när period med annan dag-ersättning än sjukpenning inleds	55
7.3 Samordningen mellan sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna	60
8 Pensionsförmåner	62
8.1 Bakgrund och nuvarande regler	62
8.2 Nya nivåer i förtidspensioneringen m.m.	64
8.3 Ny nivå för förtida uttag av ålderspension	66
8.4 Nya nivåer för efterlevandepension	66
8.5 Pensionens storlek då maken uppbär pension	66
9 Sjukfrånvarons utveckling samt ekonomiska och administrativa konsekvenser	67
9.1 Inledning	67
9.2 Sjukfrånvarons utveckling	68
9.3 Konsekvenser för de försäkrade	69
9.4 Ekonomiska konsekvenser inom sjuklönesystemet	72
9.5 Kompensation till kommunsektorn	72
9.6 Administrativa konsekvenser	73
9.7 Konsekvenser för staten inklusive sjukförsäkringen	73

10	Genomförande	74
	10.1 Tidpunkt för ikraftträdande	74
	10.2 Uppföljning av förändringarna inom sjukersättnings- systemen	75
	10.3 Genomförandekostnader m.m. år 1992/93	75
11	Upprättade lagförslag	76
12	Specialmotivering	76
13	Hemställan	86
14	Beslut	86
Bilaga 1: Sammanfattning av departementspromemoria (Ds 1992:49) Karensdagar vid sjukersättning 87		
Bilaga 2: Sammanställning av remissyttrande 90		
Bilaga 3: Lagrådsremissens lagförslag 97		
Bilaga 4: Lagrådets yttrande 110		